

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI
ANABİLİM DALI
TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI
BİLİM DALI

XV. YÜZYIL OSMANLI'DA MEYDANA GELEN
ARNAVUT İSYANLARI VE İSKENDER BEY'İN
(SCANDERBEG) BU İSYANLARDAKİ ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Haluk BAŞARAN

İstanbul

Nisan 2021

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI
ANABİLİM DALI
TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI
BİLİM DALI

XV. YÜZYIL OSMANLI'DA MEYDANA GELEN ARNAVUT
İSYANLARI VE İSKENDER BEY'İN (SCANDERBEG) BU
İSYANLARDAKİ ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Haluk BAŞARAN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOLAT

İstanbul

Nisan-2021

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Tarih ve Medeniyet Araştırmaları Anabilim Dalı, Tarih ve Medeniyet Araştırmaları Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOLAT

Üye Dr. Öğr. Üyesi Nuray OCAKLI

Üye Dr. Öğr. Üyesi Halil YAVAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**XV. Yüzyıl Osmanlı’da Meydana Gelen Arnavut İsyanları Ve İskender Bey’in (Scanderbeg) Bu İsyanlardaki Rolü**” adlı bu tezin öneri aşamasından, sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ederek sunduğumu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Haluk BAŞARAN

ÖN SÖZ

İskender Bey meselesi asırlardır sadece bir isyan olarak nitelendirilse de aksine günümüzde dahi Türk- Arnavut ilişkilerinin zemininde yatan bir etkiye sahiptir. Bu sebeple isyanın mahiyetinin anlaşılması gerçekten Türk tarihi açısından önem arz etmekle birlikte, Türk- Arnavut ilişkilerinin daha sağlıklı anlaşılması hususunda bizlere bir fikir sunacaktır. İsyanın meydana gelişi Osmanlı'nın fütühat hareketlerinin neticesinde Osmanlı XV. yüzyılının bir sorununa dönüşürken, Avrupa'nın ise Türklerin batıya ilerleyişinin önünü kesmekte kullandıkları bir silah halini almıştır. Bu mahiyeti ile isyan Osmanlı- Arnavut meselesinden çıkarılarak tamamen Osmanlı- Haçlı sorununa çevrilmeye çalışılmıştır. İskender Bey üzerine Türk araştırmacılar tarafından derlenmiş detaylı bir çalışmanın mevcut olmaması sebebi ile isyanın mahiyeti anlaşılmamış ve olduğundan farklı algılanmıştır.

Çalışmanın meydana getirilme sürecinde yaşadığım başlıca sıkıntılar konu üzerine Türkçe literatürün yer almaması, bununla birlikte konu ile ilgili arşiv belgelerinin yok denecek kadar az olması idi. Bu sebeple sık sık batılı kaynaklara başvurmak ve İskender Bey isyanı ile ilgili kayıp yıllar olarak nitelendirebileceğimiz zamanı batılı referanslar ile tamamlamak zorun kaldım. Konu ile ilgili çalışmaların ekseri Arnavutça ve İtalyanca olduğu ve eserlerin birçoğunun “Türk Düşmanlığı” merceğinden ele alınması sebebiyle, danışmanım aracılığı tanıştığım Doktorant Driton Kelmendi ile bu metinlerin doğru tahlil edilmesi hususunda ve çevirilerde fikir alışverişinde bulunduk. Bu sayede hem Türk hem Batı kaynaklarını karşılaştırarak literatüre katkı sağlamayı hedefledik

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, yüksek lisans süreci boyunca bizlere akademik çalışmalar ve tarih metodu hususunda yol gösteren, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyerek; çalışma hususunda her türlü ilmi bilgiyi benimle paylaşan Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet Ali BOLAT'a ve çalışma öncesinde tüm engin bilgilerini bizlerle paylaşan değerli hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Haluk BAŞARAN

İstanbul- 2021

ÖZET

XV. YÜZYILDA OSMANLI'DA MEYDANA GELEN ARNAVUT İSYANLARI VE BU İSYANLARDA İSKENDER BEY'İN (İSKENDER BEY) ROLÜ

Haluk BAŞARAN

Yüksek Lisans, Tarih ve Medeniyet Araştırmaları

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOLAT

Nisan, 2021-127 Sayfa

XV. yüzyıl Osmanlı tarihi içerisinde İskender Bey isyanı önemli bir yere sahiptir. Osmanlı devleti tarafından yetiştirilen, Arnavut senyörlerinden Yuvan Kastriota'nın oğlu olan İskender Bey, Osmanlı Devletine intisabından itibaren devletin lehine faaliyetlerde bulunmuş fakat daha sonra Niş muharebesinde Osmanlı Devletini terk ederek Arnavutluk'ta 25 yıl sürecek bir isyan başlatmıştır. XV. yüzyılda başlayan İskender Bey isyanı Osmanlı Devletinin Balkan politikasını ve fütühat hareketlerini dönem içerisinde etkileyen en önemli unsurlardan biri olmuştur. İsyana her ne kadar başlarda küçük çaplı görünse de Osmanlı tarafından mahiyeti daha sonradan anlaşılmış ve Osmanlı tüm imkânları ile isyanın önüne geçmeye çalışmıştır. İskender Bey isyanının nedenleri yapılan araştırmalar tarafından siyasi bir temele dayandırılrsa da, aslında siyasi temellerinin yanında ekonomik ve dini nedenlerin de varlığı görülmektedir. Bu sebeple isyanın incelenmesi Osmanlı Devletinin Balkanlarda oluşturduğu kurum ve müesseselerde ki zafiyetin de anlaşılması üzerine bizlere fikir sunacaktır. İskender Bey ile ilgili araştırmalarda başlıca kaynaklar arşiv belgeleri, mühimme ve tahrir defterleridir. Bunlar arasında H.835 tarihli “*Suret-i Deftere-i Sancak-i Arvanid*” önemli bir yer tutmaktadır. Halil İnalçık ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı gibi isimler de çalışmalarında meselenin önemine değinmişlerdir. XVI. yy'da İskender Bey'in çağdaşı Marin Barletti'nin “*Historia e Skenderbeut*” adlı eseri, bunun yanında Zinkeisen, Hammer, Lamartine, Jorga gibi batılı araştırmacılar da İskender Bey isyanını çeşitli perspektiflerden ele almışlardır.

Bu çalışmanın amacı yapılan araştırmalar ve belgelerden hareket ile isyanın sebeplerini, gelişimini, sonuçlarını ve Osmanlı üzerindeki etkilerini incelemektir. Bu

bağlamda çalışmada nitel araştırma yöntemleri ile doküman incelemesi yapılmış, muhtelif eser ve makalelerden yararlanılmıştır. Çalışmada Balkanlar ve Arnavutluk'un Osmanlı açısından önemi, Osmanlı'nın bölgedeki hâkimiyetini etkileyen faktörler ve İskender Bey'in sadakatini yitirmesindeki sebepler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arnavut İsyancıları, Arnavutluk, Balkanlar, İskender Bey, Osmanlı Devleti, II. Murad, II. Mehmed

ABSTRACT

THE ALBANIA REVOLUTIONS THAT OCCURED IN THE OTTOMAN IN THE XV. CENTURY AND THE ROLE OF İSKENDER BEY (SCANDERBEG) IN THESE REVOLTS

Haluk BAŞARAN

MA, History and Civilization Studies

Thesis Advisor: Dr. Lecturer Mehmet Ali BOLAT

April, 2021-127 Pages

Scanderbeg rebellion has an important place in XV. century Ottoman history. Scanderbeg, who was raised by the Ottoman state and was the son of one of the Albanian seers, Yuvan Kastriota, acted in favor of the state since his affiliation with the Ottoman State, but later left the Ottoman State in the Battle of Nis and started a rebellion that would last 25 years in Albania. The Scanderbeg rebellion, which started in the XV. century, was one of the most important factors affecting the Ottoman Empire's Balkan policy and conquest movements during the period. Although the rebellion seemed small in the beginning, its nature was understood by the Ottomans later and the Ottoman tried to prevent the rebellion with all its means. Although the reasons for the Scanderbeg rebellion are based on a political basis by the researches, it is seen that there are also economic and religious reasons besides the political foundations. For this reason, the examination of the rebellion will provide us with an idea on understanding the weaknesses in the institutions and establishments that the Ottoman Empire created in the Balkans. The main sources in the researches about Scanderbeg are archive documents, important and registration books. Among these, "Suret-i Deftre-i Sancak-i Arvanid" dated H.835 has an important place. Names such as Halil İnalçık and İsmail Hakkı Uzunçarşılı also touched on the importance of the issue in their work. In the XVIth century, the work of Marin Barletti, a contemporary of Iskender Bey, named "Historia e Skenderbeut", as well as western researchers such as Zinkeisen, Hammer, Lamartine, Jorga, discussed the Skanderbeg rebellion from various perspectives. The aim of this study is to examine the reasons, development, results and effects of the rebellion on the Ottoman Empire based on the researches and

documents. In this context, document analysis was made with qualitative research methods and various works and articles were used. In the study, the importance of the Balkans and Albania for the Ottoman Empire, the factors affecting the Ottoman domination in the region and the reasons for Scanderbeg's loss of loyalty will be discussed.

Keywords: Albanian Revolts, Albania, Balkans, Scanderbeg, Ottoman Empire, II. Murad, II. Mehmed

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Problem	5
1.2. Amaç	5
1.3. Çalışmanın Önemi ve Özgün Değeri	6

İKİNCİ BÖLÜM

ARNAVUTLUK BÖLGESİ VE ARNAVUTLAR	7
2.1 Balkanlar Ve Arnavutluk'un Stratejik Önemi.....	7
2.2. Osmanlı Devletinden Önce Balkanlar Ve Arnavutluk'un Durumu	15
2.2.1. Sırp Kralı Stefan Duşan Zamanında Arnavut Prenslüklerinin Zuhuru	23
2.3. Arnavut Prenslükleri	26
2.3.1. Arber Prenslüğü	27
2.3.2. Balsa Prenslüğü.....	28
2.3.3. Topia Prenslüğü	29
2.3.4. Zenebisi Prenslüğü	30
2.3.5. Muzaka Prenslüğü.....	31
2.3.6. Aranit Ve Bölgedeki Diğer Prenslükler	31
2.4. Osmanlı'nın Fütühat Hareketleri Ve Arnavutluk'a Verdiği Önem	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI ARNAVUTLUK MÜNASEBETLERİ VE İSKENDER BEY İSYANI.....	46
3.1. Osmanlı Devleti'nin Arnavutluk Münasabetleri Ve Kastriotalar	46
3.2. Sultan II. Murat Dönemi Kastriotaların Osmanlı'ya Bağlanması.....	56
3.3. II. Murad'ın Arnavutluk Siyaseti	62
3.4. İskender Bey'in Enderunda Yetişmesi Ve Osmanlı Topraklarındaki Faaliyetleri	65
3.5. İskender Bey İsyanı (1443- 1468).....	75
3.6. Lezha Birliği.....	80
3.7. XV. Yüzyıl'da Meydana Gelen Arnavutluk Ve Osmanlı Muharebeleri.....	84
3.7.1. Torvioll Muharebesi	84
3.7.2. Mokra Ve Otonete Muharebeleri	86
3.7.3. Oranik Ve Kocacık Muharebesi	90
3.8. Venedik Meselesi	94
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
FATİH DÖNEMİ ARNAVUTLUK SORUNU.....	97
4.1. II. Mehmed Dönemi Arnavutluk Siyaseti	97
4.2. İskender Bey'in Osmanlı İle Anlaşması	102
4.3. II. Mehmed'in Arnavutluk Seferleri	103
SONUÇ.....	108
KAYNAKÇA	111
ÖZGEÇMİŞ.....	116

KISALTMALAR

Akt: Aktaran

Çev: Çeviren

Ed: Editör

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

TSMA: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi

H: Hicri

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Osmanlı'da Rumeli olarak adlandırılan¹ Balkan coğrafyası konumu itibariyle tarihte önemli bir yere sahip olmuştur. Geçmişten günümüze mozaik bir yapıya haiz bu coğrafya, bu durumunu öteden beri muhafaza etmiştir. XV. yüzyıl Rumeli-Balkan coğrafyası içinde, bu topluluklar arasında özellikle dikkat çeken bir ülke vardır; Arnavutluk. Alphonse de Lamartine'nin “ Uzun Dağlar Silsilesi” olarak adlandırdığı ve Balkan ülkeleri arasında en küçüğü olarak görülen bölge, tarih boyunca bulunduğu konum açısı ile diğer Balkan ülkelerinden farklı bir yere sahip olmuştur.² Arnavutluk, adını “Shiqptar” denen mitolojik bir varlıktan almaktadır.³ Bölgenin en eski halkı olan “İlir” kabilelerinin de Arnavutların ilk ataları olduğu bilgileri mevcuttur.⁴ Batılı tarihçiler ise, özellikle XIX. yy 'da Osmanlı için Arnavutluk'un önemini müşahede etmişler ve eserlerinde bu bölge hakkında çeşitli bilgilere yer vererek, Arnavutluk'un stratejik önemini de irdemişlerdir.⁵ Arnavutluk'un bulunduğu konum bir yandan eski Yugoslavya ülkeleri ve Yunanistan arasında önemli bir liman sahasına sahip olması, diğer yandan yüzey şekillerinin engebeli olması sayesinde hem bir savunma hattı, hem de bir ticaret limanı olarak düşünülmesini sağlamıştır. Kuzeyde Karadağ, kuzeydoğusunda Kosova, doğusunda Kuzey Makedonya ve güneyinde Yunanistan bulunan Arnavutluk coğrafyası ayrıca batıda Adriyatik Denizi ve güneybatıda İyonya Denizi'ne kıyısı olması sebebi ile komşu ülkelerin Arnavutluk üzerinde hâkimiyet kurma girişimlerine sebep olmuştur.⁶

¹ TDV, *İslam Ansiklopedisi*, C.35, Türkiye Diyanet Vakfı, 2008, 232-235.

² Alphonse Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, 1.bs (İstanbul: Sabah Yayınları, 1991) C.1, 221. ; TDV *İslam Ansiklopedisi*, C.3, Türkiye Diyanet Vakfı, 1991, 383-390.

³ Arnavutça “Kartalın oğlu” anlamına gelmektedir. Bkz. Ranko Matasovic, *A Gramatical Sketch Of Albanian For Student Indo European*, .bs (Zagreb, 2019),43.

⁴ Vladislac Sotirovic, “National Identity: Who Are The Albanians? The İllirian Antroponomy and The Ethnogenesis of Albanians”, *History Research*, C.1, S.2 (2013) :5-24.

⁵ Bkz. Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C1. 221-222.

⁶ Halil İnalçık, “Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi Ve İskender Bey İsyasının Menşei”, *Fatih Ve İstanbul Dergisi*, C.1, S.1 (1953):153. ; Johann Willhem Zinkeisen,

XIII. yy'da Balkan toprakları, özellikle Bizans ve Venedik gibi devletlerin sık sık mezhep ve feodaliteden doğan çarpışmaları altında kaldığından, Arnavutluk asilleri Venedik ile anlaşma yoluna gitmişler; bu anlaşma karşılığında Venedik ise, kendilerine varlıklarını koruma hususunda yardımda bulunacakları sözünü dile getirmiştir.⁷ Bölgenin stratejik ve ekonomik bir öneme haiz olması, XIII. yy 'da henüz batıya doğru fütihat hareketleri başlatmış olan Osmanlı'nın da dikkatini çekmiştir. Fakat Arnavutluk ve Osmanlı Devleti siyasi olarak ilk XIV. yy 'da Sultan I. Murad döneminde tanışabilmişlerdir. Daha sonralar her iki taraf arasında verilen "Savra Muharebesi" sonucunda Arnavutlar Osmanlı hâkimiyetini tanımıştır.⁸ Bu sayede Osmanlı Devletinin, Arnavutluk'un Akdeniz Ticaretine açılan Adriyatik ve İyonya kollarından finansman elde etme şansına sahip olduğu çıkarımı yapılabilmektedir.⁹ Arnavutluk bölgesinin Akdeniz Ticaret yoluna açılan yönü sayesinde bölgenin önemini bilen Venedik, Osmanlı Devletinin Akdeniz ticaretini baltalamasından korkarak Balkan ülkeleri ile çeşitli ittifak arayışları içerisine girişmiş, ayrıca Arnavutları Osmanlı devletine karşı ayaklanmaya teşvik etmiştir.¹⁰

1402 Ankara savaşının ardından Osmanlı Devleti sancılı bir süreç olan "Fetret Devrine" girmiştir. Fetret Devri beraberinde 11 yıl sürecek taht kavgalarını getirmiştir. Taht kavgalarından dolayı I. Bayezid'in kurmaya çalıştığı merkezîyetçi düzen bozulmuş, buna bağlı olarak iç ve dış isyanları ile birlikte Anadolu Beyleri tekrar ihya olmuştur. Anadolu'da başlayan bozulmalardan, Rumeli olarak adlandırılan Balkanlarda fırsattan istifade eden Prenslikler ve Aristokrat aileler isyan bayrağı açarak Osmanlı hâkimiyetini tanımadıklarını ilan etmişlerdir. Balkan Coğrafyasında çıkan bu isyanlar ve Venedik'in desteği ile Arnavutlar 'da tekrardan Osmanlı'ya olan bağlılıklarından dönmüşlerdir. Bu sebep ile XIV. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nin hem fetretin tozunu silmeye çalışıp, yeniden teşkilatlanmaya giriştiği bir dönem olarak

Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, 1.bs (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2011) C.1, 104. ; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, 7.bs (Ankara: TTK) C.1, 162.

⁷ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 203.

⁸ Eduart Caka, "Yıldırım Bayezid Dönemi ve Arnavutluk İle Münasebetler", *Uluslararası Yıldırım Bayezid Sempozyumu Bildiriler, 27-29 Kasım 2015*, (Bursa: 2015): 153.

⁹ Gürkan Akyol, *Balkan Politikasında Arnavutluk*, (Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, 2007) 3-6. ; Ayrıca bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 104. ; *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.3, Türkiye Diyanet Vakfı, 1991, 383-390.

¹⁰ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 61

görülürken, hem de XV. Yüzyıla sirayet edecek olaylarında zemininin atıldığı bir dönem olarak düşünülebilmektedir.¹¹ Keza Osmanlı XIV. Yüzyılda çeşitli anlaşmalar ve beraberindeki akın hareketleri ile devletin batıya uzanan kanadını açarken, Balkanlarda izlenen politika ile bölgedeki demografik yapının yanında, yeni bir hâkimiyet düzeni de kurmaya çalışıldığı izlenimini yapmakta mümkündür. Osmanlı'nın hâkimiyet anlayışı ile şekillenen Balkan coğrafyasında her ne kadar Osmanlı'ya olan bağlılığını devam ettiren prenslikler Balkanlardaki yeniden inşa sürecinde önemli bir yer olsa da, Osmanlı'nın hâkimiyet düzenine karşı olan topluluklar tarafından bu sürecin uzadığı da görülmektedir.

II. Murad ve II. Mehmet dönemi özellikle Balkanlarda çıkan isyanların çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca burada düzenin tekrar sağlanması için fütihat hareketlerine de hız verilmiştir.¹² II. Murad döneminde Edirne sınırından başlayan ilerleyiş Arnavutluk topraklarına ve ötesine ilerlemiş, bu dönemde Arnavut asilleri Osmanlı hâkimiyetine karşı oldukları halde Osmanlı'ya karşı koyacak güçleri olmadığından ötürü sultana bağlılıklarını bildirmişlerdir. XIV. Yüzyılda Osmanlı Devletinin Balkanlar üzerindeki etkisi ve iskân politikaları ile birlikte daha önceki dağınık yönetim düzeninden merkezîyetçi bir düzene adapte olmaya çalışan, Balkan coğrafyasındaki Arnavut, "Kastriota" ailesinin Osmanlı ile Balkanlarda bulunan nüfuzlu aile ve prenslikler arasındaki ilişkilerde rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca Kastriota ailesinin Osmanlı ile ilişkileri fütihat hareketlerinin üzerinde etkili olduğu bir süreçte başlamasına sebep olmuştur.

II. Murad'ın Balkanlardaki ilerleyişi hususunda, Arnavutluk'ta Yuvan İli¹³ olarak adlandırılan bölgede nüfuza sahip olan Kastriota ailesinin yöneticisi Ian Kastriota, Osmanlı'nın hâkimiyetini tanıdığını söyleyerek içlerinde "Gjergj Kastriota"nın da

¹¹ Tarihi kronikler incelendiğinde Düzmece Mustafa olayı, bunun yanında Balkanlar'da ve Anadolu'daki isyanların Fetretin ardından çözümlenemediği ve II. Murad ile II. Mehmet dönemine sirayet ettiği görülecektir. Örn bkz. J.Von Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, 7.bs (İstanbul: İlgı Kültür Sanat,2007) 155- 175.

¹² İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi Ve İskender Bey İsyanının Menşei":153-154.

¹³ Yuvan İli olarak adlandırılan bölge, ismini İskender Bey'in babası Ian (Yuvan) Kastriota'dan almaktadır. Bununla ilgili ilk malumat "Konyalı" başlığı ile muhtemelen sancak beyi Mustafa imzalı bir vesikada geçer.(BOA: TSMA 6665/ 759)

bulunduğu dört oğlunu Osmanlı sarayına rehin olarak göndermiştir.¹⁴ Bu durum XV. yüzyıl Osmanlı – Arnavutluk ilişkilerinin temellerini oluşturmuştur. Gjergj Osmanlı sarayına getirildikten sonra devşirilmiş ve İskender ismini almış, kısa sürede II. Murad’ın Arnavutluk’taki sancakbeyi haline getirilmiştir.¹⁵ Lakin batılılarca “George Castriota Scanderbeg” olan “İskender Bey” saraya gelişinden itibaren toprakları ile olan bağı gizliden de olsa devam ettirmiştir.¹⁶ II. Murad ile arasında yaşanan tımar sorunundan ve kardeşlerinin katledilmesinden ötürü saraya olan bağlarını tamamen koparan İskender Bey, Osmanlı Devletinin 1443 tarihinde Macarlar ile giriştiği “Niş Muharebesi” sırasında emrindeki birlikler ile savaş meydanını terk etmiştir.¹⁷ Bunun ardından Arnavutluk’ta bayrak açarak yirmi yıldan uzun sürecek ve Fatih lakaplı II. Mehmed’i dahi uğraştıracak bir başkaldırışın ateşini yakmıştır. XIV. yüzyıldan XV. yüzyıla uzanan süreçte, Arnavutların “Gjergj Kastriota Scanderbeg” önderliğinde tekrar toplanması ile birlikte 1447’de Sırp, Bulgar senyörlerinin de katılımı ile kurulan “Lezha Birliği” İskender Bey’in kral seçilmesiyle, Osmanlı Devletini, Arnavutluk ve Balkanlardan uzaklaştırmak adına önemli bir teşkilatlanma meydana getirmiştir. Keza bu durum Osmanlı ve Arnavut ilişkilerinde uzun sürecek çatışmaların temelini olmuştur. Öyle ki II. Murad ve II. Mehmed dönemini kapsayan Arnavut sorunu Osmanlı için önemli bir tehdit oluşturmuş, bununla birlikte yirmi beş yıl boyunca Osmanlı Devletinin Balkan politikası ve fetih hareketlerini etkilemiştir.¹⁸ Elbette bu süreci hazırlayan olguların anlaşılması gerekmektedir. Bu sebeple 1390- 1468 arasında Osmanlı’nın Arnavutluk ve Balkanlar üzerindeki hareketlerinin incelenmesi sorunun anlaşılması açısından önemli bir yer tutmaktadır.

İskender Bey’in gayr-ı nizami kuvvet ve az mühimmat ile Osmanlı Devleti’ne karşı başarı elde etmesi başta Hristiyan dünyasının kalbi Papalık ve Batı krallarının dikkatini

¹⁴ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 444. ; Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 225. ; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1,572

¹⁵ Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 187. ; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 573.

¹⁶ Artemida Kabashi, ’The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora In The Creation Of National Albanian Identity” (Yüksek Lisans Tezi. Texas Tech Üniversitesi, 2005), 10.

¹⁷ J.Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, 2.bs (İstanbul: Üçdal Neşriyat, 1994) C2, 240. ; Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 59. ; Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 227.

¹⁸ İnalçık, “Arnavutluk’ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi Ve İskender Bey İsyanının Menşei”:153-154; Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 70. ; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 85-86.

çekmiştir. Hatta Papa bizzat kendisini kutsamış ve onun mücadelesinde tam anlamı ile başarıya ulaşması için kendisine dua etmiştir.¹⁹ Bunun yanında Osmanlı'nı henüz tam gücüne kavuşmadığının farkında olan Papa, İskender Bey önderliğinde bir Haçlı Seferi düşüncesini de ortaya koymuştur. II. Murad, İskender Bey mevzusuna bir çözüm getiremeden vefat edince, bir tarafta Osmanlı Kartalı olarak bilinen Fatih öteki tarafta Arnavut Kartalı olarak bilinen İskender Bey Balkan topraklarında çetin bir mücadeleye girişmişlerdir.

1.1.Problem

Osmanlı Devleti'nin pek sözünü etmediği ve Osmanlı tarihi üzerine yapılan çalışmalar içerisinde gereken önemi yakalayamamış olan İskender Bey ve Arnavutluk isyanlarının temelini anlamak, konu hakkında doğru bir analiz yapabilmek için öncelikle Balkanların yapısı ve Balkanlardaki siyasi, iktisadi, ekonomik durumun anlaşılması gerekmektedir. Bununla birlikte Arnavutluk bölgesinin, mozaik bir yapıya sahip olan Balkan topraklarında ne gibi bir öneme sahip olduğunun anlaşılması Osmanlı'nın bölgeye verdiği önemin analizi konusunda bir fikir sağlayacaktır. Bu durumun anlaşılması, İskender Bey'in psikolojisi ve duruşundaki nedenin anlaşılması için tarihsel bir empati meydana getirecektir. Günümüzde dahi hikâye ve mitlere malzeme olan ve özellikle Arnavutluk'un ulusal bağımsızlık sembolü olarak kabul edilen Gjerg Kastrioti, İskender Bey'in devam eden bağımsızlık ideasının uzun tesirli olmasının ardında anlaşılması gereken, bu duruşun etkilerinin doğru bir şekilde tahlil edilmesinden geçmektedir.

1.2. Amaç

İsyanın mahiyetini anlamak Osmanlı Devleti'nin İskender'i, Batının Şövalyesi ve Papa'nın Kutsal Çocuğu olarak adlandırılan²⁰ İskender Bey'in kim olduğunu tanınamamızı sağlayacaktır. Bu durum Osmanlı Devletinin Balkan siyasetini de anlamamızı ve Osmanlı'nın Balkanlarda uzun yıllar kalıcı oluşunu sağlayan süreçleri de bizlere kanıtlarken, XX. Yüzyıla kadar uzanan Osmanlı- Arnavutluk ilişkilerinde İskender Bey'in rolünün anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

¹⁹ Kabashi, "The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of Italy: A Study On The Role Of Diaspora In The Creation Of National Albanian Identity", 10. ; Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 66.

²⁰ "Vero Dilecto Flio" bkz. A.g.t., 10.

1.3.Çalışmanın Önemi ve Özgün Değeri

İskender Bey ve Arnavut isyanları hakkında bilgi veren Osmanlı vesikaları, olayların sebebini ve hadiselerin gelişimini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Hadiselerin yorumlanmasında tahrir ve mühimme defterleri de önemli bir yer tutmaktadır. Bunun yanında Batılı tarihçilerin Osmanlı kronikleri, İskender Bey isyanı hakkında detaylı bilgilere yer vermektedir. Bu bağlamda kronikler ve vesikaların ışığında yapılan karşılaştırmalar ile İskender Bey isyanının, Osmanlı'nın fethi hareketlerinin önünün kesilmesi ve yönetim politikasının tekrar gözden geçirilmesi üzerinde olan etkileri, ayrıca İskender Bey'in isyanları ve Osmanlı Devletinin bu isyan karşısındaki tutumu mahiyeti ile anlaşılacaktır. Bu çalışmanın amacı; İskender Bey isyanının Osmanlı Devleti üzerindeki etkilerini anlamaktır. Bunun yanında Osmanlı'nın, Balkanlar üzerindeki politikası ve İskender Bey'in, Osmanlı'ya başkaldırışının sebebini anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda: Osmanlı-Arnavut ilişkilerinin zemini, İskender Bey ve Arnavut isyanının başlamasının sebepleri, İsyanın, Osmanlı Devletinin Balkanlara yerleşmesini nasıl etkilediği, İskender Bey ve Osmanlı Devleti arasındaki mücadele konuları hakkında inceleme yapılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARNAVUTLUK BÖLGESİ VE ARNAVUTLAR

2.1 Balkanlar Ve Arnavutluk'un Stratejik Önemi

Tarihte birçok coğrafi bölge bulunduğu konum ve bunun yanında barındırdığı stratejik önem ile birlikte, tarih seyri içerisinde her daim kendine has bir konuma sahip olmuştur. İnsanın olduğu her yerde tarih ve coğrafya ilişkisi, beşeri ve siyasi mefhumların şekillendiricisi olarak nitelendirilebilmektedir. Bu hususta ele alınacak örnek bir bölge ise Balkanlar ve bölge içerisinde kendisine has özellikleri ile Arnavutluk'tur.

Balkanlar'ın adını sıklıkla sarp tepeler ve ormanlık alanlardan aldığı dair bilgiler mevcuttur. Birçok tarihçi bu bölgeyi dağlar silsilesi olarak nitelendirmiştir. Kamus-u Türki adlı eserde bölgenin isminin "Silsile-i Cibal" olarak geçmesi²¹ coğrafyanın bölgenin ismi üzerindeki etkisini gösterir bir delil sayılabilmektedir. Balkanların kendine has özellikleri Arnavutluk bölgesinde de kendini gösterir niteliktedir. Bölge özellikle konumu itibari ile tarih içerisinde önemli bir yere sahiptir. Konumu ile Avrupa ve Doğu arasında bir köprü vazifesi gören Balkanlar kendi yerel haklarının dışında Avrupa Hunları, Roma, Pers gibi birçok imparatorluğu da ev sahipliği yapmıştır. Bunun yanında mozaik yapısı Makedon, Slav, Yunan, Sırp, Hırvat, Boşnak ve Arnavut gibi birçok unsurun barındığı kültürel zenginliğe haiz vaziyettedir. Bu bağlamda barındırdığı ekonomik, kültürel ve stratejik önemi ile Balkanlar'ın, tarih içerisinde uğradığı rağbetin değeri anlaşılabilir niteliktedir.

Balkanların geçmişi konu itibari ile "Osmanlı ve öncesi Balkanlar ve Osmanlı ve sonrası Balkanlar" şeklinde sınıflandırılabilir. Osmanlı devletinden önce Balkanlarda siyasi bir düzenden ziyade feodal bir yapının varlığı izlenmekte, Osmanlı ve sonrasında ise bölgede köklü bir yönetim değişikliğine gidildiği dikkat çekmektedir. Feodalitenin hâkimiyeti altında bulunan bölgenin Akdeniz, Karadeniz kolları bunun yanında Avrupa'ya açılan kapısı kıyı ve sınırlarının önemli noktaları tutması neticesinde Osmanlı devletinden önce birçok Avrupa krallığının bölge üzerindeki siyasetini etkilediği düşünülebilmektedir.

²¹ Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türki*, Balkan Maddesi, 275.

Balkanlar'ın Adriyatik'e uzanan üç kolu bulunmaktadır. Bunlar Yunanistan, Hırvatistan ve Adriyatik üzerinde en geniş sahaya sahip olan Arnavutluk'tur. Bölgeler arasında stratejik önemi büyük olan Arnavutluk bölgesi, hem Balkan hem de Osmanlı tarihi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Öyle ki bölgenin Adriyatik ve İyonya ile oluşan Akdeniz kolu bölgenin finansal ve stratejik değeri üzerinde etkili görülebilmektedir. Bu bağlamda Arnavutluk üzerinde Osmanlı öncesi ve sonrası yürütülen siyasetin öneminin anlaşılması İskender Bey isyanı ile şekillenen siyaset ve isyanın desteklenmesi ve Osmanlı- Batı ilişkileri açısından mahiyetinin anlaşılması üzerinde bizlere fikir sunabilmektedir.

2.2. Arnavutların Kökeni Ve İskender Bey'den Söz Eden Çalışmalar

Günümüzde, çeviri yahut çalışmalarda dâhil Arnavutların kökeni ve Osmanlı öncesi Arnavutluk bölgesinin durumu hakkında izahlı ve kronolojik çalışmalara pek rastlanılmamaktadır. Türk tarihi içerisinde önemli bir yer tutan Arnavutluk ve Balkan siyasetinin anlaşılması, genellikle Osmanlı Tarihi üzerine yapılmış çeşitli neşriyatlardan edinilen bilgiler doğrultusunda meydana getirilmektedir. Arnavutluk'ta kapsamlı neşriyatlar genellikle XIX. yüzyıldaki girişimlerin bir ürünü olarak, Arnavut milliyetçiliği perspektifine kaleme alınmış eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde Arnavutların kökeninden çok İskender Bey isyanı ve İskender Bey çevresinde kaleme alınmış Arnavut milliyetçiliği ve şuuru aşıl原因an şiirler, edebi eserler ile birlikte menkıbelere sıkça yer veren tarih kitapları karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda İskender Bey isyanına kadar izahlı bir Arnavut kronolojisinin kaleme alınmadığı düşünülebilmektedir.

Arnavutluk kronolojisi, geçmişten günümüze Arnavutluk bölgesinin, yerel halkının ve diğer devletler ile gelişen siyasetinin anlaşılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu hususta ilkçağdan günümüze Arnavut kronolojisini konu edinen “Kristo Frasheri – The History of Albania a Brief Survey” adlı eserinde Neolitik Çağ'dan başlayarak Arnavutların kökenine, diğer imparatorluklarla olan ilişkilerine, İskender Bey isyanına ve günümüz Arnavutluk Cumhuriyetinin temellerinin atılışına değinmektedir.²² Bunun

²² Bkz. Kristo Frasheri, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 1.bs (Tirana: 1964), 2-5.

yanında erken dönem Arnavutluk ve Osmanlı siyasetinin anlaşılmasında Muzaka kronikleri de önemli bir yere sahiptir.

Çalışmalardan istifade ile Arnavutların Neolitik Çağ'dan beri Balkanların kadim haklarından olduklarını söylemek mümkündür. Bu bağlamda Arnavutların, Balkanlarda sıkı sıkıya topraklarına olan bağlılıkları ve beraberinde ulusalcı duygularının zemininin anlaşılması muhtemeldir. Bu hususta kronoloji çizen eserler, Arnavutluk'un tarih içerisindeki konum ve kökenleri hakkında bilgiler sunarken, bölgenin tarihsel sürecini anlamamızı sağlayan bir çerçeve çizmektedir.

Arnavutların kökeni ile ilgili yapılan kronolojik çalışmalar bölgede prehistorik döneme ait kalıntılar bulurken, buranın sakinlerinin İliyalılar yahut Pellazgılar olduklarını ileri sürmektedirler.²³ Lakin her ne kadar bu iddialar sürdürülse de bunu destekleyecek kesin kanıtlar henüz ortaya konamamıştır. Bunun yanında Arnavutların Yunanlılar ile soydaş olduğunu aktaran çalışmalar mevcutsa da, bu Arnavutlar tarafından hoş karşılanmamakla beraber bölge üzerinde siyasi hak elde etmek adına kullanılan bir politika olması kuvvetle muhtemeldir.²⁴ Keza bu iddianın altında siyasi ve politik söylemlerin mevcudiyeti olduğundan bilgiye ihtiyatla yaklaşılmalıdır.

Kristo Frasheri, İliyalıların Helen kültüründen etkilendiğini Grek kültürü ile de mevcudiyet konum ile etkileşim içerisinde olduğunu aktarmaktadır.²⁵ Bu bağlamda Arnavutların ilk atalarının buldukları konum itibari ile Helen ve Grek kültürü içerisinde yetişen koloni grupları oldukları düşünülebilmektedir. Lakin bu durum göz önüne alındığında İli kabilelerinin Helen ve Grek hâkimiyetine karşı, kendi öz benliklerini muhafaza etmeye çalışarak Arnavutların ulusalcı benliklerinin köklerini attığı düşünülmelidir. Öyle ki kronolojik süreç incelendiğinde Arnavutların kendi milliyetçi kimliklerini sürekli bir muhafaza içerisinde olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Bu bağlamda Arnavutların, kabilecilik anlayışı içerisinde ulusalcı bir bilinç meydana getirdiklerini söylemek mümkündür. Günümüzde dahi Arnavutluk, İtalya ve Yunanistan arasında kendi kimliğini muhafaza etmeye çalışmaktadır.

²³ A.g.e., 5-6. ; Ayrıca bkz. Antonina Zhelyazkova, *Albania and Albanian Identities*, 1.bs (İMİR, 2000), 9-10. ; “Arnavutlar Hakkında Genel Bilgiler”, <http://www.arnavut.com/arnavutluk-hakkinda-genel-bilgiler/> [15.07.2015]

²⁴“Arnavut Azınlığı”, www.abttf.org/html/index.php?link=detay&id=23&arsiv=1&typ=1 [06.03.2021]

²⁵ Frasheri, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 10-11.

Arnavutların ilk ataları olarak zikredilen İliyalılar, Balkanlar'da Hristiyanlık inancının yayılımına kadar Pagan ve Politeist temelli inançlarının kökeninde yetişmişlerdir. Bu süreçte siyasi olarak birleşerek bir devlet olma yoluna girene kadar varlıklarını kabileler şeklinde sürdürmeye devam ettirmişlerdir. İliir kabileleri ilk olarak İtalyan kaynaklarında sıklıkla Arnavutluk için vurgulanan "Epir" devleti ile tarih sahnesine çıkarak kendi ulusalcı kimlikleri ve has kültürlerini ileriye taşıyacak bir devlet meydana getirmişlerdir. Bu süreçte İliir devletinin Balkanların önemli bir kısmında yayılım gösterdiği izlenmektedir.²⁶ Günümüz Arnavutluk'un sınırlarından farklı olarak İliir devleti hızlı bir şekilde Balkanların batı kısmında güçlü bir hâkimiyet alanı sağlamış, bununla beraber kendileri için "Altın Çağ" olarak adlandırılacak bir dönem yaşamıştır. (M.Ö. III – M.Ö. 167) Bu süreç içerisinde Arnavutların ataları iki şekilde anıldılar "Epirot'lar ve Ardian'lar" bu iki isim Arnavutların teşkilatlı bir şekilde meydana getirdiği ilk krallıklar olarak düşünülmelidir.²⁷

Balkanlar üzerinde değişen hâkimiyet unsurları zamanla İliir krallıkların ve proto Arnavutların gücünü ortadan kaldırarak onları hâkimiyetleri altında yaşamaya mecbur bırakmışlardır. Bunlar arasında en büyük etkiye sahip olan M.Ö II. yüzyılda Balkanlarda hâkimiyet kuran Roma İmparatorluğu oldu.²⁸ Bunun beraberinde Slavların, Balkanlarda – Arnavutluk topraklarında- büyük bir bölümü istila etmesi ile Arnavut aileleri Slavlar ile iç içe yaşamaya ve bunun etkisi altında kalmaya başladılar. Fakat bu prehistorik Arnavut kabileleri "Slavlaşmak'tan" ziyade kendi kimliklerini muhafaza ettiler. Bu Arnavut kabileleri şu şekilde sıralanmaktadır.

İliirya Kabileleri:

- Abri
- Albanoi
- Amantini
- Andizetes
- Arbanitai (Arbanios)

²⁶ Maliq Hasa, "İskender Bey İsyanı Sırasında Arvanid Sancağının Siyasi ve Sosyal Durumu" (Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Tarih Ana Bilim Dalı, 2010), 4.

²⁷ Frasheri, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 23-24.

²⁸ A.g.e., 27-28.

- Ardiaei
- Ardiani
- Arrianes
- Atitani (Atintanes)
- Autariatae (Autariates)
- Azali
- Breuci
- Briges
- Bylliones
- Carni
- Catari
- Celegeri
- Chelidones
- Colapiani (Colapani)
- Cornacates
- Daesitiates
- Dalmatae (Delmatae)
- Daorsoi
- Dardani (a Thracο-Illyrian tribe)
- Dassaretae (Dassarstae, Dassarenses, Dasaretae)
- Daversi
- Deraemestae, Deuri
- Dindari
- Ditiones
- Docleatae
- Enchelaee (Enchelleae)

- Eravisci
- Glintidiones
- Grabaei
- Histri
- Iapydes (Iapodes)
- Iasi (Jasi)
- Illyrioi
- Labeatae (Labeates)
- Lopsi
- Maezaei
- Meslcumani
- Naransii
- Oseriates (Osseriates)
- Pannoni
- Parthini
- Penestae (Perestae)
- Pirustae (Pipustae)
- Plearaei
- Sardeaties
- Scirtari
- Seleitian
- Soirtones
- Taulanti (Taulani)
- Vardaei

Bu bağlamda Balkanlar'da büyük bir etnik asimilasyon süreci meydana getiren Slavlaşmanında, Arnavut kabileleri arasında birlik anlayışını meydana getirdiği kuvvetle muhtemel görünmektedir. Bu kabileler tarihsel sürecin her döneminde kendi kültür ve kimliklerini muhafaza hususunda kolektif bir bilinç inşa etmiş, bununla beraber topraklarına olan bağlılıkları da bu perspektifte şekillenmiştir. Bölgede hâkimiyet sağlayan Arnavut prenslikleri bu kabilelerden gelmiştir. Bu hususta etnik değerlerin anlaşılması İskender Bey isyanı üzerinden meydana getirilen hipotez ve söylemlerin kritik edilmesi yönünde göz önünde bulundurulmalıdır. Keza, Arnavutluk üzerine yapılan çalışmaların ekserisi bu ideoloji ve değerler üzerinde meydana getirilmektedir.

Balamir'in önderliğinde meydana gelen Hun göçleri ile birlikte Balkanlarda domino taşı metaforu şeklinde nitelendirilen kavimler göçünün başlangıcı, Balkanlar üzerinde hâkimiyet sağlayan Roma İmparatorluğunun da siyasi olarak ayrılığına sebebiyet vererek, ikili bir yönetimi meydana gelmesini sağlamıştır. Bu bağlamda 350-800 yılları arasında meydana gelen göçler Roma İmparatorluğunun idari olarak kesinlikle ayrılışının sebebi olarak gösterilebilir. Bunun yanında mezhepsel farklılıkta (Katolik-Ortodoks) bu ayrılığın yönetim politikasındaki farklarını ortaya çıkarmıştır. Bizans İmparatorluğu'nun, Balkanlar üzerinde kuvvetli bir nüfuz edinmesi bu sürecin sonrasında izlenebilirken, Bizans nüfuzuna karşın kronikler incelendiğinde Batı Roma'nın da Balkan topraklarında belirli noktalarda yerleşikliği gözlenebilmektedir.²⁹ Bizans hâkimiyeti, Osmanlı Devletinin ortaya çıkışına kadar Balkanlarda bir fiil etkili olmuştur. Bu süreçte Stefan Duşan'ın özellikle Arnavutluk'ta meydana getireceği feodal aristokrasi Arnavutluk'ta tekrardan merkezîyetçilik yanında, bu anlayış nazarında meydana getirilen prensliklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu sebeple XIII-XIV yüzyıllarda Arnavutluk, Balkanların içinde bulunduğu karışıklıklardan sıklıkla etkilenmiştir.

Neşri, Aşıkpaşazade ve Tevarih-i Ali Osman gibi kronikler, Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarına gelmesi ile daha kapsamlı bilgiler sunmaktadır. Bunlar içerisinde özellikle Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti ilgilendiren türlü hususlarda denetlemeci ve titiz tutumu sayesinde arşiv belgeleri, mühimme ve tahrir defterlerinden anlaşılabilir. Bunun yanında XV. yüzyılda meydana gelen İskender Bey isyanı

²⁹ Arnavutluk'ta "İşkodra, Drin ve Leş" taraflarında Katolik ve Latin etkisi görülürken diğer bölgelerde Ortodoksluk hâkimiyet sürmektedir.

ile meydana getirilen çağdaş bir kaynak, İtalyan Marin Barletti'nin, İskender Bey'in biyografisini kaleme aldığı *Historie e Skenderbeun* adlı eserdir.

Marin Barletti, İskender Bey'in biyografisini ele alırken onun doğumundan öncesine giderek, İskender Bey'i çeşitli kehanetler ile seçilmiş bir şahsiyet konumuna getirmeye çalışmaktadır. Eser aynı dönem içerisinde Osmanlı hâkimiyetine karşı İtalyan bir Katolik tarafından meydana getirildiğinden Osmanlı Devletine karşı kötücül bir hissiyat taşıması da kuvvetle muhtemeldir. 1506-1510 yıllarında meydana getirilen eser, İstanbul'un fethinden bir müddet sonra kaleme alındığından Avrupa'da Türklere karşı oluşan propagandalardan etkilenmiş olması ihtimalide göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yanında Barletti'nin "İşkodra" doğumlu olduğu bilgisi aktarılırken, onun bir İtalyan olduğunu savunan söylemlerde bulunmaktadır.³⁰ Barletti'nin Katolik olması bunun yanında İskender Bey'in Ortodoks olması göz önüne alındığında, Barletti'nin eserinin muhtemelen politik kaygılar taşıdığı düşünülebilmektedir.

İskender Bey isyanından bahseden ilk eserler XV ve XVI yüzyıllarda kaleme alınmış olup, daha çok monografi özelliği taşımaktadır. Bunun yanında Avrupa'da Osmanlı Devletine karşı oluşan ve sıklıkla "Türk Korkusu" yahut "Türk Düşmanlığı" söylemlerinin de bu eserlerde işlendiği görülmektedir. Avrupa'nın başka ulusların tarih yazımlarında rol üstlenmesinin muhtemelen siyasi ve politik kaygılarından ileri geldiği yeniden İskender Bey isyanını konu edinen eserlerden anlaşılmaktadır. Keza bu sayede oluşturdukları kronikler ile Türk düşmanlığını fikrini toplumlara dayatma şansına sahip olacaklardır. Bununla birlikte eserlerde mitolojik ve insanüstü özellikler, kerametler ve kehanetler kullanarak Müslüman Osmanlı Devletine karşı algısal bir propaganda oluşturma zihniyeti de örtülü olarak İskender Bey isyanını anlatan eserlerde tema edinilmiştir.

İskender Bey isyanı ile ilgili çalışmaların ortaya çıkışı "İtalyan Arbereshleri" olarak adlandırılan grup, "Diaspora Arnavutları" tarafından XIX. ve XX. yüzyıllar arasında detaylı bir şekilde Arnavut ulusalcılığına hizmet edecek şekilde oluşturulmuştur. Sıklıkla isyanı konu edinen eserlerde İskender Bey figürü altında ulusalcılık ideolojisi

³⁰ "About Marin Barletti", <https://peoplepill.com/people/marin-barletti> [29.03.2020]

Ayrıca bkz. Genti Fani, "16. Yüzyıl Büyük Arnavut Tarihçisi Marin Barletti Kimdir ?", <https://medium.com/@gentifani88/16-y%C3%BCzy%C4%B1-b%C3%BCy%C3%BCk-arnavut-tarih%C3%A7isi-marin-barletti-kimdir-c6c2fe299daf> [23.05.2020]

işlense de eserler isyandan detaylı bir şekilde bahseden çalışmalar olarak hali hazırda yerini almıştır. Osmanlı Tarihi içerisinde çağdaş çalışmaların büyük bir bölümü ise tarihçi “Halil İnalçık’ın” çalışmalarında yer almakta. Türk Tarihçileri tarafından konu üzerine çağdaş bir çalışma, çeviri yahut herhangi detaylı bir literatür meydana getirilmemiştir.

Hicri 835 tarihli Suret-i Sancak-i Defter-i Arnavid her ne kadar XIV. yüzyıl Arnavutluk’un genel durumu hakkında bizlere bilgiler verse de, İskender Bey isyanının öncesine bir ışık tutması sebebi ile aynı zamanda bölgenin dağılımı ve ekonomisi hakkında çıkarımlar yapmamızı sağlayabilmektedir. Bu bağlamda söz konusu vesikalar İskender Bey isyanı üzerinden ekonomik kaygılar ile ortaya çıktığına dair bizlere çeşitli fikirler sunabilmektedir. Bununla birlikte zikredilen belgenin, Arnavutluk’ta bulunan aristokrasi nüfuzu hakkında da bilgiler içermesi bölge üzerindeki mücadelenin belirli bir çerçevede ele alınmasını sağlamaktadır. Arnavutluk ile ilgili kroniklerden, kökenleri bölgede eski İilir halklarına dayanan daha sonrasında kilit noktalarda ortaya çıkan ulusalcı kimliğe hakim bir profil çizilmektedir.

2.3. Osmanlı Devletinden Önce Balkanlar Ve Arnavutluk’un Durumu

Osmanlı Devleti Balkanlardaki fütuhat hareketlerine başlamadan önce bölgenin durumu incelendiğinde, Balkanlarda feodal bir yapının hâkim olduğu görülmektedir. Ayrıca Ortodoks mezhepli Bizans İmparatorluğunun da buradaki feodal despotluklar üzerinde güç elde ederek büyük bir nüfuz edindiği söylenilebilir.³¹ Bölgenin mozaik bir yapıya sahip olması, Balkan coğrafyasında sıklıkla Katolik-Ortodoks ve etnik çatışmalarının meydana gelmesine sebep olmakta, bu durumdan mütevellit aileler arasında feodal bir aristokrasi oluşmaktadır. Bu durum Ortodoks mezhepli Bizans ve Katolik Venedik arasında da çatışmalar meydana getirmekte, meydana gelen çarpışmalardan Balkan halklarının da kötü anlamda etkilendiği de dile getirilebilmektedir. Özellikle Doğu ve Batı Roma’nın ayrılığından doğan ortam, yönetimin siyasi ve idari anlamıyla birbirinden tam manasında ayrılması, bunun yanında bölgenin bir kilit nokta teşkil etmesi sebebi ile Balkan topraklarının türlü

³¹ Bkz. Işın Demirkent, “14. yüzyıla kadar Balkan Yarımadasında Bizans Hâkimiyeti”, *Birinci Kosova Savaşının 600. Yıldönümü Sempozyumu 1992*, (Ankara: TTK, 1992): 4.

çatışmaların arasında kalmasını sağlamaktadır.³² Bu sebeple Balkanlarda inanç anlamında da, bu anlayış çevresinde gelişen eşit derecede taraftarlık ve ayrılıkların söz konusu olduğu da söylenilebilmektedir.

Bizans İmparatorluğunun Balkan toprakları üzerinde izlediği siyaset, dönemin Eflak, Boğdan, Macar, Bulgar ve Sırp prensliklerinin de çekişmeleri için bir saha meydana getirmektedir.³³ Halk içinde bu durumdan rahatsız olanlar küçük gruplar meydana getirerek isyana teşebbüste bulunmakta, bu durum ise sosyal refahın bozulduğu bir ortamın oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bizans İmparatorluğunun Balkanlarda oluşturduğu hâkimiyet sahasının denetimlerini tekfurlara bırakması, tekfurların ise zaten çatışmalardan yıpranmış halka despotça davranması neticesinde Bizans'ın, Balkanlar üzerinde hâkimiyetini yitirdiği düşünülmelidir.³⁴ Öyle ki Balkan halklarının Osmanlı'nın bölgedeki yayılmacı politikasına karşı barışçıl tutumu, halkın refah ortamını aramasından yahut bir halaskar beklentisinden kaynaklı olması da kuvvetle muhtemeldir.

Balkanlarda izlenen süreçte feodal beyliklerin fazlalığından ötürü, bölgede sosyal, ekonomik ve idari sorunlar baş göstermektedir. Ayrıca Bizans'ın evlilik yolu ile bölgede nüfuz edinme siyasetinin yitirilen otorite ile tesirini kaybettiği düşünülmelidir. Bununla birlikte doğuda Osmanlı'nın fetihleri ile Bizans'ın Balkan politikasını etkileyen ve bir yandan gücünü yitirmesine sebep olan etkenlerin, Bizans İmparatorluğunun Balkan siyasetini yakından etkilediği de kuvvetle muhtemeldir.

Kaybettiği güç ile birlikte Balkanlar'da gerekli otoriteyi sağlayamayan Bizans'ın durumundan istifade eden feodal beylerinin, hâkimiyet sahalarını genişletmek adına çatışma yaşadıkları hususunda bilgiler de mevcuttur.³⁵ Balkan topraklarında meydana gelen çatışmaların ekseriyetle mezhep savaşlarından kaynaklı olduğu ve bunun yanında siyasi sebepler ile desteklendiğini söylemek mümkündür. Lakin Osmanlı öncesi Balkanlar hakkında yapılan incelemeler bizlere çeşitli bilgiler aktarmaktadır.

³² Gürkan Akyol, "Balkan Politikasında Arnavutluk: 1912 ve Sonrası" (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2007), 3.

³³ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 161-162.

³⁴ Bizans İmparatoru Andronikos'un bölgeye atadığı valilerin bir süre sonra bağımsızlık ilan ederek Topia'yı öldürdüğünden söz edilmektedir. Bu kişi Yanya bölgesine atanan Guini Spata'dır. Bölgeye atandığı andan itibaren bağımsızlığını ilan etmiştir. Bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 566.

³⁵ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 408-413.

Ayrıca bölgede Ortodoks ve Katolik kiliseleri neticesinde küçük prensliklerden, krallıklara kadar birçok unsurun kiliseler tarafından kontrol edilmesi neticesinde kolaylıkla savaş ortamının oluşabildiği anlaşılmaktadır.³⁶

Ortodoks olan Bizans İmparatorluğunun bölgedeki gücünü neredeyse kaybetmesi, Ortodoks kilisesinin gücünü bir bıçak gibi kesmiştir. Bu durum erken dönemde Venediklerin himayesi ile Katoliklerin kuvvetlenmeye başlamasına neden olmuştur.³⁷ Bizans'ın bunun önüne geçmek adına attığı adımların başarısız olması, bunun için çeşitli çareler arayarak siyasi ittifaklar yapması, hatta Prensliklerle yaptığı evlilik politikası ile tekrardan nüfuz kazanmaya çalışması bunun bir neticesi olarak gösterilebilmektedir.

XIII. Yüzyılda Osmanlının ortaya çıkışı ve Türklerin, Bizans'ın içinde bulunduğu durumun farkındalığı ile bölgeye akınlar düzenlemesi, Balkanlarda uzun süreli devam edecek bir sükûnetin de habercisi olacaktır. XIII. Yüzyılda Balkanlarda bulunan feodal beyler arasında Sırp, Bulgar, Macar asilleri bulunurken aynı zamanda birçok Arnavut beyleri ve prenslikleri de bulunmaktadır. Prensliklerin, Sicilya Kralı Şarl Danju tarafından meydana getirildiği üzerine görüşler mevcuttur. Bu ayrımın Bizans ile mücadelelere sebep olduğu hakkında bilgilere yer verilmektedir.³⁸ Bu prensliklerin asillerinden bir kısmı Bizans İmparatorluğu ile siyaset gereği evlilik gerçekleştirmiş ve bu sayede Bizans'ın Balkanlar üzerindeki nüfuzunu oluşturmuşlardır.³⁹ Bu feodalite beraberinde elbette hiyerarşik bir çatışma ortamının oluşmasına da sebebiyet vermektedir. Arnavutluk bölgesi özellikle Adriyatik'e kıyısının olması sebebiyle Akdeniz ticaret güzergâhında bölgede oluşan yoğunluğun bir sebebi olarak düşünülebilmektedir. Bölgenin tepeliklerden meydana gelmesi, karşılıklı yapılacak muharebelere elverişli olmamasını sağlamaktadır. Bu bağlamda dönem içerisinde Arnavutluk'un fazla muhasara altında kalmamasının, bölgedeki birçok prensliğin mevcudiyetini nasıl koruduğu hakkında bizlere bir fikir sunabilmektedir.

³⁶ İtir Rruqa, "XIV. ve XVI. Yüzyıllar Arasında Arnavutluk'ta Gayrimüslimler", *İstem*, C.15, S.29, (2017): 166.

³⁷ İtir Rruqa, "Arnavutluk'ta Hristiyanlık ve İslamiyet'in Tarihçesi" (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, 2011), 27.

³⁸ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 202.

³⁹ Örn bkz. a.g.e, C.1, 202.

Arnavutluk her ne kadar sık muhasara altına alınmasa da bölgede teşekkül etmiş despotluklar, siyasi çatışmalar ve mezhep savaşlarından uzak durmayarak Balkan bölgesinde meydana gelen olayların gidişatına etki etmektedir. Arnavut Prenslüklerinden bir kısmı, ne kadar gücünü kaybetse de Balkanlarda rol oynayacaklarını düşündükleri Bizans ile ittifak kurmaktan geri durmamakla beraber, Venedik ile çıkarları doğrultusunda siyaset yürütmeyi ihmal etmemişlerdir.⁴⁰ Mezhepsel farklılıklar göz önünde bulunsa da bu durumun kendilerine Balkanlar üzerindeki siyasette bir güç sağlayacağı düşüncesinde oldukları muhtemeldir.

Arnavut prensliklerin büyük bir kısmınının Katolik olduğu bunun temel nedenini Roma'ya kadar dayandıran bilgilere yer verilmektedir.⁴¹ Bu bağlamda Zinkeisen, Arnavutların bu kilit noktada sıkışarak bir dönem Slavlaşma tehlikesi içerisine girdiklerinden söz eder.⁴² Arnavutların ekserisi ve İskender Bey'in Ortodoks olması bilgisinin varlığı nedeni ile Slavlaşma adı altında verilen mezhepsel dönüşüm örneğine ihtiyat ile yaklaşılmalıdır. Bu durumda muhtemelen Arnavutların Katolik kilisesi tarafından muhafaza edilmiş olması hasebiyle bu iddia meydan getirilmiş olabilir. Ayrıca Osmanlı bölgeye gelene kadar Arnavutlar İslam ile tanışmamışlardır. Bu durum Arnavutlar da Hristiyanlık inancının ne denli sağlam temeller ile yapılanmış olduğunun göstergesi sayılabilmektedir. Lakin Hristiyan dünyası içerisinde uzun zaman yaşanan mezhepsel çatışmaların kuvvetle muhtemel Arnavut despotluklarının bir kısmının Hristiyanlıktan biraz daha uzaklaşmasına sebep olduğunu söylemek mümkündür. Keza bahsi geçtiği üzere Osmanlı sayesinde İslam ile tanışarak hızla İslam'ı kabul etmeleri bunun bir neticesi olarak düşünülebilmektedir.

Osmanlı Arnavutluk bölgesine adım atmadan önce burada Bizans ile akraba Arnavut prenslikleri bulunmaktadır. Prenslükler içerisinde Balsa ailesi Balkanlarda bulundurduğu nüfuz sayesinde bölgede hâkim güç sayılabilmektedir. Öyle ki Arnavutluk'un kuzeyinde zuhur etmiş bu prenslik kendisine başkent olarak İşkodra'yı

⁴⁰ Bkz. "Albanianian Medieval Culture, Encyclopeda Britannica, (Decline Byzantium, The Ottoman Empire: The Nature of Turkish Rule)"
<https://www.britannica.com/place/Albania/Medieval-culture> [ziyaret tarihi: 05.04.2020].

⁴¹ Kabashi, "The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian İdentity", 7. ; Ayrıca Bkz. Mustafa Balcı- Necip Karaevli, *Ana Hatları ile Arnavut Edebiyatı Tarihi*, 2.

⁴² Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 123.

tutmuştur.⁴³ Balsa ve Topia Arnavut prenslikleri arasında bölgede önemli bir yer tutmaktadır.⁴⁴ Prenslikler, Bizans ile her ne kadar siyasi ve politik problemler yaşasalar dahi küçük fırsatları gözetmekten geri durmayarak, Bizans ile siyasetlerini taze tutmaya çalışmaktadır.⁴⁵ Bunun yanında merkezde sayılabilecek bir diğer güç Topia prensliğidir. Topialar nüfuzlu olmalarından ötürü, Balsalar gibi dağılmış olan Arnavutları tek bir siyasi birlik altında toplama düşüncesi içerisinde oldukları kuvvetle muhtemeldir. Ne yazık ki siyasi ve dini bölünmüşlük bu duruma engel olmaktadır. Keza Arnavut aileleri Ortodoks ve Katolik mezhebine bağlı bulunmaktadır.⁴⁶ Bu mezhepsel ayrılık Arnavut prensliklerinin birleşip merkezi bir otorite tarafından yönetilmesinin başlıca engellerinden birisidir. Ayrıca bir diğer sebep ise Balsa ailesinin bölgedeki diğer siyasi güçlere olan üstünlüğü sayılabilmektedir. Balsaların nüfuz olarak kuvvetli olması Topia ailesinin bu düşüncesini engelleyen bir diğer sebeptir.⁴⁷

Her ne kadar Topia ailesi Balsalar ile siyasi ittifak ve akrabalık kurmaya çalışsa da bunun altında Topiaların, Balsa ailesinin nüfuzu ve otoritesinden faydalanma düşüncesi vardır. Bu iki güç unsurunun yanında Arnavutluk'ta "Arber, Zenebis, Arianit, Muzaka ve Crnojevic, Kastriota" aileleri bulunmaktadır. Bu aileler içerisinden bir kısmı Sırp prenslikleri olarak teşekkül etmişlerdir.⁴⁸ Bu Feodal yapı içerisinde Balsa, Topia, Arianiti dışında diğer prenslikler pek güç sahibi olamasalar dahi ileride İskender Bey'in amacına önemli hizmetler sağlayacaklardır.⁴⁹

Arnavut aileleri kendi içlerinde sürtüşmeler yaşamakta, bunların bir kısmı siyasi olurken, büyük bir bölümünü ise bölgede yaşanan Ortodoks ve Katolik çatışması

⁴³ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 203.

⁴⁴ Detaylı bilgi için bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 567.

⁴⁵ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 566.

⁴⁶ İtir Rruga, "Arnavutluk'ta Osmanlı Dönemin (XV-XVII Yüzyıllarda) Müslümanlar ve Hristiyanların Birlikte Yaşama Deneyimi", *DEUİFD XLVII*, (2018): 206.

⁴⁷ Balsaların'da Arnavutluk'ta merkezi bir otorite kurma isteği içerisinde olduğunun hatta George Balsa'nın bu uğurda birçok kez savaştığı hususunda bilgiler mevcuttur. Bkz. İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, 1.bs (İstanbul: Türkiye Yayınevi), C.1, 67.

⁴⁸ Crnojevic, Zeta'ya bağlı olarak Kuzey Arnavutluk'ta hüküm sürmüş bir Sırp prensliğidir. Bunlar içerisinde Balsalar da bazı araştırmacılar tarafından Sırp kabul edilmektedir.

⁴⁹ Kabashi, 'The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian İdentity", 8.

sonucu meydana gelmektedir.⁵⁰ Ayrıca bu durum içerisinde Sırp despotlukları ile de mücadele etmektedirler.⁵¹ Özellikle Balsa ailesi Sırp despotluklarıyla büyük çarpışmalara girmiştir.⁵² Bu bağlamda araştırmalarda Balsalara, Zeta bölgesi ve akrabalık bağları üzerinden isnat edilen Sırpılık unsuru hakkında ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Bununla birlikte Sırp sıklık sıklık Arnavutluk'un merkezî bir siyaseti izlemesini baltalamaktan geri durmamıştır.

Sırp'ların buldukları konum stratejik olarak önemlidir.⁵³ Ayrıca Arnavutluk'un kuzey bölgesi nerede ise tamamen Sırp despotlukları tarafından işgal edilmiştir. Bu durum Bizans ile Sırp'lar arasında Kuzey Arnavutluk üzerinde meydana gelen çatışmalara sebebiyet vermektedir. Belgrad'a uzanan yolda Sırp'ların bir anahtar konumunda olmasının buna sebebiyet verdiği düşünülebilir. Ayrıca Sırp'ların Arnavut topraklarında hâkimiyet alanı sağlaması kimi zaman Arnavut ve Sırp despotlukları arasındaki tansiyonu yükseltmekte, buna yerine göre mezhepsel çatışmalarda dâhil edilmektedir. Arnavut aileleri bunun dışında Macar, Bulgar, Boşnak krallıkları ile siyasi bir bağ içerisinde bulunmuşlardır.⁵⁴ Fakat Osmanlı akıncılarının Balkan topraklarında ilerlemeye başlaması Balkanları ve buradaki varolan siyaseti tamamı ile değiştirecektir.

XIV. Yüzyıl'da Bizans İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu durumu anlamak İskender Bey isyanını hazırlayan zeminler hususunda önem arz etmektedir. Roma İmparatorluğunun Balkanlar üzerinde hüküm sürdüğü zaman içerisinde Bizans'ın bölge üzerinde büyük bir rolü olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Bu hususta Bizans'ın, tıpkı Osmanlı Devleti'nin sağladığı bir etki ile bölge üzerinde bir tesiri bulunduğu

⁵⁰ Rruqa, “ XVI-XV. Yüzyıllar Arasında Arnavutluk'ta Gayrimüslimler” : 166.

⁵¹ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, 1.bs (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2009), C.1, 227-228.

⁵² Uzunçarşılı; I. Balsa'nın, Sırp Kralı Uroş'un ölümünden sonra Zeta ve Kruja'yı ele geçirmeye çalıştığından ve İşkodra'yı prensliğe merkez yaptığından bahseder. Bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 204. ; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 567. Bu bağlamda Balsa ailesine isnat edilen Sırpılık mevzu onların Zenta bölgesine hâkim olmasından kaynaklığından düşünülebilir.

⁵³ Sırp'lar, Arnavutluk'un Kuzey bölgesini elde tutmaktadır. Bkz. Agim Tereziu, “ 16. Yüzyılda Arnavutluk'ta İslam'ın Yayılışı”, (Yüksek Lisans Tezi: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2010), 11.

⁵⁴ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, s.77

anlaşılmalıdır. Zira bölgede meydana gelen Bizans ve Sırp hâkimiyet mücadelesinin bölgede bulunan Bizans otokrasisinin devamlılığını sağlamak olduğu düşünülebilir.

XIV. yüzyılda Bizans'ın hızlı bir şekilde Balkanlar üzerinde nüfuzunu kaybettiği görülmektedir. Bunun için çeşitli sebepler gösterilmektedir. Kuvvetle muhtemel Balkanlarda hızla yayılan Sırp İmparatorluğu'nun Bizans'ın bölgedeki nüfuzunu yitirmesinde etkin rol olduğu söylenilebilir. Geçmişe oranla kendini askeri yönde finanse edemeyen Bizans İmparatorluğu çareyi siyasi anlaşmalar ve akrabalık bağı kurmakla çözmeyi hedeflemiştir. 1329 yılından itibaren bu hedeflerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Uzunçarşılı, Bizans İmparatorluğu'nun gerilemesi hakkında 1261'de kurulan Paleologos Hanedanlığı ve buna bağlı ordunun düzensiz oluşunun beraberinde birçok kayıp getirdiğini vurgulamaktadır.⁵⁵ Lakin söz konusu mesele bununla sınırlı değildir. Bizans'ın gerilemesi halkın uygulanan yönetime karşı olması, Latinlerin Bizans'a vurduğu darbeler, gündün güne kötüleyen bir ekonomi ve iyi yürütülemeyen bir siyasette hâkim rol oynamaktadır.

Osmanlı Devleti ve Anadolu Beyliklerinin, Bizans tesirini kırmaya başladığı XIV. yüzyıl, İmparatorluğun Balkan coğrafyasına geçişteki kontrol noktalarını yitirdiği ve Osmanlı fütihat hareketlerinin hız kazandığı bir dönemdir. Osman Gazi döneminde yapılan 1302 tarihli Bafeus (Koyunhisar) muharebesi ile beylikten devlet olma sürecine gidecek ilk adım atılmış, aşamalı olarak siyasi bir teşkilatlanma içerisine girilmiştir. Lakin Osmanlı'nın Rumeli olarak adlandırdığı Balkan coğrafyasına geçişi Orhan Gazi döneminde, Büyükoğlu Süleyman Paşa'nın stratejik hamlesinin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Süleyman Paşa, Orhan Gazi'nin Nilüfer Hatun'dan olma oğludur. Balkanlara geçişteki rolü ve bir av sırasında ölümü dışında hakkında kaynaklarda pek fazla yer almasa da, Aşıkpaşazade onun doğumu ve Balkanlardaki rolü üzerinde durmuştur.⁵⁶

Süleyman Paşa'nın stratejik hamlesini uyguladığı sırada, Bizans İmparatorluğu tahtında İoannes Kantakuzenos bulunuyordu. Bizans İmparatorluğu hızla büyüyen Osmanlı Devleti'nin farkındalığı ile muhtemelen dengeli bir siyaset izlemeyi tercih ettiğini söylemek mümkündür. Bunun yanında Bizans iç siyasetinde devam eden çalkantılar, Kantakuzenos'un aleyhine taraftar toplanmasına sebebiyet vermiştir.

⁵⁵ Uzunçarşılı, Büyük Osmanlı Tarihi, C.1, 129.

⁵⁶ *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.38, Türkiye Diyanet Vakfı, 2010. 94-95.

İmparator'un hükümdarlığını kabul etmeyenlere karşı tahtını garantilemek adına nüfuz elde etmesi gerektiğini düşündüğü söylenilebilir. Bunun için Balkanlar son çare olarak görülmekte, zira Anadolu'dan büyüyen Türk varlığı Bizans'ın yardım yollarının önünü kesmektedir. Bu noktada Orhan Gazi ile anlaşma yoluna giden Kantakuzenos, muhtemelen Osmanlı'nın desteği ile Bizans üzerindeki kötü tesirleri kaldırmayı hedeflemiştir.

Osmanlı Devleti, Bizans'ın içerisinde bulunduğu durumun farkında olarak anlaşmayı kabul etmiştir. Orhan Gazi, Bizans'ın iç savaş halinde bulunması ve nüfuzunu yitirmesini Osmanlı perspektifinden bir fırsat olarak değerlendirmiş olacak ki anlaşma yapmaktan geri durulmamıştır. Bu bağlamda Osmanlı Devleti, batıya geçişin kademeli olarak ilk adımını atmış bulunmaktadır. Bu adımın Osmanlı tarafından planlı bir biçimde atıldığını söylemek mümkündür. Zira İoannes Kantakuzenos'un Balkanlarda nüfuz elde etme amacı ile Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya geçiş planlarının kesiştiği yönünde bilgiler bulunmaktadır.⁵⁷ Bu bağlamda Osmanlı, Bizans'ın iç karışıklıklarını fütühat hareketlerinin önünü açmada bir basamak olarak kullandığı muhtemeldir. Nicolodeus'a göre durum tamamen farklı gelişmiş, Osmanlı bölgeyi elde etmek istemesine rağmen bunu askeri yolla değil, Süleyman Paşa'nın 1354'te meydana gelen depremi fırsat bilmesi ile sağlamıştır.⁵⁸ Osmanlı Devletinin Balkanlara açılışındaki bu adım birçok tarihçi tarafından zaruri olarak nitelendirilmekle beraber buna dönemin Bizans tarihçisi olan Chalkokondyles'de katılmaktadır.⁵⁹

Anadolu'dan, Balkanlara doğru ilerleyen akınlar XIV. yy içerisinde Bizanslıları rahatsız ettiği gibi Balkanlara yaklaşan Osmanlı Devletine karşı Sırp, Bulgar, Macar prensliklerinin de belirli önlemler çerçevesinde siyaset takip etmesine sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda bölgede meydana gelecek Türk daimi varlığına karşı Balkan halkları ve Osmanlı'nın karşı karşıya gelmesi mezkûr bir gerçektir. Osmanlı Devleti'nin bu süreçte Bizans'ın elinden aldığı Çimpe kalesi ile Balkanlar üzerindeki faaliyetlerini hızlandıracak bir üs de elde etmiş olduğu da bir gerçektir. Bizans,

⁵⁷ Salih Pay, "Rumeli Fatih: Osmanlı Şehzadesi Gazi Süleyman Paşa", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.18, S.1 (2009): 284-285.

⁵⁸ Nicolaos Nicoloudes & Ferhan Kırıldökme Mollaoğlu "Bir Tarihi Olayın Açıklanması ile İlgili Sorunlar: Gelibolu'nun Fethi ve Laonikos Chalkokondyles", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.27, S.44 (2009): 207-208.

⁵⁹ Şerif Baştav, "XVI. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihinin II. Murad 1421-1451 Devri Hadiseleri",

Süleyman Paşa'nın Çimpe'yi ele geçirmesi karşısında bir müdahalede bulunamamış, bazı araştırmalar nazariyesinde İmparator, Orhan Gazi ile görüşmek istemiş lakin bundan bir sonuç alamamıştı.⁶⁰ Muhtemelen İmparator'un bu başarısız girişim ardından iç sorunlar ile meşgul olmayı tercih etmiştir.

2.3.1. Sırp Kralı Stefan Duşan Zamanında Arnavut Prenslüklerinin Zuhuru

Sırp'ların ortaya çıkması ile büyük bir Slav hâkimiyeti Balkanlar üzerinde rol oynamaya başlamıştır. Bu başlarda VI. Yüzyılda ortaya çıksa da⁶¹ XIV. yüzyıl içerisinde özellikle hızla yükselen bir ivme kazanmıştır. Balkanlar üzerindeki devam eden sorunlar ayrıca Bizans'ın kendi iç sorunları sebebi ile Balkan halkları teşkilatlanarak başkaldırmaya başlamış, bunlara arasında Arnavutluk'taki dağlıların bulunduğu gruplarda dâhil olmaya başlamıştır.⁶² Sırp'ların, Balkanlar üzerindeki hâkimiyetinin artması, Bizans'ın bu durum karşısında bir çözüm aramasına sebep olurken, Osmanlı Devleti'nin Balkanlara geçişi ve beraberinde Arnavutlar ile karşılaşmasını da doğurmuştur.

Stefan Duşan'ın Balkanlar üzerindeki varlığı Osmanlı siyaseti açısından da önemli bir yer teşkil etmektedir. Eroğlu, Osmanlı'nın Sırp'ların en güçlü zamanında Balkanlara adım attığını ve bunun neticesinde Bizans-Osmanlı ittifakının kaçınılmaz bir karşılaşma meydana getireceğini dile getirmektedir.⁶³ Bu bağlamda Osmanlı'nın Bizans ile kurduğu siyasi ittifakın fütihat hareketlerini desteklemek amaçlı olduğu ve bu akınlar neticesinde Bizans'ın Balkanlar üzerindeki otokrat etkisinden istifade ettiği görülmektedir. Bu dönemde Bizans İmparatoru Andronikos tahta bulunmaktadır.

Sırp'lar Stefan Duşan önderliğinde çeşitli yollarla Balkanlar üzerindeki nüfuzunu arttırmıştır. İlk olarak siyasi bir evlilik ile Bulgaristan üzerindeki hâkimiyet elde eden Sırp kralı bunun hemen ardından Bizans İmparatoru Andronikos'u yenmiş ve Bizans

⁶⁰ Halil İnalçık, "Osmanlı Sultanı Orhan 1324-1362 Avrupa'da Yerleşme", *Bellekten*, C.73, S.266, (2009): 89-90.

⁶¹ Hasan, Karagöz ve Recai, Karagöl, *Türkiye Arnavutluk İlişkilerinin Dünü- Bugünü- Yarını*, (İstanbul: Harp Akademisi Komutanlığı Yayınları, 1995), 19.

⁶² *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.1, Türkiye Diyanet Vakfı, 1993, 383-390.

⁶³ Haldun Eroğlu, "Osmanlı- Sırp İlişkileri 1347-1521", *OTAM*, S.41 (2017): 83.

tahtı üzerindeki çekişmelere dâhil olarak Bizans'ın iç sorunlarına sirayet etmiştir.⁶⁴ Balkanlardaki iskân politikasını kötü yönde etkileyen Sırp hâkimiyeti 1344-1346 tarihleri arasında Arnavutluk'un stratejik önemini kavrayarak bölgenin işgaline doğru ilerlemeye ve kısa sürede Arnavutluk'un genelinde Sırp hâkimiyetinin kurulmasına sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda Stefan Duşan'ın, Arnavutluk'u ve Balkanları elinde tutarak bir yandan Bizans üzerinde hâkimiyet kurma bir yandan da Katolik Avrupa'ya karşı bir siyaset içerisinde olduğu düşünülebilmektedir. Keza Arnavutluk'un, Avrupa üzerindeki stratejik etkisi ve bölgede oluşan Sırp yerleşimi bunun bir delili sayılabilmektedir.

Sırlar, Stefan Duşan zamanında Arnavutluk üzerine yoğun işgallerde bulundular, TDV İslam Ansiklopedisinde Sırların, Arnavutluk'un güneyine akınlarda bulunduğundan hatta Arnavut beylerinin bir kısmının kendisini desteklediğinden bahsedilse dahi Hicri 835 Tarihli Arnavid Sancağı defteri ve çalışmalar Sırların daha çok Kuzeyde faaliyetler gösterdiklerini kanıtlar niteliktedir.⁶⁵ Buradaki topraklar aynı zamanda Yuvan İli olarak adlandırılan İskender Bey'in veraset hakkı olan toprakları da barındırmaktadır.⁶⁶ Sırların güçlenerek ortaya çıkması ile birlikte Balkanlarda önemli bir süreç meydana gelmiştir. Monarşik bir hâkimiyet anlayışı ile yükselişe geçen Sırlar 1345 yılından itibaren Balkan topraklarında siyasi etkinliklerini ve kuvvetlerini arttırarak önemli hâkimiyet alanlarına sahip hale geldiler. Oliver J, Sırların ortaya çıkması ile Balkanlarda Ortodoks dinindeki İshazm doktrinin bozulduğunu bunun büyük bir çalkantı meydana getirdiğini öne sürer.⁶⁷ Balkanların siyasi ve dini durumu değerlendirildiğinde öncelikli olarak feodalite karşısında Monarşik düzenin doğal tepkisi ve bununla birlikte bölgede Ortodoks gibi Katolik etkinliğinin de İshazm'dan daha çok etkili olduğu muhtemeldir.⁶⁸ Dönemin siyasetine

⁶⁴ *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, C.10, Anadolu Yayıncılık, Stefan Duşan Maddesi

⁶⁵ Halil İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Sancak-i Defter-i Arvanid*, (Ankara: TTK, 1987), XVIII-XIX.

⁶⁶ A.g.e., 15.

⁶⁷ Oliver Jens Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 1.bs (Regensburg: Verlag Friedric Pustet,2009), 17.

⁶⁸ İshazm: Ortodoks mezhebi içerisinde süre gelen manası sessizlik ve sükûnet olan bir tür dinsel davranışın daha sonradan doktrin halini alarak bir çeşit mezhebe dönüşümü ile ortaya çıkan Hristiyan geleneğidir. Daha detaylı bilgi için bkz. Janet Hamilton & Bernard Hamilton, *Bizanslı Heretiklerin Tarihi- Bizans Dünyasında Hristiyan Düalist Heretikler 650-1405*, (İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2010)

daha çok yönetimsel kavramların etkinliği izlenmektedir. Keza Osmanlı Devleti ile meydana gelecek olan ilişkilerin başında yönetim hususundan doğan mefhumlar üzerine ilişkiler takip edilmiştir. Dini hususlarda kimi zaman çıkarlar doğrultusunda Ortodoks ve Katolik kiliselerinin de beraber hareket ettiğini gösteren örnekler bulunmaktadır.

Arnavutluk'ta arttan Sırp işgali bölgedeki zlmelerinde artmasına sebebiyet vermiştir. Bunun neticesinde Arnavut aileleri ayrılmış ve bunlar arasında bir aristokrasi meydana gelerek kendi bölgelerinde küçük Arnavut prensliklerini meydana getirmişlerdir. Bu sebeple araştırmalar Arnavutların asla merkezi bir devlet kuramadıklarından söz eder.⁶⁹ Bu zlme Arnavutluk üzerinde bir dengesizlik meydana getirmiştir. Bunu fırsat bilen Katolik İtalya, Venedik ve Napoli krallıkları Arnavut beylerinden bölgede nüfuzlu ve söz sahibi olanlar ile siyasi bağlar kurmaya çalışmış, bu sayede kendilerine karşı hem Ortodoks Sırlar hem de Arnavutlardan Ortodoks mezhebine mensuplara karşı bölgede tampon bir kuvvet oluşturmaya çalışmışlardır. Araştırmalarda Arnavut beylerinden bir kısmının Venedik, Napoli ve İtalya ile siyasi bağlar kurduğu görülmektedir.⁷⁰ Bu bağlamda Arnavut beylerinden bölgede varlığını korumak isteyenler ile bölge üzerinde emeli olan Katolik Avrupa'nın emelleri menfi noktada birleşmiş olmalıdır.

Stefan Duşan zamanında Arnavutların feodal prenslikler haline gelmesinin muhtemelen iki amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki bl ve yönet düşüncesi ile Arnavut prensliklerinin birleşmesini önlemek ve bu sayede bölgeden Sırp varlığını uzaklaştıracak bir gücün önüne geçmektir. Diğer sebep ise bölgede Bizans ile akrabalık ilişkisi kurarak, Bizans İmparatorluğunun buradaki nüfuzunu teşkil eden Arnavut Prensliklerinin gücünü kırmak bu sayede bölge üzerinde Bizans denetimini ortadan kaldırmaktır.

Sırlar bölgeyi ele geçirdikten sonra Arnavutluk'ta büyük bir işgale girişmiş ve bölgeyi yağmalamışlardır.⁷¹ Duşan Arnavutların gücünü kırarak onları baskı altında

⁶⁹ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, 67.

⁷⁰ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 203-204. ; Ayrıca bkz. Mustafa Durdu, "Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Arnavutluk'ta 1847 Toskalık İsyanı ve Osmanlı Devletinin Müdahalesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.13, S.69, (2020): 314.

⁷¹ Andrew Baruch Wachtel, *Dünya Tarihinde Balkanlar*, ev. Ali Cevat Akkoyunlu, (İstanbul: Doğan Kitap Yayınları 2009), 44.

tutmayı ve bu sayede başkaldırıların önüne geçmeyi hedeflemiştir. Bu sebeple 1343-1346 yıllarında Arnavutluk'tan Yunanistan'a göçler olmuştur.⁷² Arnavutluk'ta uzun müddet süren Sırp işgalinin ardından Arnavut aileler nüfuzları ve statülerine göre çeşitli prensliklere bölünmüşlerdir. Bunlar Balsa, Topia, Muzlaka, Aranit, Zenebisi, Artar ve Arber idi. Meydana gelen bu prenslikler arasında Sırp imparatoru yahut nüfuz yayılımı konusunda bölge çeşitli şekilde taksim edilmiştir. Bu bağlamda Arnavut feodallerin bölgede hâkimiyetlerini sağlamlaştırmak adına çeşitli siyasi ittifak aramaların sebebi anlaşılmaktadır. Zira bölgede her ne kadar varlığını sürdüren Arnavut halkı bulunsa da toprakların büyük bir kısmı Sırp yönetimine geçmiştir ve bölgedeki Sırp varlığı Arnavut halkını tehdit etmektedir. Nitekim Arnavut halkı Stefan Duşan'ın ölümü ile gücü zayıflayan Sırlara karşı isyan etmekten geri durmamışlardır.⁷³

2.4. Arnavut Prenslikleri

Arnavut asilleri Sırp faaliyetlerinin ardından çözülmeye uğramıştır. Bu çözülmelerin hem siyasi hem de ekonomik tarafı vardır. Dini kaygılarında elbette bunlar içerisinde yer aldığı görülmektedir. Bu dönemde Arnavut feodalleri arasında Ortodokslar olduğu gibi Katolikler de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra eski ata geleneklerini ve pagan inancını sürdüren topluluklarda mevcuttur.⁷⁴ Bu bağlamda Arnavut prenslikleri belirli kavramlar etrafında şekillenmiştir.

Arnavutluk'ta ilk siyasi birlik olarak XI. yüzyılda ortaya çıkan Arber Prensligi gösterilebilmektedir. Arber Prenslığının siyasi mirası üzerinden, daha sonra ortaya çıkacak Arnavut prenslikleri veraset elde etme yönünde kendilerini hep ona referans göstermektedir.⁷⁵ Bu bağlamda prensliğin köklü bir siyasi zemine sahip olması bölge üzerinde oluşturduğu yüksek denetim gücünü ortaya koymuştur.

⁷² TDV *İslam Ansiklopedisi*, C.3, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 383-390.

⁷³ Hasa, "İskender Bey İsyanı Sırasında Arvanid Sancağının Siyasi ve Sosyal Durumu", 6.

⁷⁴ İilir Rruğa, "Osmanlı İdaresinde Arnavutluk'ta Görülen Kripto Hristiyanlar Üzerine Bir Değerlendirme", *Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, C.6, S.2 (2020): 1239-1240.

⁷⁵ Arnavutlar milliyetçi bir kimliğe bağlı olarak atalarının mirasına sahip çıkmışlardır, lakin Arnavutluk'ta meydana gelen feodal yapı bu miras üzerinden bölgede hâkimiyet sağlama düşüncesini doğurmuştur. Zira Leonard Truçi Arber Prenslığının Kruja ve çevresinde önemli bir araziye sahip olduğunu aktarmaktadır. Örn bkz. Leonard Truçi, "Arnavutluk'ta Din ve

1363- 1368 yılları arasında bölgede hızla yükselen Sırp hâkimiyeti neticesinde önceden Bizans'ın etkisi altında bulunan Arnavutlar daha sonra Sırp işgallerinin de etkisi altında kalmıştır. Bu durum karşısında Arnavutlar bölgedeki nüfuzunu korumaya çalışmış ve buradaki varlıklarının tehlike altına girdiğinin farkında olarak kendilerini muhafaza etmeye çalışmışlardır. Arber Prenslığı zamanında Akçahisar-Kruja'nın Arnavutların elinde bulunması bölge hâkimiyeti açısından büyük bir önem arz etmektedir. Akçahisar'ın bölgenin savunması ve kontrolü açısından mühim bir noktada bulunması, kuvvetle muhtemel ileride Arnavut aileleri arasındaki çözümü hızlandıracak bir unsuru da meydana getirmiştir. Bunun dışında İşkodra'nın da Arnavutluk üzerinde denetim gücü büyüktür. Öyle ki Arnavutluk dışında Bizans, Sırp ve Osmanlı Devleti Akçahisar'ı ve İşkodra'yı elde bulundurmanın bölge açısından öneminin farkında olarak hareket etmişlerdir. Nitekim bölgedeki mozaik yapı, siyasi çözümler ve Sırp işgalleri neticesinde aileler kendi içerisinde bölge hâkimiyeti hususunda faaliyetlere girişmişlerdir. Bu dönemde Arnavut Prenslıklarının rolünün anlaşılması ve buldukları bölgelerin incelenmesi, İskender Bey'in veraset hakkının da anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

2.4.1. Arber Prenslığı

Arber Prenslığının ortaya çıkması hususunda XI-XII. Yüzyıllar arası bir tarih gösterilmektedir.⁷⁶ Ortaya çıktıkları tarih açısından 1190-1200 gibi bir bilgi verilmesinin yanında siyasi olarak ne zaman teşekkül ettikleri hususunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu hususta Arber Prenslığının bölge üzerindeki etkenlere göre şekillendiğini söylemek mümkündür.

Arber Prenslığı ataları İlirlerin siyasi ve kültürel mirasına sahip çıkmaya çalışmıştır. Lakin bir süre sonra Bizans'ın Balkanlar üzerindeki üstünlüğünü tanımış ve milliyetçi kimliğinden ödün vermeyerek bu mirası muhafaza etmiştir. Bizans hâkimiyeti döneminde prenslik evlilik yolu ile çeşitli siyasi ittifaklar kurmaya çalışmış ve bu siyaset neticesinde, Sırp işgaline kadar bir fiil bölgede büyük bir hâkimiyet alanına sahip olmuştur. Hâkimiyet alanları içerisinde İşkodra, Akçahisar, Mat, Dibre gibi

Eğitim: İşkodra Medresesi Örneği”, (Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilimdalı, 2019), 10-11.

⁷⁶ Frasheri, *The History Of Albania A Brief Survey*, 42-43.

bölgeler bulunmaktadır.⁷⁷ Bu bağlamda İskender Bey ve Kastriotaların veraset alanı daha önceden Arber Prensiğinin hâkimiyeti altında olmuştur. İskender Bey'in dedesi Pal Kastiroti'nin Mat ve Dibre bununla beraber Sine ve Gardi bölgelerinin bir yöneticisi olduğu bilgisi verilmektedir.⁷⁸ Lakin bu bölgelerin Pal Kastriota'ya tıpkı Osmanlı'daki gibi tımar usulüne benzer bir biçimde mi verildiği, yoksa buraların sadece bir denetçisi mi olduğu yönünde net bir bilgi bulunmamaktadır. Neticeden büyük Arnavut ailelerin zayıflamasına müteakip Kastriotalar bu bölgede hâkimiyet kurmuşlardır. Nitekim Sırp işgalleri ile birlikte Arber Prensiği gücünü kaybetmiş ve bölge üzerinde hâkimiyet sahasını yitirmiştir.

2.4.2. Balsa Prensiği

Bölgede nüfuz ve kuvvet açısından en büyük prenslik Balsa Prensiğidir. Bu bağlamda Arber Prensiğinin bölgedeki rakibi olarak da düşünülebilir. Uzunçarşılı'ya göre Balsa Prensiği bölgede köklü bir geçmişe sahiptir.⁷⁹ Bölgenin önemini iyi bilen Balsalar siyasi teşekkülün ardından gerek Bizans ve gerek Sırplarla savaştan geri durmamış, yeri geldiğinde çıkarları doğrultusunda siyasi ittifakta kurmuşlardır. Bununla birlikte Sırp kralı Stefan Duşan zamanında Balsalar da diğer Arnavut prenslikleri gibi gerilemeye gitmişlerdir.

Balsalar, tıpkı diğer Balkan halkları gibi mozaik düzenin bölgede sağladığı huzursuzluğun farkında olarak bölgede monarşik bir düzenin hâkim olmasının, Balkanlarda ıslahı sağlayacak etken olduğunu düşünmüşlerdir. Bu bağlamda tıpkı Sırp krallığı gibi Balsaların ve diğer Arnavut feodallerinin amacı tek bir merkezden yönetilen Arnavut krallığı meydana getirmek ve daha sonra tüm Balkanlara hâkim olma ideolojisi yönünde olmuştur. Lakin Balkan halkları içerisindeki siyasi ve dini ayrılıklar buna bir türlü sebebiyet vermemiş, bunun yanında oluşan çatışma ortamında Balkan halkları zarar görmüşlerdir. Balsalar bu durumda Arnavut feodallerini hâkimiyet altına alma siyasetini takip ederek nüfuzlu Topialar ve çeşitli Arnavut

⁷⁷ “Principality Of Arber” http://self.gutenberg.org/articles/eng/Principality_of_Arber [08.12.2020]

⁷⁸ Jeton Omari, “Scanderbeg tra Storia e Storiografia” (Tez: Università Degli Studi da Padova, 2014), 44-45. ; Ayrıca bkz. Fan Stilian Noli, *Historia e Skenderbeut*, 1.bs (Boston:1921), 47-48.

⁷⁹Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 203.

feodallerini kendine bağlamıştır. Bunun yanı sıra Arnavutluk'un güneyinde daha çok hâkimiyet alanı sağladıkları bilgisi mevcutsa da onların Arnavutluk'un kuzeyinde Zeta merkezli İşkodra dâhil büyük bir hâkimiyet sahasında faaliyette buldukları bilinmektedir.⁸⁰ Bu hususta Balsalar kuvvetle muhtemel Sırplar ile siyasi bağlar kurmuşlardır. Ayrıca Balsaların bölge üzerinde diğer bir etkisi Ortodoksluğu terk ederek Katolikliğe geçiş olmuştur.⁸¹ Bu durumun ileride Arnavutlar içerisinde Katolik ve Ortodoks ayrımlarının doğmasına sebebiyet verdiği söylenilebildiği gibi Balsaların Katolik devletlerin desteğini arkasına alma düşüncesi içinde bulunduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında İskender Bey'in Katoliklerden aldığı yardımın temellerinin Balsaların siyasetinin bir ürünü olduğu söylenilebilir. Balsalar, II. Balsa'nın başa gelmesi ile yükselme aşamasına geçmiş beraberinde büyük zaferler ve hızlı yükselişleri Karl Topia'nın dikkatini çekmiş ve onu huzursuz etmiştir. Bu durumun artık büyümesi üzerine Karl Topia Türklerden yardım istemiş ve Balsa'ların yükselişi aslında Osmanlı Devleti'nin Arnavutluk'a adım atmasının da önünü açmıştır.⁸²

2.4.3. Topia Prensiği

Erken dönemde Mat bölgesinde bulduklarına dair bilgiler bulunan Topia Prensiği, Uzunçarşılı'ya göre nüfuz bakımından Balsa Prensiği ile rekabet halinde olan diğer bir feodal prensliktir.⁸³ Mat bölgesinin daha sonradan Kastriota'lara geçtiğine dair bilgiler Balsaların ileriki dönemlerde Topia Prensiği üzerinde hâkimiyet kurduğunun bir delilidir. Ayrıca Topiaların Kruja bölgesine hâkim olduğuna dair bilgiler mevcuttur.⁸⁴

Topialar da tıpkı diğer Arnavut feodalleri gibi diğer aileler ile çarpışmışlar ve bunun sonucunda hâkimiyet sahalarını genişletmişlerdir. Topiaların siyaseti incelendiğinde merkezde olmalarını fırsat bilerek dağılmış olan Arnavutları tek bir siyasi birlik altında

⁸⁰ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 567. ; Ayrıca bkz. Mustafa Durdu, "Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Arnavutluk'ta 1847 Toskalık İsyanı ve Osmanlı Devletinin Müdahalesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, : 314.

⁸¹ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 204.

⁸² A.g.e., C.1, 203-204. ; Ayrıca bkz. Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 68.

⁸³ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 204. ;

⁸⁴ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 567.

toplama düşüncesinde olduklarını söylemek mümkündür. Ne yazık ki siyasi ve dini bölünmüşlük bu duruma engel olmuştur. Öyle ki Arnavut ailelerinden bir kısmı Ortodoks ve bir kısmı Katolik kilisesi tarafından desteklenmektedir. Bunun yanında bölgede siyasi üstünlük sağlama çabası Arnavut prensliklerinin birleşip merkezi bir otorite tarafından yönetilmesinin başlıca engellerinden birisi olarak görülmelidir. Ayrıca bir diğer neden ise Balsa ailesinin bölgedeki üstünlüğü sayılabilmektedir. Balsaların nüfuz olarak kuvvetli olması Topia ailesinin bu düşüncesini engelleyen ikincil sebeplerden olmuştur.⁸⁵ Her ne kadar Topia ailesi Balsalar ile siyasi ittifak ve akrabalık kurmaya çalışsa dahi bunun altında Topiaların, Balsa ailesinin nüfuzu ve otoritesinden faydalanma düşüncesi yattığını söylemek mümkündür. Bu iki güç unsurunun yanında Arnavutluk'ta diğer feodaller bulunmaktadır. Bu feodal yapı içerisinde pek güç sahibi olmasalar dahi ileride İskender Bey'in amacına önemli hizmetler sağlayacak prenslikler bulunmaktadır.

2.4.4. Zenebisi Prenslığı

Arnavutluk'ta soylu ailelerden birisi olan Zenebisi Prenslığı ile ilgili ilk bilgiler Bizans kaynaklarında yer almaktadır. Osmanlı Devleti'nin bölgeye yerleşmesine kadar Bizans'a bağlı olarak onların hizmeti ve himayesinde yaşamışlardır. Bu bağlamda Zenebisi Prenslığı, Bizans İmparatorluğu'nun bölgedeki nüfuzunu oluşturan prensliklerden olmuştur. Bununla birlikte Uzunçarşılı, Zenebisi ailesinin geldikleri bölgeyi Epir olarak nitelendirmektedir.⁸⁶

Zenebisi Prenslığının hâkimiyet sahası Ergiri diğer adları ile Gjirokasri, Ağrı yahut Eğrikasri olarak bilinmektedir. Prenslık Drin nehri yakınlarında bulunmakta ayrıca H. 835 tarihli defterde buna belge olarak gösterilebilmektedir.⁸⁷ Bölgede artan Sırp işgali sonrası Zenebisiler nüfuz edinme siyaseti izlemiş fakat bunda başarılı olamamıştır. Bununla birlikte diğer feodal aileler ile birleşerek Sırp işgallerine karşı koymaya

⁸⁵ Araştırmalar Balsa ve Topia ailesinin bölgede iki hâkim unsur olduğunu bunun neticesinde bir biri üzerinde hâkimiyet kurmaya çalıştıklarından söz eder. Bu siyasi üstünlük girişimi Balsa'ların Katolik, Topia'ların Ortodoks olması ile dini bir zemin üzerinde düşünülse de asıl çekişmenin bölge üzerinde hâkimiyet ve Balsa'nın Kruja üzerindeki hedefinden ileri geldiği izlenmektedir.

⁸⁶ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 206.

⁸⁷ Bkz. İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defteri Sancaki Arvanid*, a- 2.a- 2.b

çalışmış, buna bağlı olarak verdiği kayıplar neticesinde gücünü yitirmeye başlamıştır. Balkanlarda Osmanlı varlığına karşı oluşan yargılar ve yaklaşan Osmanlı akınları neticesinde bölgedeki varlıklarının tehdit altına gireceğini düşünmüşler ve bu bağlamda 1414 yılında Venedik'ten yardım istemişlerdir.⁸⁸ Lakin Venedik kendilerine yardımda bulunmamıştır. Bunun sonucunda Osmanlı bölgeyi zaptetmiş Zenebisiler tımarlı halini almıştır.

2.4.5. Muzaka Prensligi

Muzaka Prensligi 'de İskender Bey isyanı sırasında Arnavut başkaldırısını finanse etmiş ve isyana destek sağlamış prensliklerden birisidir. Arnavutluk'un orta kısımlarında hüküm süren prensliğin topraklarının Osmanlı tarafından tevcihi H. 835 tarihli defterde detayları ile belirtilmektedir.⁸⁹ Toprakları Muzakiye adı ile tahrir olunmuştur. Bölge incelendiğinde Osmanlı Devletinin tahrirleri arasında tımar gelirinin fazla olduğu görülmektedir. Muzakalar ilk zamanlarda Bizans himayesinde var olmuşlar ardından Sırp ve Hırvatların, Arnavutluk'u işgali sırasında bölgedeki varlıklarını muhafaza siyasetini izlemişlerdir. XIV. yüzyılda Osmanlı akınları neticesinde metbuluğu tanımışlardır.

2.4.6. Aranit Ve Bölgedeki Diğer Prenslikler

Arnavutluk bölgesinde İskender Bey isyanından önce köklü bir aile olan Aranitler varlıklarını bulundukları bölge ve sürdürdükleri dengeli siyasetler sayesinde korumuşlardır. Bunun yanında kendilerinin Arnavutların eski ailelerinden biri olduğu hatta Arnavut adının bölgeye Aranitler'den geçtiği üzerine söylemler bulunmaktadır.⁹⁰ Zinkeisen, Arianitler hakkında onların Balsaların çöküşü ile neredeyse Güney Arnavutluk'un tamamına sahip olduğundan bahseder.⁹¹ Aranitler, Osmanlı'ya karşı

⁸⁸ Hasa, "İskender Bey İsyanı Sırasında Arvanid Sancağının Sosyal ve Siyasi Durumu", 38.

⁸⁹ Bkz. İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defteri Sancak-i Arvanid*, 9b- 10a-10b

⁹⁰ "Aranit" Yahut "Arianit" olarak zikr edilen prensliğin Osmanlı tarafından Arnavit yahud Arvanid olarak zikredildiği bu husustan Arnavut sözcüğünün buradan türediği hususunda bilgiler aktarılmaktadır. Örn bkz. Oğuzhan Durmuş ve Rijete Simitçi, "Arnavutluk Berat Vilayetinde Yer Adları: Suret-i Sancak-i Defteri Arvanid'e Göre", *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, C.5, S.1, (2016): 92.

⁹¹ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 568.

bölgede isyan başlatmış ve bu isyan beş yıl sürmüştür. İsyanın bastırılmasının ardından nüfuzları ile İskender Bey'i desteklemişlerdir.

Arnavutluk çeşitli feodallerin yanında bölgede Sırp Prenslüklerine de ev sahipliği yapmıştır. Bu sebeple Arnavutlar çoğunlukla Sırp Prenslükleri ile sert bir siyaset takip etmiş, bunun yanında Sırplarla savaşmaktan geri durmamışlardır. Zeta Prenslüğünün ortaya çıkardığı Sırp feodallerinin bir kısmı Arnavutluk'un Kuzey ve Güney bölgelerini tutmaya çalışmışlar lakin buradaki varlıklarını koruyamamışlardır. Bu bağlamda Arnavut prensliklerinin Sırp lar ile siyasetten yaptığı evlilikler feodallerin kendi içlerinde de sürtüşmeler yaşamasına sebebiyet vermiştir. Bunların bir kısmı siyasi olurken, büyük bir kısmı ise bölge üzerinde emelleri olanların Hristiyanlık propagandaları altında Ortodoks ve Katolik çatışmaları meydana getirmesinden kaynaklanmıştır. Arnavutlar bu siyasi karmaşıklık içerisinde Sırp despotlukları ile de mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Özellikle Balsa ailesi Sırp despotluklarına büyük darbeler indirmiştir. Fakat Sırp lar sık sık Arnavutluk'un birleştirici bir siyaset oluşturmasını baltalamaktan geri durmamışlardır. Bu sebeple Sırp ların yerleştikleri bölgede Arnavutlar üzerinde stratejik olarak etkisinin bulunmasından ötürü Arnavut Prenslükleri istikrarlı bir siyaset izleyememiştir.

Osmanlı'nın XIV. yüzyılda Balkanlarda giriştiği akınlar bölgedeki mevcut düzeni tamamen değiştirmiştir. XIV. yüzyıl'da hızlanan akınlar Osmanlı'nın bu dönemde Doğu kanadından çok Batı kanadını inşa etmektedir. Bu inşa uzun yıllar boyunca huzursuzluk ve düzensizlik içerisinde yaşayan mozaik Balkan coğrafyasına bir düzen ve sükûnet getirmiştir. Elbette en başta bu düzenin Balkan coğrafyasına oturması beklenmemiştir. Lakin zaman geçtikçe Osmanlı iskân politikasının bölgeye nüfuz etmesi ile hem Balkan halkı rahat bir nefes almış hem de Osmanlı fetretinde dahi bölgede kendini ayakta tutacak önemli bir nüfuz elde etmiştir. Balkan coğrafyasına nüfuz edecek olan bu yönetim usulü ve düzen bazı görüşlerce Pax Ottomania yani Osmanlı Barışı şeklinde anılmıştır.⁹² Bu söylem gerçekten de Osmanlı'nın Balkanlardaki rolünün bir simgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki Pax Ottomania, Balkanlardaki barışı hatta Balkan halklarının rahat bir nefes almasını simgelemektedir.

⁹² İlber Ortaylı, "Osmanlı Barışı", *Türkiye Günlüğü*, S.58, (1999): 106-107.

2.5. Osmanlı'nın Fütihat Hareketleri Ve Arnavutluk'a Verdiği Önem

Osmanlı tarihi içerisinde Balkan coğrafyasının önemini ve siyasetini anlamak, Osmanlı'nın bölgeye gösterdiği değer açısından mühim görülmektedir. Osmanlı Devleti Balkanlar'da oluşturduğu yapı ile devletin birçok ihtiyacını bölgeden karşılarken, fetretin ardından toparlanma sürecinde burada oluşturduğu sistem sayesinde kolaylıkla teşekkül edebilmiştir.⁹³ Birçok araştırmacı bu fikir üzerinde mutabık kalmaktadır. Bu sebeple Osmanlı'nın Balkanlara verdiği önemin anlaşılması devletin Arnavutluk üzerindeki politikasını etkileyen sebeplerin sağlıklı bir şekilde analiz edilebilmesini sağlayacaktır.

Araştırmalardan anlaşıldığı üzere Osmanlı Devleti'nin Balkanlara doğru ilerleyişi Orhan Gazi (1281-1362) döneminde başlamıştır. Osman Gazi'nin ardından Bizans ile verilen mücadelelerde alınan galibiyetler, Osmanlı Devleti'nin Gelibolu sınırlarına kadar gelmesini ve buradan batıya doğru açılan Balkanlar kapısına adım atmasını sağlamıştır.⁹⁴ Osmanlı'nın Balkan topraklarına doğru ilerleyişinin, ilk olarak gaza fikrinin ve hızla büyüyen sınırlarının doğal bir sonucu olarak meydana geldiğini söylemek mümkündür. Osmanlı sıklıkla gazaya çıkıyor ve Bizans tekfurlarının gözetimi altında bulunan bölgelerden geçiyordu.

Osmanlı Devleti, Bursa ve İznik'in fethinin ardından Bizanslılar üzerinde büyük bir etki oluşturmuştur. Özellikle Osmanlı akınları 1329'da Bizans ile Osmanlı arasında uzun süreli savaş ortamı doğurmuş ve Orhan Gazi bu dönemde Umur Bey ile anlaşarak İzmir limanının ele geçirilmesinde birlikte rol oynamıştır.⁹⁵ Bu bağlamda Orhan Gazi Bizans'ın denetiminde bulunan noktaları tutarak, akınların ilerleyişine tesir eden Bizans etkisini ortadan kaldırmak istemiştir. 1329'da Balkanlara geçişin en büyük hamlesi olacak Gelibolu'nun fethi bunun bir delili sayılabilmektedir.

Osmanlı'nın Gazi Süleyman Paşa'nın komutanlığında bölgeyi zaptı ve Çimpe kalesini Bizans ile yaptığı anlaşma sayesinde ele geçirmesi, Balkanlara giden adımının ilk hareketini teşkil etmektedir. İnalçık, Osmanlı Devleti'nin Balkanlara geçişinde Çimpe

⁹³ Bu durumun bölgede uygulanan iskân politikası ve siyasi teşekkülden olduğu düşünülebilir. Zira araştırmaları Anadolu'daki bozulmaların Balkanlardan daha ileri seviyede olduğunu hatta Osmanlı'nın ikinci defa Balkanlar'dan kurulduğunu ifade etmektedir.

⁹⁴ Caner Sancaktar, "Balkanlarda Osmanlı Hâkimiyeti ve Siyasi Mirası", *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C.2, S.2, (2011): 29.

⁹⁵ *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.4, Türkiye Diyanet Vakfı, 1991, 239-241.

Kalesinin zaptını önemli bir adım olarak görmektedir.⁹⁶ Kale konumu itibari ile Balkan topraklarının Güneydoğusunda yer almakta ve Saros Körfezi, Çanakkale Boğazı ve Marmara Denizi'ni tutan bir noktaya sahiptir. Bu bağlamda Osmanlı'nın emelinin hem bu noktadan Avrupa'ya geçişi kolaylaştırmak hem de Bizans'ın gücünü kırarak lojistik desteği denetleyip, müdahale etme amacıyla olduğu anlaşılmaktadır. Danişmend, Çimpe kalesinin konumu hakkında tarihçiler arasında ihtilaf olduğunu vurgulamaktadır.⁹⁷ Buna rağmen kalenin zaptının Osmanlı ve Gelibolu'dan Balkanlara geçiş hususundaki önemini de nakletmektedir. Bu hususta Gelibolu ve Balkanlar açısından Çimpe Kalesi'nin rolü anlaşılmaktadır.

Orhan Gazi döneminde, Süleyman Paşa ve Akıncı beylerinin Balkanlara geçiş sürecindeki rolü önemlidir. Bu dönemde hem akıncıların etkisi ile Bizans kalelerinin zaptı hem de fütihat hareketlerinin hız kazanması, Balkanlar ve Osmanlı devletini tanıştıran yegâne unsurlar arasında yer almaktadır. Gelibolu'nun zaptını gerektiren sebepler arasında sıklıkla fütihat hareketleri süresince yollar üzerinde karşılaşılan Bizans garnizonları gösterilmektedir. Fütihat yolları üzerinde bulunan bu garnizon ve kulelerinin sıklıkla Osmanlı akıncılarını taciz ettiği ve akınların gidişatını etkilediği üzerine bilgiler aktarılmaktadır.⁹⁸ Bu sebeple Çimpe kalesinin alınması ve beraberinde Gelibolu'nun zaptı Osmanlı siyaseti açısından gerekli ilk nedenler arasında yer almaktadır. Osmanlı Devleti'nin ileride Arnavutluk'ta uygulayacağı deniz yolları, kontrol noktası ve finansman yönündeki anlayışlarını bu fetihler açısından ikincil nedenler arasında sıralamak mümkündür. Zira Osmanlı bu dönem içerisinde henüz tam teşkilatlı bir organizasyona sahip değildir.

Osmanlı'nın merkezîyetçi anlayışa yönelişi ve takip ettiği Balkan politikası hususunda Akıncı beyleri Evrenuz, Hacı, İsa ve Aziz beyler gibi isimlerin rolü büyüktür. Orhan Gazi döneminde başlayan akınların ve Balkanlardaki iskân politikasının rolünü Akıncı beyleri üstlenmişlerdir. Gerek fütihat hareketlerine katkıları ve gerekse Osmanlı merkezi ile olan ilişkileri sayesinde Balkanlara yerleşim hızlanmış, Arnavutluk üzerine yapılan gazalarda rol oynamışlardır. Araştırmalar nazariyesinde Osmanlı'nın

⁹⁶ Halil İnalçık, *Devlet-i Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmaları, Klasik Dönem (1302-1606): Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim*, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009), 49-53.

⁹⁷Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 28.

⁹⁸ Halil İnalçık, "Osmanlı Sultanı Orhan 1324-1362 Avrupa'da Yerleşme", *Bellekten*, C.83, S.266, (2009): 8.

Balkanlara yerleşmesini kolaylaştıran ve buraya geçişte bir basamak olarak ilk adım Umur Bey'in Gelibolu'daki donanma hamlesi gösterilmektedir. Bu bağlamda oluşturulan donanmanın bölgeye gelecek Türk varlığının ilk adımını teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

Orhan Gazi'nin saltanat dönemi ardından Sultan I. Murad Hüdavendigâr zamanında (1362-1389) Balkanlar'da fütuhat hareketlerinin gelişmesi neticesinde Balkan halkları, Osmanlı Devleti ile tanışmaya başlamıştır. Osmanlı ise bu dönemde bölgenin önemini kavrayarak Balkanlar'da kendi hâkimiyet anlayışı perspektifinde uygulamalarda bulunmuştur. Osmanlı'nın bölgedeki bu uygulamaları "Pax Ottomana" adı verilen mefhumunda ortaya çıkmasına sebep olmuştur.⁹⁹

1329'dan 1326 yılına kadar uzanan sürecin Osmanlı'nın Balkan faaliyetleri neticesinde Arnavutlar ile ilk karşılaşmaların yaşandığı dönem olarak nitelendirilebilmektedir. Bununla birlikte Osmanlı'nın Balkan fütuhatındaki etkisinin ve buna bağlı olarak Osmanlı'ya karşıtlık gösteren Balkan halklarının bölgede Türk varlığının önünü kesmek adına siyasi ittifaklar kurduğu bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. 1362 yılında Osmanlı tahtına gelen I. Murad, babası Orhan Gazi döneminden devam eden Balkan fütuhatlarını ve beraberinde akıncı beylerini destekleyerek Türk varlığının Balkanlarda yerleşmesi için girişimlerde bulunmuş, buna karşı olarak Osmanlı ve Balkan halkları arasında mücadeleler bu dönemde süreklilik kazanmıştır. Bu bağlamda Osmanlı ve Arnavutluk arasında oluşan ilk mücadelelerin I. Murad döneminde meydana geldiğini söylemek mümkündür.

I. Murad döneminde Osmanlı'nın fütuhat hareketlerinden özellikle rahatsız olanlar Sırp, Hırvat ve Arnavutlar olmuştur. Bu bağlamda Sırp'ların tekrardan Balkanlar üzerindeki tesiri anlaşılmaktadır. Arnavutlar muhtemelen bölgeye yerleşmeye başlayan Türk varlığının, inançlarını ve kendilerini etkileyeceğini düşünerek burada varlıklarını korumaya çalışmışlardır. Bu sebeple menfaatleri açısından Sırp'ların yanında da yer aldıkları anlaşılmaktadır. Arnavutluk'un sınır bölgelerinin Sırp'lar tarafından tutulması neticesinde Sırp'ların mağlubiyetinin hükmen Arnavutluk'ta önemli bölgelerin Osmanlı hâkimiyetine geçmesini sağlayacağından bu ilişkilerin oluşumunda çıkarlar rol oynamıştır.

⁹⁹ Bkz. Ortaylı, "Osmanlı Barışı", 106-112.

Arnavutluk bölgesi ile ilgili H.835 tarihli defterin gösterdiği, bölge içerisinde geçmişten gelen Sırp varlığının yoğunluğunu kanıtlar niteliktedir.¹⁰⁰ Bölge içerisinde var olan bu yoğunluk Arnavutluk'un stratejik konumu ile ilişkilendirildiğinde Sırpların mağlubiyeti aynı zamanda Arnavutluk'un da düşmesi anlamını taşımaktadır. Bu bağlamda dönemsal açıdan bölgede Sırp ve Arnavut varlığının mevcudiyeti her iki unsurunda birbiri için önemli birer dayanak oluşturduğu anlamına gelmektedir. Bu hususta Sırp ve Arnavut prenslikleri arasında kurulan evlilik yolu ile bağlar iki unsurun bölgede nüfuz yönünden hâkimiyet alanını meydana getirmektedir. Sırp kuvvetleri bunun farkında olarak Balkanlar üzerinde oluşmaya başlayan Osmanlı varlığını bölgeden çıkarmak adına girişimlere başlamıştır.

I.Murad döneminin Balkanlara geçişte en önemli adımı Edirne'nin zaptı olarak görülse dahi aslında bu süreç Osmanlı'ya karşı oluşacak karşıtlıkların oluşumuna sebebiyet vermiştir. Osmanlı varlığını bölgeden uzaklaştırmak adına birleşen Sırp ve devamında gelecek olan Sırp Sındığı muharebesini doğuracak süreç esasında 1329'daki faaliyetler neticesinde başlamış bulunmaktadır. Lakin Osmanlı Devleti Balkanlarda asıl hâkimiyet alanını I.Murad döneminde tahsis etmiştir. Balkanlarda rahat bir ilerleyişin söz konusu olması için muhtemelen kilit nokta olan Edirne'nin zaptı Osmanlı tarafından gerekli görülmüştür. Bu sebepten ötürü Edirne'nin dört bir yandan kilitlenmesi şarttı. Bu bağlamda Osmanlı eğer Balkanlara adım atar ise Bizans'ta burada bulunan nüfuzunu yitireceğinin farkında idi. Bu sebepten ötürü Bizans, Edirne'ye yapılacak akının önüne geçmek üzere çeşitli yardım yollarını kullanabilirdi. I.Murad bu yardım yollarını keserek Bizans'ın elini bağlamış ve Edirne'nin zaptını gerçekleştirmiştir. Edirne'nin zaptı ile birlikte Bizans ağır bir darbe almış, Türkler Arnavutluk'a doğru ilerlemeye başlamıştır. Bununla birlikte Bizans Balkanlar üzerinde karadan etkisini yitirmiş olup, destek aldığı despotluk ve prenslikler ile de bağı kesilmiştir.¹⁰¹

Osmanlı'nın Balkanlara ve buradan Adriyatik'e ilerlemesi Hristiyan dünyasını endişeye düşürmüştür. Öyle ki Osmanlı daimi bir başarı ile Balkan topraklarında hâkimiyet alanını genişletirse Avrupa'ya rahatlıkla açılacak ve Akdeniz ticaret yolları üzerinde denetim sağlayabilecektir. Nitekim bu endişe Osmanlı'ya karşı bir

¹⁰⁰ İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Sancak-i Defteri Arvanid*, XVIII.

¹⁰¹ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 165.

Haçlı ordusunun toplanmasına sebebiyet vermiş ve akabinde toplanan Haçlı ordusu Meriç Nehri yakınlarında kamp kurmuştur.¹⁰² I. Murad'ın doğru bir hamle ile Haçlı ordusunu geri püskürtmesi gerekmiştir. Bu sebeple Edirne'nin alınması ile artık burası yeni başkent olmuş, iskân politikası sebebi ile Rumeli'ye Türkmen ailelerde yerleştirilmiştir.¹⁰³ Bu bağlamda Balkanlarda bir Osmanlı tebaası oluşumu düşünülebilir. I. Murad'ın hem yeni başkenti hem de buraya yerleştirdiği Türkmenlerin canını savunması gerektiği, bu sebep ile bu işin üstesinde geleceğini düşündüğü akıncı Hacı İlbeyi, Haçlı ordusu üzerine memur ettiği bilinmektedir. I. Murad seçiminde doğru bir hamle yapmış keza Hacı İlbey, Osmanlı'nın Edirne'yi almasında ve Rumeli'ye yerleşmesinde önemli bir rol oynamıştır.¹⁰⁴ 1364 yılında Hacı İlbey komutasındaki Osmanlı neferi bir gece baskını ile Haçlı ordusunu Meriç nehrine dökmüş ve bu zafer tarihe Sırp Sındığı olarak geçmiştir. Bu zafer ile birlikte Osmanlı Edirne'nin güvenliğinde sağlamıştır.

Osmanlı'nın 1364 yılında Sırlara verdiği bu yenilgi muhtemelen Arnavut prenslikleri ve özellikle Batı dünyasında Türklere karşı oluşacak bir önyargının da tohumlarının atılmasına sebebiyet vermiştir. Katolik lideri Papa'nın başarılı olacağını düşündüğü Sırp Sındığı'nın hezimet ile sonuçlanması Osmanlı Devleti'nin küçümsenmeyecek bir rakip olduğunu Avrupa'ya kanıtlar nitelikte bir zafer olmuştur. Lakin Osmanlı, Avrupa'nın sandığının aksine Balkanlarda sükûnet ortamı sağlıyor, bu sayede de Balkan haklarının tabiiyeti hızlanıyordu. Bu Hristiyan dünyasının bölgede gücünü yitirmesi anlamına geldiğinden çok geçmeden 1371 yılında tertip edilen bir Haçlı ordusu daha aynı amaçla Çirmen yakınlarında Osmanlı ile karşılaşmıştır.¹⁰⁵ Haçlı ordusu bu girişimde başarılı olamamış alınan yenilgi elbette Osmanlı'nın batı gözünde siyasi statüsünün artmasına sebebiyet vermiştir. Bunun sonucunda Macar, Sırp, Bulgar prenslikleri Osmanlı'nın siyasi üstünlüğünü tanımışlardır.¹⁰⁶ Bu bağlamda

¹⁰² Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 171.

¹⁰³ Haldun Eroğlu, “Osmanlı'nın Rumeli'deki Göç Stratejileri ve Teopolitiği Üzerine”: 1290. ; Daha detaylı bilgi için ayrıca bkz. Halime Doğru, “*Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de Fetih ve İskân Siyaseti*”, (Ankara: Yeni Türkiye Yayınları 2002)

¹⁰⁴ *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.14, Türkiye Diyanet Vakfı, 1996, 482.

¹⁰⁵ Detaylı bilgi için bkz. Fahamettin Başar, “Çirmen Savaşı'nın Balkan Tarihindeki Yeri”, *Gündeydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, C.0, S.12, (1998): 51-52.

¹⁰⁶ İnalçık, *Devlet-i Aliye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar Klasik Dönem 1302-1606*, 63.

Osmanlı'nın Balkanlar üzerindeki bu üstünlüğünü Bizans'ın da dolaylı yoldan kabul ettiğini söylemek mümkündür. Bizans ve Sırların Osmanlı'nın üstünlüğünü tanımalarının kuvvetle muhtemel Osmanlı Devleti'ni oyalama siyasetinden ileri geldiği anlaşılmaktadır. Bu hususta I. Kosova savaşına uzanan yolda yapılan hataları gözden geçirmek ve yeniden toparlanmak amacı ile Osmanlı'ya karşı bu siyaset yürütüldüğünü söylemek mümkündür. Bu bağlamda Edirne ve Filibe'nin zaptının Arnavutluk ve Balkanlara yerleşimdeki rolü Çimpe Kalesi'nin alınmasında oluşan etki ile kıyas edilmelidir.

1385 Yılında Arnavutluk üzerine akınlar artmış bu dönemde Arnavutluk'un Güneyinde bulunan Sırlar yanına Arnavut feodallerini de alarak Osmanlı'ya karşı mücadeleye girişmişlerdir. Savra Muharebesi olarak bilinen savaşta Sırp ve Arnavut birlikleri yenilgiye uğramış bunlardan büyük bir kısmı Osmanlı'nın hâkimiyetini tanımışlardır. Bu hususta Arnavutluk'ta yerleşim I. Murad'ın zamanında başlamış ve kısa bir süreliğine de olsa feodaller Osmanlı Devletine tabi olmuşlardır.

Osmanlı Devleti'nin bölgedeki ilerleyişi 1386 yılındaki Ploşnik Muharebesi ile yavaşlarsa dahi Türklerin bölgeden çekilmesini sağlayamamıştır. Bu durumda Sırlar, Osmanlı Devleti'nin Ploşnik yenilgisini üzerinden hareketle Türk varlığını Balkanlar'dan atmak için girişimlerde bulunmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin Anadolu'dan getirdiği Türkleri bölgeye yerleştirmesi bunlar içerisinde Sırp hâkimiyetine geçmiş Arnavut bölgelerinin de bulunması Arnavut feodallerini rahatsız etmiştir. Neticede Osmanlı fetihleri Arnavutluk'un kuzey sınırına kadar uzanmış bulunmaktadır. Bu sebeple Sırlar I. Kosova savaşı tertiplenirken yanlarına Arnavutların da desteklerini almışlardır. Arnavutlar, Osmanlı'nın iskân politikası, tabiiyet ve yönetim politikasından duyduğu rahatsızlık neticesinde bölgenin tamamen Türk varlığı ile asimile olacağı korkusuna kapılıp Sırlar ile menfi ilişkilerini sürdürmüşlerdir. Bu bağlamda Arnavut feodalleri Sırların kendi topraklarını işgal ettiğinin farkındalığında hareket etmişlerdir. Bu tutumun bazı kesimlerce inanç bağlamında değerlendirilmesi henüz o dönemde anlaşılmayan Müslümanlığın beraberinde Katolik ve Ortodoks propagandalarının Balkan haklarının gözünde oluşturduğu İslam karşıtı imaj ile bağdaştırılabilir. Muhtemelen Arnavutlar hem çıkarları hem de inançları doğrultusunda Sırların yanında olmayı doğru bulmuşlardır.

Bu hususta Rum tarihçi Krtiovulos, Arnavut prensliklerinin çıkarları doğrultusunda bir siyaset takip ettiğini yinelemektedir.¹⁰⁷

1389 tarihli I.Kosova savaşı Osmanlı Devleti ve Balkan halkları ve özellikle Arnavutlar için yeni bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Öyle ki burada Arnavut soylularından İskender Bey'in atası Pal Kastriota'da bulunmaktadır.¹⁰⁸ Bu bağlamda Kastriotalar ve Osmanlı'nın ilk karşılaşmasının 1389 tarihli Kosova savaşı olduğunu söylemek mümkündür. Pal Kastriota'nın burada Sırpların tarafında yer alması birkaç sebep ile açıklanabilir niteliktedir.

Osmanlı varlığı Arnavut sınırlarına dayanmış ve bu bölgeler arasında Kastriotaların bölgeleri de bulunmaktadır.¹⁰⁹ Bunun yanında I. Kosova savaşı bir haçlı seferi niteliği taşıdığından, dindar duygulara sahip olan Pal Kastriota burada inançları gereği bulunmaktadır. Bu hususta Kastriotaların Hilandar mevkiinde bir manastır ile dindarlık yönünden ilişkilerinin olduğuna dair bilgiler mevcuttur.¹¹⁰ Pal Katriota'nın neden burada yer almak istediği ile ilgili kaynaklarda net bir bilgi yer almamakla beraber bölgedeki çıkarlarını düşündüğünü söylemek mümkündür. Muhtemelen Osmanlı'nın aldığı Ploşnik yenilgisi doğrultusunda Türk varlığını bölgeden atma fikri ile burada yer aldığı kuvvetle muhtemeldir. Sonuçta 1389 yılında Osmanlı Devleti büyük bir zafer kazanmıştır. Bu savaşta Pal Kastriota rol olsa da, Osmanlı Balkanlardaki varlığını bir kere daha kanıtlamış, bölgede yönetim ve iskân açısından çeşitli faaliyetlere girişilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki fütihat hareketleri, I. Murad'ın akınları sayesinde bölgeye Osmanlı hâkimiyet anlayışını taşımıştır. Sultan I. Murad saltanatı müddetince Balkanlar da önemli bir hâkimiyet alanı oluşturulmuş, I. Bayezid döneminde (1389-1402) ise buradaki hâkimiyet unsurları pekiştirilmiştir. Osmanlı Devleti bölgede

¹⁰⁷ Krtiovulos, *İstanbul'un Fethi*, 2.bs (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2007), 220

¹⁰⁸ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 196. ; Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 207.

¹⁰⁹ Kastriotaler'in toprakları bu dönem içerisinde İşkodra ve Leş arasında bulunmaktadır. Bkz Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 207.

¹¹⁰ Pirrp Prifti, "Skenderbeu Eshte Varrosur ne Hilandar te Gregise, me babain e tij", <https://gazetaimpakt.com/skenderbeu-eshte-varrosur-ne-hilandar-te-greqise-babain-e-tij/> [17.01.2018]. ; Detaylı bilgi için ayrıca bkz. Oliver Jens Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 1.bs (Regensburg: Verlag Friedric Pustet,2009), 32-33. ; Ayrıca Bkz. Noli, *Historia e Skenderbeut*, 63.

hâkimiyetini geliştirmeye başladığı andan itibaren kendi yönetim anlayışı olarak adlandırılan Millet Sistemini buraya yerleştirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nin Balkanların stratejik ve ekonomik getirilerinin farkında olduğu muhtemeldir. Bir devletin elde ettiği bölgede iskân ve istimalet siyasetinin hızlı bir şekilde hâkimiyet unsurlarını pekiştirmek amacı ile meydana getirildiği bilinmektedir. Bununla birlikte bölgedeki yönetim siyasi, sosyo kültürel, ekonomik ve dini alanda da yeni gelişmeler meydana getirmiştir.¹¹¹ Osmanlı bölgede hâkimiyet alanını tahsis etmeye başladıkça buraya daha önce bölgenin alışık olmadığı bir yönetim tarzı getirmiş, keza bölgedeki Türk yerleşiminden rahatsız olan Avrupa bunu utanç verici ve tehlikeli olarak nitelendirmiştir.¹¹²

Balkanlar ve Arnavutluk açısından önemli adımların atıldığı I. Bayezid döneminde Osmanlı hâkimiyet anlayışının Balkan halkları arasında Osmanlı Barışı adlı sükûnet dönemini getirdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca I. Bayezid dönemi Balkan fütuhatları ve buradaki teşkilatlanma açısından büyük bir öneme sahiptir. I. Bayezid 1389 yılında Osmanlı tahtına oturduğunda Balkanlar ve Arnavutluk'ta Osmanlı Devletine karşı direnişler devam etmektedir. Bu sebep ile Arnavutların itaat altına girmeleri imkânsız gibi görünmüştür. Ayrıca Macarların baskısı ve bunun yanında Venedik'in Arnavutluk üzerindeki girişimleri Osmanlı'ya karşı burada bir üs bulundurmak amacı yönünde artmış bulunmaktadır. I. Bayezid bu noktada muhtemelen Üsküp'ün bölgedeki rolünü fark etmiş olacak ki Paşa Yiğit Bey'i buraya görevlendirmiş, alınan netice ile Arnavutluk ve çevresini kontrol edebilecek önemli bir üs edinilmiştir.¹¹³ Eduart Cakanın aktardığına göre Osmanlı'nın bölgedeki faaliyetleri bununla kalmamış, Osmanlı baskınlar ile Arnavut direnişini yıpratmış, hatta Balsa Prenslığının yöneticisi II. Balsa'nın rehin düşerek İşkodra'yı Osmanlı'ya vererek kurtulduğunu aktarmıştır.¹¹⁴ Bu bağlamda İşkodra'nın elde tutulması Osmanlı Devleti açısından Arnavutluk üzerinde üstün bir siyasi baskı oluşturacaktır. Ayrıca Katolik bir bölgenin ele geçirilmesinin bölge üzerindeki Katolizm'in etkisini de kırmıştır. Bu durum sonrasında Venedik'in bölge üzerinde üs edinmek için

¹¹¹ Rruqa, "XIV-XVI Yüzyıllar Arasında Arnavutluk'ta Gayrimüslimler", : 162.

¹¹² Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* C.1, 194.

¹¹³ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 205. ; Ayrıca bkz. İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", : 155.

¹¹⁴ Eduart Caka, "Yıldırım Bayezid Dönemi ve Arnavutluk İle Münasebetler", : 154.

girişimlerinin arttırmasına sebep olmuştur. Bu hususta Venedik'in ileriki dönemlerde bölgedeki Osmanlı karşıtı faaliyetleri bununla açıklanabilmektedir.

1390-1391 tarihleri arasında Osmanlı'nın Arnavutluk hâkimiyeti üzerinde Paşa Yiğit Bey, Şahin Bey, İsa Beyin etkisi büyük rol oynamıştır. I. Bayezid tarafından bizzat Arnavutluk üzerine memur edilen akıncı beyleri bölgede Osmanlı varlığını daimi kılmak adına çeşitli mücadeleler vermişlerdir. Bu dönemde Osmanlı hâkimiyetini tanıyan Arnavutlar ve Osmanlı'ya karşı olan feodaller arasında da çekişmeler meydana gelmeye başlamıştır. Burada Venedik'in önemli rolünün olduğunu söylemek mümkündür. Öyle ki Venedik bölgedeki Osmanlı hâkimiyeti ve Adriyatik üzerinde oluşacak güçten rahatsızlık duymaktadır. Bu sebeple Osmanlı 1391'de bölgede üstünlük kurmaya çalışarak üsler inşa etmiştir.¹¹⁵

I. Bayezid bölgenin itaat altına alınması ve olası bir Venedik hâkimiyetinin önüne geçmek adına Evrenosoğlu İsa Bey'i ve emrindeki akıncı ordusunu Arnavutluk üzerine memur tayin etmekten geri kalmamıştır. Evrenosoğlu İsa Bey ve akıncı beyleri burada oldukça güç mücadeleler vermiştir. Özellikle 1394 yılında I. Bayezid tarafından Venediklilerin bulunduğu yerlerde ihaleler alınmıştır.¹¹⁶ Fakat Osmanlı'nın buradaki en büyük hamlesi 1396'da Kruja ve Berat'ı ele geçirmek olmuştur. Bu ezici Osmanlı üstünlüğü sayesinde Osmanlı'nın bölgedeki yerleşimi hızlanmıştır. Arnavut despotluklarının büyük bir bölümü vergi vermek sureti ile Osmanlı Devletini tanımışlar ve Osmanlı'ya tabiiyet sistemini kabul etmişlerdir.¹¹⁷ Bu adımdan sonra Osmanlı, Arnavutluk'ta hâkimiyetini tahsis etmek adına bölgede sistemsel faaliyetlere girişmiştir. Öyle ki Osmanlı'ya itaat etmeyen despotlukların Osmanlı'ya tabi Arnavut birliklerini isyana teşvik edebilme ve bu surette Osmanlı'nın ilerleyişini kesme olasılığı mevcuttur. Bu sebeple Osmanlı kendisine tabi olan Arnavutların güvenliğini sağlamak ve hâkimiyet anlayışını bölgeye oturtmak adına girişimlerde bulunmuştur. Lakin Eduart Caka Osmanlı'nın buradaki ilk faaliyetleri saldırı ve yağmalama yönünde olduğunu ileri sürmektedir.¹¹⁸ Buna nazaran Halil İnalçık bölgede Osmanlı

¹¹⁵ TDV İslam Ansiklopedisi, C.3, Türkiye Diyanet Vakfı, 1991, 383- 390.

¹¹⁶ Alpay Bizbirlik, “ Osmanlı- Venedik İlişkileri ve XVIII. Yüzyılın Başlarında Adriyatik'te Yaşanan Bazı Sorunlar Üzerine” OTAM, S.26, (2009): 42.

¹¹⁷ İnalçık. “Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei”, : 155.

¹¹⁸ Eduart Caka, “Yıldırım Bayezid Dönemi ve Arnavutluk İle Münasebetler”, : 155.

sisteminin oturmaya başladığı dönemin I. Bayezid dönemi olduğunu ileri sürmektedir.¹¹⁹

I.Bayezid dönemi Arnavutluk'un büyük bir bölümünün Osmanlı'ya ilhak olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında Timurlenk ile girişilen 1402 Ankara Savaşı'nın bu dönemde yapılan fütihat hareketleri ve hâkimiyet anlayışını, I. Mehmed'in saltanatına (1413-1421) kadar geriye sürüklemiştir. Bu geriye sürükleniş Arnavut feodallerinin tekrardan ayaklanmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca Ankara yenilgisi sonrası Balkanlar değil Anadolu'da çıkan isyanlar neticesinde Osmanlı Devleti'nin Arnavutluk ve Balkanlarda denetimini tekrardan ele alması geciktirmiştir. Bu bağlamda araştırmalar Balkanlar'da meydana gelen isyanların Anadolu'da çıkan isyanlardan daha küçük çaplı olduğunu ileri sürmektedir. Bu durumu Osmanlı'nın bölgede izlediği yönetim anlayışı ile bağdaştırmak mümkündür. Öyle ki Osmanlı Balkanlardaki fütihat hareketlerine başladığı andan itibaren bölgede nüfuzunu arttırmaya ve bölge halklarının da Osmanlı'ya adapte olması için iskân hareketlerine girişmiştir. Bölgeye yerleştirilen Türkmen aileleri ile sadece Osmanlı'nın Balkanlarda nüfuz edinmesini amaçlamıştır. Türkmenler ayrıca bölge halklarının Türklere alışması için kültürel kaynaşma vesilesi olmuşlardır.

Osmanlı'nın iskân siyaseti çok yönlü bir siyasettir. Bunun Osmanlı Devletine yararları da bir o kadarda büyük olmuştur. Başta göçebe yaşama alışmış Türkmen boyları bu şekilde yerleşik hayata geçiyor, Osmanlı kendine bu sistemden yerleşik bir nüfuz ediniyordu. Fethedilen bölgelere yerleştirilenler bölgede kalıcılığı sağlamak adına büyük bir önem taşıyordu. Osmanlı Türkmenler ile birlikte bölge halkının da ihtiyaçlarını karşılıyor ve gayrimüslim tebaaya da yardımcı olmaktan geri durmuyordu. Bu şekilde fethedilen bölgedeki halklar Osmanlı'ya karşı ılımlı bakıyor ve rahatlıkla Osmanlı Devleti yönetim usulüne adapte olabiliyordu. Osmanlı'nın Balkanlarda ki fütihat ve İskân hareketleri sonucu buranın halkı rahat bir nefes almıştır. Uzun yıllar bölgede süren çatışmalar, olmayan siyasi birlik ve mezhepsel sorunların kargaşasında ezilen fakir halk oluyor, feodal sınıfına herhangi bir zarar gelmiyordu. Alt tabakadakilerin sadece feodallerin piyonu konumunda olmuştur. Bu hususta Osmanlı'nın bölgede refahı sağladığını söylemek mümkündür.

¹¹⁹ İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Sancak-i DeFTER-i Arvanid*, 15. ; Ayrıca bkz. İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi Ve İskender Bey İsyanının Menşei": 156.

Osmanlı'nın bölgeye gelmesi ile bu sorunların ortadan kalkması, batılı kaynaklarda sıkça anılan Pax Ottomania- Osmanlı Barışı sürecine yol açmıştır. Despotlukların çatışmalarından bunalan halklar kendilerini Pax Ottomania altında toparlamıştı ve Osmanlı Barışı olarak anılan bu söylem Balkan halklarının asırlardır süren bozuk düzenden kurtulup, çatışmaların olmadığı, siyasi birliğin sağlanmaya çalışıldığı daha iyi bir düzene geçişinin simgesi halini almıştır. İşte Osmanlı devleti bu politika ve siyaset sonucu fetret devrinde Balkanlarda istikrarlı bir şekilde tutunmuştur.

1415 Yılında Fetret devrinin hemen ardından Arnavutlar tekrardan Akçahisar'ı ele geçirmişlerdir.¹²⁰ Bu bağlamda Akçahisar kalesinin elden çıkması ile birlikte Osmanlı hâkimiyetinin bölgede hızla düşüşe geçtiğini söylemek mümkündür. Öyle ki bölgenin denetimini sağlayan en önemli kalelerden birisi Kruja- Akçahisar kalesidir. Buranın denetimi bölge üzerinde büyük bir baskı oluşturmaktadır. Bu sebeple Akçahisar'ın düşmesi Arnavutlar için önemli bir adım olurken dolaylı yoldan Venedik ve Napoli krallıklarının da bölgede ve Adriyatik üzerindeki emelleri açısından bir fırsat oluşturmuştur. Nitekim I. Bayezid dönemi Güney Arnavutluk ve I. Mehmed döneminde ise Kuzey Arnavutluk'a hâkimiyet kurulmuştur.¹²¹

Çelebi Mehmed zamanında Osmanlı Devleti öncelikle Fetretin getirdiği ağır yükü sırtından atmaya çalışmış ve bunda başarılı olmuştur. 1410-1411 tarihinde Osmanlı'nın içinde bulunduğu durumdan istifade ile İskender Bey'in babası Yuvan Kastriota ve II. Balsa buradaki Türk varlığına karşı direniş göstermekten geri durmamıştır.¹²² Öyle ki Osmanlı Devleti'nin fetret sürecine girmesi Macarlar dâhil birçok Haçlı ülkesinin Türkler aleyhine faaliyetler yürütmesine sebebiyet vermiştir. Bu hususta Osmanlı'nın mevcut durumundan istifade etmek isteyen krallıklar Osmanlı'nın Balkanlardan atılabileceği düşüncesine tekrardan kapılmışlardır. Osmanlı devletininim içinde bulunduğu buhrandan istifade ile Türkleri, Balkanlardan atabilme düşüncesinde oldukları kuvvetle muhtemeldir. Bunun için Osmanlı'nın bu bölgelerdeki istikrarının bozulması gerektiğini düşündükleri söylenilebilir. Balkanlarda oluşan direnişlerin Arnavutluk'ta ki başkaldırıları daha da alevlendireceği

¹²⁰ Mustafa Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, 1.bs, (Ankara: TTK, 2010), C.1, 302.

¹²¹ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyasının Menşei", 156.

¹²² Araştırmalar fetret sürecinde Arnavut beylerinin sadakatlerini bozduğunu göstermektedir. Bkz. İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyasının Menşei", :156.

anlaşıldığından Osmanlı Devleti de durumun farkında olarak hareket etmekten geri durmamıştır.

Arnavutluk'ta güç sahibi olan Balsa ailesi 1408- 1411 tarihleri arasında Osmanlı hâkimiyetini yıkmak adına politikalar izlemeye başlamıştır. Bu durum Osmanlı Devleti'nin tekrardan Arnavutluk'a yönelmesine sebebiyet vermiştir.¹²³ Bölgede Osmanlı karşıtı politikalar bazı feodallerin çıkarları doğrultusunda Osmanlı aleyhtarlığına dönmesine sağlamıştır. Bu bağlamda Balsaların amacının Osmanlı'nın durumundan faydalanarak Arnavutluk'ta merkezi bir hâkimiyet tesis etmek ve merkez güç olarak tüm despotlukları kendi emri altında toplamak olduğunu söylemek mümkündür. Lakin Osmanlı yanlısı bölgelerin Osmanlı taraftarlığından dönememesi I.Mehmed'in Arnavutluk üzerine gereken akınların yapabilmesi için Osmanlı'ya gereken zamanı kazandırmıştır. Osmanlı Padişahı Arnavutluk'ta istikrarı sağlamak adına iki ayrı önemli bölgeyi zapt ederek Balsaların yahut Avolonya despotluğunun elini bağlamış, bunun için ilk adım olarak Kruja yani Akçahisar kalesini zaptetmiştir. Bu bağlamda Osmanlı, Arnavutluk içinde önemli bölgelerin zaptı için tekrar harekâta girişmiş, bunun sonucunda Kastriota'ların topraklarının büyük bir kısmı Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir.¹²⁴ Bu hususta araştırmalar 1417 yılında Avolonya, Kanina ve Belgrad'ın zapt olunduğunu aktarmaktadırlar.¹²⁵ Bölgede sahil kısmında bulunan Avolonya'nın zaptı ile Balkanlarda Eflak, Dobruca gibi bölgelerde gerçekleştirilen fetihler ile Osmanlı devleti bir kez daha Balkanlardaki gücünü sağlamlaştırmıştır.

I.Mehmed'in 1421'de vefatının ardından yarım bıraktığı meseleler ile oğlu II. Murad ilgilenmiştir. Bu dönemde ise Osmanlı ve Arnavutluk arasında uzun süreli çatışmaların temeli atılacaktır. II. Murad'ın saltanatına kadar yapılan akınlar Arnavutlar arasında İslamın da yayılmasına sebebiyet vermiştir. Osmanlı ile tanışan Arnavut grupları arasında İslam inancı hızla yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu hususta Duka, Feodallerin İslamlaştıkça Arnavutluk'ta Hristiyan tımarlıların azaldığını aktarmaktadır.¹²⁶ Osmanlı İslam'ı zorla bölgede zorla kabul ettirmiyor, İslam inancına mensup

¹²³ Oliver Jens Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 1.bs (Regensburg: Verlag Friedric Pustet,2009), 31.

¹²⁴ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 173.

¹²⁵ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", 156.

¹²⁶ Ferit Duka, "XV Ve XVIII. Yüzyıllarda Arnavut Nüfusunun İslamlaşması Süreci Üzerine Gözlemler", *OTAM*, II. Ankara, :65.

olmayanlarda tımar sahibi olabiliyorlardı. Fakat araştırmacılar bu konu hakkında ihtilafa düşmektedir. Öyle ki “Osmanlı’nın tımara verirken sadece İslam inancına mensupluk zorunluluğu” koştığı iddiası da vardır.¹²⁷ Lakin Osmanlı Devleti gereken koşulların yerine getirilmesi dışında dini bir zorunluluğu şart koşmamıştır. Araştırmalar bize şunu gösteriyor ki; “Osmanlılar Arnavutluk’a gelene kadar, Arnavutlar arasından İslam’a geçen olmamıştır.”¹²⁸

Balkanların Osmanlı açısından birçok önemi bulunmaktadır. Bunlar siyasi, ekonomik ve diplomatik olarak nitelendirilebilmektedir. Osmanlı siyaseti açısından Balkanlar sağladığı stratejik önem ve teşkilatlanma açısından büyük bir yere sahiptir. Öyle ki Osmanlı’nın fetret sürecinde tekrardan yapılanması Balkanlarda sağladığı iskân ve müesseseler sonucu meydana gelmiştir.¹²⁹ Bunun yanında siyasi sebepler beraberinde ekonomik ve diplomatik sebepleri de getirmektedir. Osmanlı Devleti’nin Balkanlardan elde ettiği devşirmeler, devletin askeri ve idari sınıflarında bel kemiğini oluşturmuştur.¹³⁰ Bunun yanında bölgede uygulanan tımar sistemi buradan sağlanan finansmanı oluşturmuştur. Balkanların Avrupa’ya açılan bir kapı olması beraberinde, Adriyatik ve ticaret yolları ile olan bağlantıları bölgenin önemini Osmanlı’nın gözünde arttırmıştır. Balkanlar’ın konumu ile önemli lojistik, ticari, ekonomik ve askeri yönlerinin bulunması bir devlet için önemli kaynaklar olarak sayılmaktadır. Ayrıca bölge Karadeniz, Ege ve Akdeniz’i kontrol eden bir sahaya sahiptir. Halil İnalçık bölgede Arnavutluk’un önemli bir noktada bulunduğu bahsederek, Balkanlar içerisinde bu bölgenin Orta Avrupa ve İtalya için bir kilit olduğunu vurgulamaktadır.¹³¹

¹²⁷ Bu iddianın Osmanlı Devleti üzerinden bölgede İslam’a geçişi zorunlu bırakmak yönünden taraflı bir söylem olduğu düşünülmelidir. Zira araştırmalar Osmanlı Devletinin tımar için Müslümanlığı şart koşmadığı hatta belirli yerlerde Hristiyan tımarlıların Müslüman tımarlılardan çok olduğu yönünde bilgiler mevcuttur. Bkz. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.41, Türkiye Diyanet Vakfı, 2012, 168-173.

¹²⁸ Balcı ve Karaevli, *Ana Hatları İle Arnavut Edebiyatı Tarihi*, 3.

¹²⁹ Bkz. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.2, Türkiye Diyanet Vakfı, 1995, 480-482.

¹³⁰ Kemalettin Kuzucu, “Lahiyalar Işığında Bağımsızlık Sürecinde Arnavutluk’un Sosyal Ve Siyasal Durumu”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C.12, S.2, (2012): 310.

¹³¹ İnalçık, “Arnavutluk’ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi Ve İskender Bey İsyanının Menşei”:153

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI ARNAVUTLUK MÜNASEBETLERİ VE İSKENDER BEY İSYANI

3.1. Osmanlı Devleti'nin Arnavutluk Münasabetleri Ve Kastriotalar

Osmanlı Arnavutluk münasebetleri Balkanlardaki fütuhat hareketlerinin kaçınılmaz bir sonucu olarak meydana gelmiştir. Arnavutluk'ta bulunan prensliklerin iç çatışmaları ve bu karışıklığa Sırlar ve diğer unsurlarında dâhil olması neticesinde, Arnavut feodallerin Osmanlı'yı içlerinde buldukları durumdan sıyrılmak için bir halaskar olarak gördükleri söylenebilir.¹³² Nitekim araştırmalar Osmanlı ve Arnavutluk münasebetlerinin bu doğrultuda 1358 yılında Janina Despotunun Osmanlı'ya olan yardım çağrısı ile başladığı şeklinde bilgilere yer vermektedir.¹³³ Bunun ardından I. Bayezid döneminde Osmanlı Devleti, Arnavutluk üzerinde Balkanlarda sağladığı hâkimiyet neticesinde bölgede söz sahibi olmuştur. Yine I Bayezid döneminde tımar rejimi Arnavut topraklarına oturmaya başlamıştır.¹³⁴ Lakin bu durumdan rahatsız olan Arnavut feodalleri 1402 Ankara Savaşı sonrası Osmanlı'nın içinde bulunduğu karışık durumu fırsat bilerek Osmanlı hâkimiyetini tanımadıklarını dile getirmişlerdir.

Osmanlı'nın Arnavutluk topraklarına doğru ilerleyişi sırasında bölgede üç hâkim unsur bulunmaktadır. Bunlar Bizans, Sırp ve Venedik güçleridir.¹³⁵ Sırlar Stefan Duşan zamanında Arnavutluk'un Kuzey bölgesinde hâkimiyet kurmuştur.¹³⁶ Ayrıca Venedik ve Katolikler Arnavutluk sahillerini tutmuş vaziyette bulunmaktadır.¹³⁷

¹³² Arnavutlar bağımsızlıklarına düşkün milletlerdir. Osmanlı'nın bölgede sağladığı sistemin düzensiz Avrupa rejimi yanında tercih edildiği ve bununla birlikte hızla Osmanlı'ya bağlılıklarını bildiren Balkan halkları içerisinde Osmanlı'nın sistemini Bizans, Venedik, Sırp çekişmelerinin olmadığı bir düzene tercih ettikleri kuvvetle muhtemeldir.

¹³³ Aktaran: Dritian Egro, *İslam in Albanian Lands*, 102. Alıntılayan: Rruqa, "XIV-XVI. Yüzyıllar Arası Arnavutluk'ta Gayrimüslimler": 161.

¹³⁴ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi Ve İskender Bey İsyanının Menşei": 156.

¹³⁵ Caka, "Yıldırım Bayezid Dönemi ve Arnavutluk İle Münasebetler": 140.

¹³⁶ Tayfun Nasuhbeyoğlu, *Balkan Tarihine Genel Bir Bakış*, (2008), 7.

¹³⁷ Muhamet Mala, "İnsight On The National and Religous War Character of Gjegrij Katrioti Skanderbeg", *European Journal of Economics: Law and Social Sciences*, C.1, S.1, (2017): 234.

Bizans eskisine nazaran bölgede daha zayıf bulunmakla beraber burada nüfuz bulundurmasından mütevellit, Balkan halkları Bizans'ın içinde bulunduğu durumlardan etkilenmektedir.¹³⁸ Osmanlı bölgedeki mevcut durumun farkındadır ve Arnavutluk'un bulunduğu kilit nokta Osmanlı açısından önem arz etmektedir. Bu sebeple Ahmet Cevdet Paşa eserinde Arnavutluk'un Osmanlı için Rumeli'de kilit bir nokta oluşturduğundan bahsetmektedir.¹³⁹ Osmanlı bölgenin durumunu elbette müşahede etmiştir. Bu sebeple bölgeyi ele geçirmek Osmanlı'nın gözünde büyük bir hedef halini almıştır. Öyle ki Arnavutluk Adriyatik denizini saran bir sahaya ve buradan Akdeniz ve Balkanlara nüfuz eden bir alana sahiptir.

Osmanlı Devleti Arnavutluk'ta hâkimiyetini aşamalı bir şekilde sağlamıştır. Öncelikle Bizans'ın ve diğer güçlerin bölge ile olan ilişkisini kesmiştir. Bu sayede Balkanlar üzerinde Bizans otokrasisi kırılmış ve Bizans'ın bölge ile olan bağlantı yolları kesilmiştir. Daha sonra Arnavutluk'un önemli noktalarını işgal eden Sırp lar ile mücadeleye girişmiş ve Sırp feodal sınıflarını yıkarak bölgeye yerleşmeye başlamıştır.¹⁴⁰ Böylece Arnavutluk'un kuzeyindeki Sırp hâkimiyeti kırılmış ve bölgede oluşturduğu denetleyici baskıda yok edilmiştir. Osmanlı 1385 ve 1389'da uyguladığı girişimler ile Balsa Prensiği ile karşı karşıya gelmiş ve Arnavutluk'un bu önemli gücünü mağlup ederek Kruja-Akçahisar ve İşkodra gibi Arnavutluk'un iki önemli merkezini ele geçirmiştir.¹⁴¹

Osmanlı'nın 1389'da Balsaları galebe çalması ve beraberinde Kruja ile İşkodra'ya sahip olması bölgedeki feodallerin Osmanlı'nın hâkimiyetini tanınmasını sağlamıştır. Bilahare Osmanlı ele geçirdiği bölgelerde iskân politikasını uygulamaya devam etmiştir. Arnavut feodalleri bölgede Osmanlı'nın hızla yerleşen kuvvetinin farkında olarak Osmanlı hâkimiyetini kabul etmeye başlamış, bu süreç zamanla bölgede

¹³⁸ Tayfun Nasuhbeyoğlu, *Balkan Tarihine Genel Bir Bakış*, 5.

¹³⁹ Aktaran: Ahmet Cevdet Paşa, Alıntılayan: Kemalettin Kuzucu, "Lahiyalar Işığında Bağımsızlık Sürecinde Arnavutluk'un Sosyal Ve Siyasal Durumu", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C.12, S.2 (2012): 312.

¹⁴⁰ Duka, "XV ve XVIII. Yüzyıllarda Arnavut Nüfusunun İslamlaşması Süreci Üzerine Gözlemler", :69.

¹⁴¹ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 205. ; ayrıca müellif aynı sayfada Osmanlı Devleti'nin, Prens Topia'nın davetini fırsat bildiğini Balşa ve Topia'lar arasındaki çatışmalardan istifade edildiğinden söz etmektedir.

Osmanlı'nın hâkimiyetinin sağlanacağı hususunda bir öngörü oluşturmuştur.¹⁴² Osmanlı bölgede her ne kadar hâkimiyet sahası meydana getirirse dahi bunu uzlaşmalı bir yol izleyerek sağlanmıştır. Arnavutların milliyetçi duygulara sahip olmasının böyle bir yol izlemede etkili olduğu düşünülmelidir. Bu dönemde Kastriotalar ile yapılan vassallık anlaşması ileride çıkacak Arnavut isyanlarının muhtemelen ilk adımını teşkil etmektedir. Bu hususta Osmanlılar ve Arnavut feodalleri arasında yapılan vassallık anlaşmaları, Osmanlı devleti ve Kastriotalar arasındaki ilk münasebet değildir. Öyle ki daha önce Osmanlı'yı Balkanlardan atmak üzere yapılan girişimlerde Kastriotalar'da rol almışlardır.¹⁴³

Kastriotaların ortaya çıkışı hususunda çalışmalarda çeşitli bilgiler yer almakla birlikte, tarih sahnesinde siyasi olarak anıldığı dönem Bizans'ın Balkanlar üzerindeki otokrasisinin devam ettiği XIII. yy olarak görülmektedir.¹⁴⁴ Balkanlarda Bizans'a karşı güç odağı olarak Sırbistan'ın öne çıkmasından evvel, Arnavutluk bölgesinde aristokrat aileler, Katolik ve Ortodoks hizipleşmelerinin yanı sıra bölgede siyasi yönden çeşitli kutuplaşmalar göstermişlerdir. Bu feodaller arasında XIII. yüzyıl içerisinde Kastriota'lar her ne kadar asilzade olsalar da geniş bir hâkimiyet alanına sahip değildiler. Kastriotaların soyu hakkında Grek ve Sırp iddiaları mevcutsa da,¹⁴⁵ onların burada yerleşik olan İtir kabilelerin varisleri olma ihtimalide bir o kadar yüksektir. XIV. yüzyıla kadar Kastriota'lar siyasi alanda pek faal bulunmamışlardır. Onlar ile ilgili ilk bulgular genellikle İskender Bey'in dedesi olan Pal Kastriota ile ilgili olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmaların bir kısmı Pal Kastriota'dan, zikreden sadece Muzaka olduğunu iddia etmektedir.¹⁴⁶ Bir başka çalışma ise Kastriotaların topraklarını

¹⁴² Duka, "XV ve XVIII. Yüzyıllarda Arnavut Nüfusunun İslamlaşması Süreci Üzerine Gözlemler";: 64.

¹⁴³ Detaylı bilgi için bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 207-208.

¹⁴⁴ "Kastriota Family" http://www.self.gutenberg.org/articles/eng/Kastriota_family [Ziyaret Tarihi: 09.03.2020]

¹⁴⁵ İskender Bey hakkında bulunan bu iddiaların bölgede Stefan Duşan zamanında meydana gelen Sırp hâkimiyeti hususunda olduğu düşünülebilir. Zira bu dönemde Arnavut ailelerinin birçoğu Sırp ve Bizans ile evlilik yolu ile siyaset yürütüyordu. Buna bölgede Balsa ve Topia aileleri örnek verilebilir. Kastriotaların, Balsaların topraklarının bir kısmına hâkim olmaları onların dolaylı yoldan Sırp olabileceği iddiasını doğururken, Grek iddiaları ise bölgedeki Helenistik anlayış ve Epirot kavramından doğmaktadır. Lakin incelemeler onların has Arnavut olduğunu gösterir niteliktedir.

¹⁴⁶ Jeton Omari, "Scanderbeg tra Storia e Storiografia" (Tez: Università Degli Studi da Padova, 2014), 41-45.

Balsa'dan aldığı üzerinedir.¹⁴⁷ Buna nazaran Pal Kastriota'nın Sine ve Gardi bölgelerinde küçük bir hâkimiyet sahasına sahip olduğu yönünde bilgiler mevcuttur.¹⁴⁸ Lakin buldukları bölgede Bizans'ın nüfuzunu oluşturmak adına Pal Kastriota'nın Kefale¹⁴⁹ olarak faaliyet gösterdiği yönünde söylemler bulunmaktadır.¹⁵⁰ Bu bağlamda Kastriotaların bölgelerinde Balsa yahut Topialara kıyasla kendi hâkimiyetlerini kazanamadıkları söylemek mümkündür. Öyle ki Kastriotalar küçük bir hâkimiyet sahasına sahip olmakla birlikte diğer feodaller gibi Bizans ve Sırlara karşı direniş gösterecek bir orduları olmamıştır. Onların ilk faaliyetleri kendi topraklarında hâkimiyetlerini sürdürmek ve ortak menfaatler doğrultusunda diğer Arnavutlar ile bölgedeki kalıcılıklarını sağlamak yönünde olmuştur.

Pal Kastriota'nın toprakları olan Sine ve Gardi bölgeleri Akdeniz kıyısından biraz daha içeride ve Dibre taraflarında bulunmaktadır. Öyle ki araştırmalar Dibre'den geldiklerini doğrular niteliktedir.¹⁵¹ Bu küçük hâkimiyet sahasının Kastriotalara geçişinde Sırların rolünün büyük olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki XIII ve XIV. yüzyıllar içerisinde Balkanlarda hızla büyüyen bir Sırp krallığı mevcuttur ve Arnavutluk içerisinde stratejik açıdan önemli bölgeleri ele geçirmişlerdir.¹⁵² Bu bağlamda Arnavutluk'ta nüfuzlu ailelerin zayıfladığı Kastriotaların da bu durumdan istifade ettiğini söylemek mümkündür.

Arnavutluk coğrafyasında konumu açısından anahtar rolüne sahip olan Avlonya bölgesinin Kastriotaların zuhuru açısından önemi yadsınamayacak derecede büyüktür. Bu hususta bölgenin Arnavutluk'un en büyük liman kenti olmasının yanı sıra Adriyatik üzerinde bulunan tesiri ve Kastriotalar ile olan ilişkisi sebebiyle önem arz

¹⁴⁷ Uzunçarşılı, Balsa'ların kuvvetlenmesi ile birlikte Kastriota'ların topraklarında hâkimiyet kurduğunu ancak Balsa'ların zayıflaması ile Kastriota'ların tekrar zuhur ettiğinden söz eder. Bu bağlamda Kastriota'ların Balsa'ların mirası üzerine kurulduğu söylemi anlaşılabilir. Bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 207.

¹⁴⁸ Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 28.

¹⁴⁹ “Kefale” yahut “Kephale” Bizans İmparatorluğunda eyalet valilerini tanımlamak adına kullanılan bir kavramdır. Pal Kastriota'den bahseden çalışmalar onun Bizans adına bir Kefale olduğundan sıkça söz etmektedir. Örn bkz. “Gjergj Kastriota İshte Greko- Ortodoks, Jo Katolik”, <https://gazetaimpakt.com/gjergj-kastriot-ishte-greko-Ortodoks-jo-katolik/> [14.12.2018]

¹⁵⁰ “Kastriota Family”, http://www.self.gutenberg.org/articles/eng/Kastriota_family [0.0.0]

¹⁵¹ Jeton Omari, “Scanderbeg tra Storia e Storiografia”, 45.

¹⁵² Zeta ve Kuzey Arnavutluk'ta Sırp hâkimiyeti mevcuttur.

etmektedir. Bu bağlamda Avlonya içerisinde bulunan Kanina mülkiyetinin Kastriota'lara ait olduğu yönünde söylemler bulunmaktadır.¹⁵³ Konu ile ilgili araştırmalarda Pal Kastriota'nın bir Kefale olduğu bilgisi ihtilafli olsa da, onun Kanina yahut Dibre bölgelerinde Bizans'ın emri altında bulunan küçük bir yönetici olma ihtimali kuvvetle muhtemeldir.¹⁵⁴ Öyle ki Kanina bölgesi dönemin Avlonya Prensligi'nin hâkimiyet sahası içerisinde bulunmakta ve bu dönemde prensliğin üzerinde Bizans hâkimiyetinin olduğu anlaşılmaktadır.¹⁵⁵ Bölge XIII. yüzyılın sonlarına kadar bir fiil Bizans İmparatorluğu hâkimiyetinde bulunmuş daha sonra Sırp hâkimiyetine geçmiştir. Bu bağlamda Kastriotaların öncelikle Bizans ve sonrasında Sırp hâkimiyeti altında bir süre vassal olarak barındıklarını söylemek mümkündür. Bu durumda hiyerarşik düzen, XIV. yüzyıl içerisinde Kastriotaların parlamasına İskender Bey isyanı sebep olmuştur.

Pal Kastriota, yaşadığı dönemde Kastriotaları pek fazla yukarıya taşıyamamıştır. Bu durumda Balsa ve Topiaların bölgedeki nüfuzu etkili olmuştur. Her ne kadar asilzade bir soy olsa dahi araştırmalar Pal Kasriota'nın ilk olarak Osmanlılara karşı saldırı hususunda verdiği teknikler ile I. Kosova savaşında tarihi bir role büründüğünü göstermektedir.¹⁵⁶ Balsa prensliğinden geçen topraklar ile tarihi bir statüye bürünen Kastriotalar, Pal'ın oğlu Yuvan sayesinde hâkimiyet sahasını ve nüfuzunu genişletmiştir. Pal Kastriota'nın üç oğlu bulunduğu yönünde bilgiler mevcuttur ve bunlardan birisi ise Gjon yani Yuvan Kastriota'dır ve İskender Bey'in babasıdır.¹⁵⁷

Tarihçi Uzunçarşılı Kastriota ailesinin adının önceden Mazrekular olduğunu bunun daha sonra Kastriotalar olarak değiştiğini savunmaktadır.¹⁵⁸ Lakin araştırmalara göre Mazrekler yerlerinden edilmiş Qerfoz ve Mora'ya giderek Sicilya'nın Arberesç

¹⁵³ John V. A. Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 1.bs, (USA: University Of Michigan Press, 1994), 357.

¹⁵⁴ Bkz. Muhamet Bela, "A İshte Skenderbeu nga Hasi? Mendime rreth Origjines se Skenderbeut", *Geroge Castriota Scanderbeg 550th Aniverasry Of Death*, Prishtina, 2019, 229.

¹⁵⁵ Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 357.

¹⁵⁶ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 207. ; Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 78.

¹⁵⁷ Bkz. "Kastriota (Kephale)" <https://peoplepill.com/people/Kastriota> [Ziyaret Tarihi: 11.12.2020]

¹⁵⁸ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 207.

bölgesine yerleşmişlerdir.¹⁵⁹ Araştırmaların bir kısmına göre Kastriota ailesi Arnavutluk'un Kuzeyinde Sırp despotlukları arasında zuhur etmiştir.¹⁶⁰ Uzunçarşılı, Kastriotaların İşkodra ve Leş arasında bir araziye sahip olduklarını dillendirse dahi muhtelif kaynaklar Malesi ve Madhe bölgelerinin Kastriotalara ait olduğunu dile getirmektedir.¹⁶¹ Bunun yanında Kastriotaların Epir, Makedon veyahut Slavlara mensup olduklarını söyleyen çalışmalara da rastlanmaktadır.¹⁶² Hatta Gjerg Kastriota'nın, İskender Bey yani Alexander ismini almasının ardında Makedonya ile olan bağlantısının yattığını dile getirenler olmuştur. Bu durumunda politik olarak Arnavutluk üzerindeki Yunan emellerine ve buradan Arnavutların Helenistik kültüre bağlanmaya çalışması muhtemeldir.

Kastriota'ların Yunanistan ve Arnavutluk arasında kalan Epir'den geldikleri iddiası gerçekte mevcuttur. Hatta İskender Bey birçok kaynak eserinde "King of Epirus" veyahut "Prince of Epirus" olarak anılmaktadır.¹⁶³ Lakin aynı dönem içerisinde Epir'de Zenebisi ailesi bulunuyordu ve bu aile çoktan Osmanlı Devletine ilhak olmuştur. Bu bağlamda İskender Bey ve Kastriotaların çeşitli etnik unsurlara mal edilmeye çalışılması Arnavutluk üzerinde oluşan imajları üzerinden bölgede veraset sağlama düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Öyle ki bölgenin tarihsel önemi Balkan halkları açısından gözler önündedir.

Kastriota ailesi kendinden güçlü despotlukların gölgesinde kalmış, buldukları bölgede kendi topraklarının yabancı haline gelmişlerdir. Epir daha sonra İskender Bey için siyasette önemli bir malzeme haline getirilecektir. Öyle ki Epir'in Helenistik dönemden Makedonyalı İskender'e, buradan Roma ve Bizans'a kadar uzanan köklü

¹⁵⁹ Edmond Malaj, "Familjet Fisnike Te Drishtit Mesjetar", Studime Historike, C.3, S.4, (2013): 44.

¹⁶⁰ Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 45-46. ; Ayrıca Uzunçarşılı, Jirecek'ten alıntılıyarak Kastriotaların Slav olduğu iddiasına karşı bu söylencenin asılsız olduğunu ileri sürer. Bkz. A.g.e. C.1, 207.

¹⁶¹ Bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 207. ;

¹⁶² Alman Tarihçi Franz Babinger'de İskender Bey'in bilenen atalarından Konstandin Kastriota'nın Sırp olduğunu savunmuştur. Bunun yanında Kastriota'ların o zamanki topraklarını Sırp Prensinin kendilerine verdiklerini deile getirenlerde bulunmaktadır. Bunun yanında Arnavut tarihçiler İskender Bey'in atalarının arasında Sırpların olmadığını ve onların etnik Arnavut olduğunu kanıtladıkları bilinmektedir.

¹⁶³ Örn bkz. Marin Barletti, *Historia de Vita et Gestis Scanderbegi Epirotarvm Principis*, 1.bs (Roma:1510), v.1-2. ; Ayrıca bkz. Clement C. Moore, *George Castriot, Surnamed Scanderbeg: King of Albania*, 1.bs (New York: D.Appleton& Company, 1850), 9.

bir geçmişinin bulunması ve dönemin soylularının başkenti olarak görülmesinin bir prestij sağladığı savunulmaktadır. İskender Bey ise siyasette bunu kullanarak kendisine nüfuz edinebilecek, muhtemelen Epir ona bu sayede bir mirasçı gibi kazanç sağlayacaktır. Epir meselesinin kaynaklar da sıkça dile getirilmesinin nedeni bu husustan kaynaklanmaktadır. Bunun yanında İngiliz Tarihçi Noel Malcolm, Kastriota ailesinin Batı Kosova'dan geldiğini ileri sürmektedir.¹⁶⁴ Bu bilginin yanında Uzunçarşılı'nın aktardığına göre Jireçek ise Kastriota ailesini Slavlara isnad etmiştir.¹⁶⁵ Ayrıca Emathia'dan geldikleri söylentisi de bulunmaktadır.¹⁶⁶

Schmitt, İskender Bey'in soyunun Sırlara dayandığı hatta Osmanlı'nın bu durumun bilincinde olarak İskender'i kullandığı yönünde iddialar dile getirmektedir.¹⁶⁷ İddiaya göre İskender Bey'in soyu Sırp asili Grgur Brankovic ile bağlantıydı. Şayet bu iddia doğru ise Yuvan Kastriota'nın veraseti ve Osmanlı'dan önceki Kastriota ailesinin varlığı bir Sırp varlığı olarak görülebilirdi. Lakin araştırmacı Hodginkson, Kastriotaların Slavlara isnad edilmesinin sadece belgeleri yanlış okumak ve yorumlamaktan ibaret olduğunu ve basit bir çeviri hatası yüzünden bu durumun kaynaklandığını öne sürmektedir.¹⁶⁸ Bu durumda İskender Bey'in, Sırlara karşı olan tutumu ve Lezha Birliği üzerinde analiz yapılması, mevcut iddia üzerine sağlıklı bir analiz getirilmesini sağlayacaktır. Lakin çoğunlukla yapılan çalışmalar Kastriotların soyunun bölgede bulunan kadim Arnavut topluluklarına dayandığını yinelemektedir. Bu bağlamda Kastriotaların İtir halklarından beri bölgenin yerlileri olduğunu söylemek mümkündür. Muhtemelen XIV. yüzyılda kaynaklarda adlarının anılmaması Kastriotalar'dan ziyade Balsa, Topia, Cjnerovic gibi despotlukların siyasi faaliyetleri ve bölgedeki nüfuzlarının fazla olmasından ileri gelmektedir. Bu durum Kastriotaların belli bir süreye kadar siyasi ve politik faaliyetler göstermediğinin bir ispatı

¹⁶⁴ Noel Malcom, *Kosovo A Short History*, (New York: New York Üniversty Press, 1998), 88.

¹⁶⁵ Konstantin Josef Jirecek, *Das christliche Element in der topographischen Nomenclatur der Balkanländer*, 1897

¹⁶⁶ Bkz. "Scanderbeg Albanian Hero", <https://www.britannica.com/biography/Skanderbeg> [Ziyaret Tarihi: 12. 12. 2020] ; Ayrıca bkz. Marin Barletti, *Historia de Vita et Gestis Scanderbegi Epirotarvm Principis*, v. 2.

¹⁶⁷ Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 45-46

¹⁶⁸ Harry Hodgkinson, *Scanderbeg: From Ottoman Captive To Albanian Hero*, (London: I.B. Tauris in Association With The Centre For Albanian Studies, 2005), .

sayılabilmektedir. Nitekim tüm bu bilgiler ışığında Kastriotaların soylu Arnavut aileleri arasında yer aldığı tarihsel bir gerçektir.

Kastriotaların isminin bazı kaynaklarda Kastrat adlı bir bölgeden gelmesinden kaynaklı olduğu bahsedilmektedir.¹⁶⁹ Bunun yanında Epirus kökenli olduklarını belirtmek isteyenler arasında isimleri Kastro olarak ifade edilmektedir. Latince yahut grekçeden türeme Castrum, kale manasında kullanılmaktadır.¹⁷⁰ Pal Kastriota'nın vassal bir bey ve yönetici iken büyük bir krallık düşüncesinin olması ileriki süreçte oğlu Yuvan Kastriota'nın girişimlerinde izlenilebilmektedir. Bizans'ın Arnavutluk beyleri üzerinde gücünü yitirmesi ve beraberinde Sırp'ların bölgede hâkimiyet sağlaması Arnavut beyleri arasında Sırp yandaşlarının da türemesine sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda Arnavut beyleri arasında bir çözülmenin olması kaçınılmaz hale gelirken, bu vaziyetin Kastriotaların nüfuzunu artırması yönünde bir avantaj olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Bizans'ın bölgedeki nüfuzunu yitirmesi ile birlikte Sırp kralı Stefan Duşan'ın tesiri bölgeyi etkisi altına almıştır. Bu bağlamda Arnavut beyleri yaptırım gücünü yitirmiş ve muhtemelen nüfuzlarını muhafaza altına girmişlerdir. Böyle bir ortamda ise denge siyaseti yürütmüşlerdir. Bölgede hızla değişen hâkimiyet anlayışı Arnavut beylerini siyasi ve mezhepsel çatışmalar doğrultusunda da ittifak arayışı içerisine itmiş olacak ki, bu dönemde Pal Kastriota hem nüfuzunu arttırmak hem de Arnavut beylerinin içerisinde bulunduğu durumdan istifade ile Sırp despotlukları ve Katolik batı devletleri ile siyasi ilişkilerde bulunmuştur.¹⁷¹ Aynı şekilde Pal'ın çocuklarının da çıkarları doğrultusunda siyasi ilişkiler takip ettiği görülmektedir. Pal Kastriota nüfuzunu bölgede korumak adına Sırp'lar dâhil önemli krallıklar ile siyasi münasebetler içerisine girmiştir. Buradaki amaç muhtemelen siyasi bir imaj kazanarak merkezi yönetimin Kastriotalar da olduğu bir Arnavut Krallığı meydana getirmektir. Bunun için öncesinde kendisine destek vereceğini düşündüğü Venedik ve Napoli krallıkları ile bağlantılar kurmuştur. Bu sayede bölgesinde Osmanlı'ya ve bunun dışındaki tehditlere karşı arkasına siyasi bir

¹⁶⁹ Noli, *Historia e Skenderbeut*, 54.

¹⁷⁰ Örn Bkz. Whincop, *Scanderbeg or, Love and Liberty a Tragedy*, 30. ; Moore, *George Castriot, Surnamed Scanderbeg: King of Albania*, 9. ; Constantine E. Michaelides , *The Aegean Crucible: Tracing Vernacular Architecture in Post- Byzantine Centuries* , (Michigan Üniversitesi: Delos Press, 2003), 118.

¹⁷¹ I. Kosova savaşındaki Haçlı birlikleri için bkz. Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 70. ; Ayrıca bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 255.

güç almıştır. Pal Kastriota zamanında Balsa Prenslığı henüz tam anlamı ile kuvvetini yitirmemiştir.

I.Kosova savaşı sırasında Balkanlardan Osmanlı'yı atma fikri çatısı altında birçok Balkan halkı bir araya gelmiştir. Bunlar arasında Arnavut Prenslikleri de bulunmaktadır. Öyle ki Kastriotalar da bu savaşa iştirak etmişler ve Osmanlı ordusuna karşı saf tutmuşlardır. Türk kaynaklarından bazıları I.Kosova'da Jorj Kastriota'dan bahsetmektedir. Bu kişi gerçekte Pal Kastriota'nın kendisidir. Hakkı Uzunçarşılı'nın aktardığına göre kendisi Osmanlı'ya karşı bir gece baskını yapılması için fikir ortaya koymuştur. Fakat 1389'da Kosova savaşı sırasında Pal Kastriota'nın savaşta öldüğü düşünülebilir. Öyle ki bu tarihten itibaren kaynaklarda kendisinden söz edilmemektedir.¹⁷² Bundan sonra Kastriota'ların yönetimi İskender Bey'in babası Gjon, Türk kaynaklarında bilinen adı ile Yuvan Kastriota'ya geçmiştir. Yuvan Kastriota kardeşleri arasında siyaset ve stratejik zekâsı ile sıyrılmış, babasının ölümü ile Kastriota ailesini güçlendirmek adına önemli girişimlerde bulunmuştur. Bu bağlamda Kastriota ailesinin Yuvan'ın siyaseti ile birlikte Arnavutluk Prensleri arasında temayüz etmeye başladığını söylemek mümkündür. Yuvan'da diğer tüm prenslikler gibi Osmanlı hâkimiyetine karşı direniş mücadelelerini desteklemiştir. Ama öncelikle kendi topraklarında Kastriotaların gücünü kanıtlanması gerekmiştir. Öyle ki bu sayede diğer Prensliklerinde desteğini arakasına alabileceğini söylemek mümkündür. Başta Debre olmak üzere bölgesini Kuzeye kadar taşıyan Yuvan Kastriota her ne kadar başarılı bir görüntü çizse dahi Osmanlı Devleti'nin ilerleyişine karşı koyamamıştır.¹⁷³ Kastriotaların hâkimiyet alanı Osmanlıların gelmesi ile tekrar şekillenecek ve İskender Bey'in bağımsızlık mücadelesine kadar bir süreç böyle devam edecektir.

Kastriota'lar hakkında kaynaklarda belirtilen bilgiler neticesinde Balsa ve Topiaların, Osmanlı tarafından yenilgiye uğratıldıktan sonra büyük bir hâkimiyet alanına sahip

¹⁷² Pal Kastriota'nın Kosova savaşına katıldığını söyleyen birçok araştırma bulunmaktadır. Bunlar arasında Türk ve Batı kaynakları ittifak etmektedir. Lakin Kosova savaşının ardından Pal Kastriota'nın akıbetini anlatan her hangi bir kaynak bulunmamakla beraber internette sıklıkla Kosova savaşında yaşamını yitirdiği iddiası bulunmaktadır. Mazreku'nun Pal Kastriota'dan bahsettiği biliniyor ise de Kosova savaşına katılanın Pal yerine oğlu Yuvan Kastriota olabileceği ihtimalide göz önünde bulundurulmalıdır.

¹⁷³ Kaynaklar Kastriota'ların hâkimiyet alanın Yuvan zamanında Debre, Tiran, Mirdita ve Sırp hudutlarına kadar ilerlediğinden bahsetmektedir. Bunun yanında Balsa'lar gücünü yitirmiş ve Kastriotalar önemli bir nüfuz edinmiştir.

oldukları ve bu sayede Balsaların mirası üzerine kuruldukları anlaşılmaktadır.¹⁷⁴ Kastriotalar hakkında bilgiler bununla sınırlı kalmamaktadır. Kaynaklar İskender Bey'in babasının da önemli Arnavut feodal beylerinden biri olduğu hakkında bilgilere yer vermektedir.¹⁷⁵ Öyle ki Yuvan ile ilgili tarihi belgelerin en erken XIV. yüzyılın ikinci yarsına ait olduğu hususunda çalışmalar bulunmaktadır.¹⁷⁶ Diğer tüm Arnavut feodalleri gibi Kastriotalar'da İskender Bey'in büyük babası zamanında Osmanlı ile vassalık anlaşması yapmışlardır. Buda Topia ve Balsalardan sonra Arnavutluk üzerinde nüfuz sahibi bir feodal beyin baskılanması anlamına gelmektedir.

Osmanlı Arnavutluk'un önemli beylerini vasallaştırmak ve bölgelerini ele geçirmekle, kendi yönetim anlayışını uygulamaya başlamıştır. I. Bayezid döneminde Balkanlarda önemli bir yerleşim sağlanmış, muhtemelen feodaller bu durumdan memnun kalmamışlardır. İnalçık, I. Bayezid döneminde toprak yönetimi hususunda ki anlayışların Arnavutluk ve Balkanlarda yerleştiğinden söz eder.¹⁷⁷ Bu hususta Schmitt, Osmanlıların bölgedeki imar faaliyetlerini değerlendirirken, Osmanlı'nın kiliselerin tümünü camiye çevirerek Hristiyan dünyasına ağır bir darbe vurduğu şeklinde bir söylemde bulunmaktadır.¹⁷⁸ Lakin dönemim imar faaliyetleri incelendiğinde kültürel etkileşimin artması ve inanç özgürlüğü göz önünde bulundurularak II. Mehmed döneminde Balkanlardaki Ortodoks Kiliselerinin yanında camilerin imar edildiği bilgisine rastlanmaktadır.¹⁷⁹ Bu bağlamda Osmanlı'nın, Hristiyan mabetlerinin tümünü camiye çevirmediği bilinmekle, yapılan uygulama ile Ortodokslarla olan bağlarını kuvvetlendirdiği görülmektedir. Bu sayede Ortodoks nüfuzunu kendi tebası görererek bölgede Osmanlı yandaşlığını arttırmayı hedeflediği söylenebilir.

Osmanlı'nın bölgedeki istikrarlı durumu çok fazla sürmemiştir. I. Bayezid'in 1402 senesinde Timur tarafından Ankara Savaşında aldığı mağlubiyet neticesinde Fetret

¹⁷⁴ Bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 568-569. ; Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 207-208.

¹⁷⁵ TDV İslam Ansiklopedisi, C.22, Türkiye Diyanet Vakfı, 2000, 561.

¹⁷⁶ Jeton Omari, "Scanderbeg tra Storia e Storiografia", 40.

¹⁷⁷ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi Ve İskender Bey İsyanının Menşei":156

¹⁷⁸ Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 22.

¹⁷⁹ Ali Özkan, "Arnavutluk'un Üç Simgesi: Hacı Ethem Bey Cami, Saat Kulesi ve İskender Bey Heykeli", *Electronic Turkish Studies*, C.8, S.2 (2013): 230.

döneminde Osmanlı'nın durumundan istifade eden birçok beylik vasallık anlaşmalarından dönerek Osmanlı hâkimiyetine karşı isyan bayrağı açmıştır. Arnavutluk'ta çıkan isyanların bir kısmı II. Murad döneminde devam etmiş, bu dönemde İskender Beyin babası II. Murad'a karşı tekrar bağlılık bildirerek içlerinde İskender Bey'inde olduğu dört oğlunu Osmanlı sarayına rehin olarak göndermiştir.¹⁸⁰ Osmanlı ve Kastriotalar arasındaki bu bağlılık anlaşması ile birlikte Arnavutluk üzerinde sağlanan hâkimiyet Venedik ve Napoli krallıklarını tedirginlik içerisine sokmuştur.¹⁸¹ Öyle ki Osmanlı jeostratejik açıdan önemli bir bölge üzerinde hâkimiyet tahsis etmiş ve bununla beraber denetim hakkına sahip olmuştur.¹⁸²

3.2. Sultan II. Murat Dönemi Kastriotaların Osmanlı'ya Bağlanması

II. Murad, Balkan politikası ve Arnavutluk siyasetinde dengeli bir politika izlemeye çalışmıştır. Öyle ki fetret devrinin Osmanlı üzerinde bulunan tesirinden henüz kurtulamamıştır. I. Mehmed döneminde sonuçlandırılmayan meseleler Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu buhranı muhtemelen daha kötüye sürüklemiştir. II. Murad, Arnavutluk ve Balkan siyasetine babasının bıraktığı yerden devam etmiş ve bu dönemde Arnavutluk'un büyük bir bölümü Osmanlı Devletine ilhak olmuştur.

İskender Bey isyanının ortaya çıkışını milliyetçilik kavramı üzerinden şekillendiren birçok çalışma mevcuttur. Bunlar XIX ve XX yüzyılları kapsayan çalışmalardır. Schmitt, İskender Bey'in milliyetçi bir yaklaşımda olmadığını savunurken, onun etnik kökene bağlı anlayıştan bir isyan meydana getiremeyeceğini soyuna isnad ettiği Sırpılık ile ilişkilendirmektedir.¹⁸³ Bu bağlamda İskender Bey'in kökenleri üzerine doğru bir analiz yapılmalıdır. Bunun anlaşılması için Kastriota ailesinin ve faaliyetlerinin anlaşılması gerekmektedir.

1407'den itibaren Yuvan Kastriota'da Arnavutluk'ta nüfuz edinme ve yönetim alanını genişletme konusunda girişimlerde bulunmuştur. Bunu hem siyasi bir arka plan hem

¹⁸⁰ Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 187. ; Ayrıca bkz. Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 219

¹⁸¹ Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, 361-362.

¹⁸² Halil İnalçık, *Osmanlılar ve Haçlılar*, (İstanbul: Alfa Yayınları, 2014), 89-90.

¹⁸³ Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 29.

de evlilik ile akrabalık yolunu takip ederek sağlamıştır.¹⁸⁴ Yuvan Kastriota'nın siyaseti Arnavut prensliklerinin anlayışından farklı olmakla beraber sadece kendi topraklarında söz sahibi olmak adına güçlünün yanında yer almayı tercih etmiştir. Kendisi ilk başlarda Osmanlı devletinin Balkanlardaki ilerleyişine karşı direniş gösterecek durumdayken daha sonra bu kararını değiştirmiştir.¹⁸⁵ Öyle ki bazı kaynaklara göre Kastriotalar, Prens Lazar komutasındaki Sırp ve Boşnak ordusu içerisinde 1386'da Ploşnik Muharebesinde Osmanlı'ya karşı saf tutmuşlardır.¹⁸⁶ Bu hususta kendisinin tıpkı babası Pal Kastriota'nın idea ve siyasetini takip ettiğini söylemek mümkündür. Kendisinin Osmanlı aleyhine girişimlerde yer almasının nedeni ise tamamen nüfuz edinme düşüncesinden gelmektedir. Öyle ki Yuvan Arnavutluk'un kuzeyinde yoğunlukla Sırp despotluklarının olduğunu bilmektedir. Bir şekilde babası gibi bu despotlukların kuvvetini arkasına alması gerektiğinin farkındadır. Bu kendisine diğer Arnavut asilleri arasında bir statü kazandıracaktır. Aynı zamanda zayıflayan prenslikler üzerine hamle yapabilecek kuvveti de arkasına almasını sağlayacaktı.

XIV. Yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı'nın Arnavutluk'a kadar uzanması ile birçok prenslik Osmanlı'nın hâkimiyetini tanımıştır. Bunlar arasında Yuvan Kastriota'da bulunmaktadır. Yuvan her ne kadar nüfuzunu ve yönetim alanını genişletmiş olsa da Osmanlı'ya karşı mukavemet gösterecek desteği bulamayınca Osmanlı üstünlüğünü Fetret dönemine kadar siyaset gereği kabul etmiştir.¹⁸⁷ Bu hususta 1402 Ankara Savaşında Yıldırım Bayezid'i destekleyenler arasında olduğunu iddia eden kaynaklar

¹⁸⁴ Ardian Muhaj, "Hulumtimi i Origjines se Skenderbeut Permes Historise se Jetes dhe Vepres se Tij", *Emathia*, C.2, S.34, (2015): 42.

¹⁸⁵ Yuvan Kastriota hakkında sıklıkla Osmanlı'ya bařkaldırđı bililmekle birlikte, kendisinin I. Bayezid zamanında Osmanlı'nın metbuluğunu kabul ettiğini hatta 1402 senesinden sonra bağlığından döndüğünü bilmekteyiz. Bununla birlikte Yuvan 1423 yılında tekrar Osmanlı'nın metbuluğunu kabul etmiş 1423'den sonra sözünden dönerek son olarak 1436 yılında kadar Osmanlı'ya iki defa isyan etmiştir. Onun bu siyaseti arkasında Venedik'in yahut kişisel menfaatlerinin yattığını söylemek mümkündür. Detaylı bilgi için bkz. ¹⁸⁵ Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 422; 515-517.

¹⁸⁶ Ploşnik Muharebesine birçok Arnavut prensliğinin iştirak ettiği bilinmektedir. Örn bkz. Gaye Yavuzcan, "Balkan Ulus Mitlerinde Osmanlı Etkisi Üzerine Bir İnceleme Kosova'dan Krbava'ya", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.12, S.2, (2019): 57.

¹⁸⁷ İnalçık. "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyasının Menşei", : 155.

bulunmaktadır.¹⁸⁸ Lakin Yıldırım Bayezid'in aldığı yenilgi ve beraberinde Osmanlı'nın Fetret sürecine girmesi ile Yuvan'da diğer Arnavut prenslikleri gibi tekrardan toprakları için mücadele etme kararına varmıştır. Fetret Yuvan Kastriot'a için kaçınılmaz bir fırsat sunmuştur. Öyle ki Osmanlı'ya ilhak olan prenslikler bu dönemde kuvvetini yitirmiş durumda bulunmaktadır. Mevcut durum içerisinde Yuvan Kastriota bölgede önemli derecede yönetim alanını ele geçirmiştir. Lakin ilerleyişini kesen problemler söz konusu olacaktır.¹⁸⁹

Arnavutluk'un Adriyatik'e açılan bir kapı olmasından sebep ile Akdeniz ticaretinin bir koluna uzanması, bölgeyi stratejik açıdan önemli bir hale getiriyordu. Bölge de kurulacak hâkimiyet ve doğru ekonomik politikalar ile güçlü bir finansman elde edilebilirdi. Venedik buradaki ticari faaliyetlerden faydalanan ve bölgenin önemini farkında hareket eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Venedik, Osmanlı'nın zayıf anını kollayarak bunu Osmanlı'nın buhranlı döneminde elde etmiştir. Öyle ki Balkanlarda hâkimiyet edinme düşüncesine geçmişte olduğu gibi tekrardan kapıldıkları söylenilebilir. Venedik bu dönemde kendisine mukavemet gösterecek güçlü bir ordu olmaması sebebi ile işgalci bir politika izlemiştir. Bu hususta Yuvan Kastriota'nın, Venedik'in bölge üzerindeki emellerinin farkında olduğunu söylemek mümkündür. Öyle ki Arnavut prenslikleri Venedik'in bölgede tutunmasını önlemek adına girişimlerde bulunmuşlar, merkeziyetçi bir yapıya sahip olmamaları bu durum karşısında duramamalarına sebebiyet vermiştir. Bu sebeple Arnavut prensliklerinden bir kısmı Venedik ile anlaşma yolunu takip etmiş ve buna Kastriotalar da dâhil olmuştur.¹⁹⁰

Yuvan Kastriota'nın Venedik ile anlaşmasının amacı Osmanlı karşısında bölgede Venedik'in desteğini almak ve buradan mali gelir sağlamak yönünde olduğu düşünülebilir. Her ne kadar Venedik üstünlüğünü tanısa da muhtemelen Kastriotalar Venedik'in bölgedeki varlığının da tehlike altında bulunduğunun farkındalığı ile siyaset takip etmişlerdir. Bu sebeple Yuvan Kastriota'da çocuklarını soylu prenslikler

¹⁸⁸ Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 422.

¹⁸⁹ Detaylı bilgi için bkz. Bela, "A İshte Skenderbeu nga Hasi? Mendime rreth Origjines se Skenderbeut", 229.

¹⁹⁰ Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 515.

ile evlendirerek akrabalık yolu ile nüfuz edinme düşüncesi içerisine girmiştir.¹⁹¹ II. Murad dönemine kadar Kastriotaların faaliyetleri bu şekilde devam etmiştir. 1419-1426 yılları arasında Yuvan Kastriota topraklarında egemenliğini sağlamak ve Osmanlı kaynaklarında Yuvan ili olarak geçen bölgede hâkimiyetini tam anlamı ile tesis etmek için Balsaların otoritesini reddetmiştir. Bu bağlamda kendine destek vereceğini düşündüğü Sırp despotu Lazarevic ile anlaşma yaparak onunla müttefik olmuştur.¹⁹² Lakin Sırp Despotu Lazarevic'in düşüncesi Kastriotaların çıkarları ile doğru orantıda değildir. Bu hususta Lazarevic'in diğer despotluklar ile müttefik oluşturup Venedik'i bölgeden bertaraf etmek isteği içinde bulunduğunu söylemek mümkündür. Lakin bu siyasette pekte başarılı olamamıştır. Bu sebepten ötürü Kastriotalar bölgedeki varlığını korumak adına güçlü tarafı seçmek zorunda kalmışlardır.

Osmanlı'nın Arnavutluk'taki fütihat hareketleri sonucu artık birçok Arnavut soylusu Osmanlı Devletine çocuklarını rehin göndermek zorunda kalmıştır. Bunun yanında Osmanlı'nın getirdiklerine uymak sureti ile topraklarında kalma ve tımar sahibi olma hakkını elde etmişlerdir. Venedik'in sömürücü politikası yanında Osmanlı'nın sunduğu yönetim anlayışı bölge halkı için gayet cazip olmakla birlikte Osmanlı kendisine ilhak olanları tebaasından ayırmamıştır. Arnavutluk'ta metbuluğun hızla artması feodallerin kendi topraklarında beylik vasfı ile varlıklarını Osmanlı adına sürdürmesini sağlamıştır. Bu bağlamda takip edilen siyaset ve tımar defterlerinden Osmanlı Devleti'nin Arnavutluk'taki bölgeleri devşirdikleri soyluların çocuklarına tımar olarak verdiğini göstermektedir.¹⁹³ Bu sebeple mülkiyet hakkının babadan oğula geçtiğini söylemek mümkündür.

II. Murad, I.Mehmed'in tamamlamadığı Arnavutluk sorunlarını devraldığında öncelikle başında bulunan tehditleri saf dışı bırakması gerektiğinin farkında hareket etmiştir. Bizans'ın elinde bulunan Şehzade Mustafa, II. Murad için tıpkı Macar Janos Hunyadi gibi tehdit unsuru oluşturmaktadır. Öyle ki Bizans'ın bunu kullanarak II.

¹⁹¹ Örn bkz. Muhaj, "Hulumtimi i Origjines se Skenderbeut Permes Historise se Jetes dhe Vepres se Tij", : 42.

¹⁹² Dritian Egro, "Islam In The Albaian Lands (XVth-XVIIth Century)", *Religion und Kultur im Albanischsprachigen Südeuropa*, Der. Oliver J. Schmitt, (Frankfurt: Peterlang, 2010), 20.

¹⁹³ Örn bkz. İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Sancak-i Defteri Arvanid*, 1- 2a, 2b. ; 103a-108b; defterde tımarın merhumların çocuklarına geçtiğini gösterir.

Murad'ın hareketlerini kısıtlamaya çalıştığı bilinmektedir. II. Murad'ın içinde bulunduğu dönemin şartları gayet zorlu şartlara sahiptir. Osmanlı hükümdarı bir yandan batı ile mücadele ederken bir yandan Anadolu ile uğraşmak zorunda kalmıştır. 1426 senesine gelindiğinde II. Murad, Balkanlara hareket edecektir. Bunun sebepleri arasında Şehzade Mustafa olayının da rol oynadığını söylemek mümkündür. Venedik'in Şehzade Mustafa'ya destek verdiği iddiaları ve Mustafa'nın Selanik'te çıkardığı isyan Balkanlardaki karmaşayı arttıran nedenler arasında görülmüştür. Bununla birlikte Balkanlarda henüz tamamlanamamış karışıklıklar mevcuttur. Fetret ile birlikte birçok prenslik çözülmeye göstermiştir. Venedikler bu dönemde Balkanlarda söz sahibi olmaya çalışırken bir yandan Macarların Balkan halklarını karıştırmaları Osmanlı'nın bölgede tekrardan sağlamaya çalıştığı düzeni yavaşlatmıştır. Osmanlı Devleti II. Murad devrinde dahi fetretin ağırlığını taşımaktadır. Ayrıca Şehzade Mustafa'nın yandaşları türemiştir. II. Murad girişimlerine öncelikle Düzmece Mustafa'nın destekleyicilerini sindirmek ile başlamıştır. Daha sonra bizzat ordusunun başına geçerek Balkanlar üzerine sefere çıkmıştır. Bu dönem içerisinde Yuvan'ın, Venedik ile sadakat ahdi devam etmektedir. Yuvan Kastriota, II. Murad'ın Arnavutluk'u 1423'de denetim altına almasından sonra Osmanlı üstünlüğünü bir kez daha tanımış ve çocuklarını rehin olarak Osmanlı sarayına göndermiştir.¹⁹⁴ Bunlar arasında Gjergj Kastirota yani İskender Bey'de bulunmaktadır. Papalık henüz Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü tanımamış olan ve Balkanlarda bulunan Katolik prenslikleri kışkırtarak Osmanlı'ya karşı bölgede bir tampon güç oluşturma çabası içerisinde bulunmuştur.

II. Murad, 1426'dan 1430 yılına kadar Balkanlarda fütihat hareketlerinde bulunmuştur. Yuvan Kastirota daha önceleri I.Bayezid zamanı Balkanlardaki fütihat hareketleri sırasında Osmanlı üstünlüğünü tanımış daha sonra Fetret ile bozulan düzende Osmanlı'ya bağlılığından dönmüştür. Bunun peşi sıra II. Murad döneminde yapılan fütihat hareketleri ile önce Sırlar daha sonrada Arnavutlar Osmanlı'nın üstünlüğünü tekrardan tanımışlardır. Yuvan Kastriota tahmini 1423 senesinde II. Murad'a bağlılığını bildirmiş ve Osmanlı'yı gerçekten uzun yıllar zorlayacak en küçük oğlu Gjergj Kastriota'yı yani geleceğin İskender Bey'ini Osmanlı sarayına rehin olarak göndermiştir. II. Murad zamanında Arnavutluk üzerine sevk edilen Evrenuz

¹⁹⁴ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 208. ; Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 219.; Frasheri, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 66.

Bey'in de 1423 yılında bölgede yaptığı akınlar Arnavutluk'un birçok şehri üzerinde hâkimiyet kurulmasına sebebiyet vermiştir.¹⁹⁵ Bu bağlamda II. Murad zamanında bölgede fetret ile bozulan idarenin büyük çaplı şekilde tekrardan tesis edildiğini söylemek mümkündür. Lakin Yuvan Kastriota Venedek'in desteğini arakasına alarak 1428-1436 arasında Osmanlı'ya karşı iki defa isyan girişiminde bulunmuştur. Bu hususta Kritovulos'un aktardığı üzere Arnavutlar tamamen Osmanlı'yı oyalama siyasetini takip etmektedir.¹⁹⁶ Neticede Osmanlı'ya karşı başlatılan bu isyan girişimleri başarısız olmuştur. İnalçık, Arnavut beylerinin bunun sonucunda oğullarını Osmanlı sarayına tekrardan rehin göndermek zorunda kaldıklarını aktarmaktadır.¹⁹⁷

Kastriotların Osmanlı üstünlüğünü tanımları ilk olarak XIV. yy'da gerçekleşmiştir. Bu dönemde Osmanlı tahtında I.Bayezid bulunmuştur. Fetret süresince Kastriotlar tekrardan kendi bağımsızlıklarını ilan etmek ve Arnavutluk topraklarındaki nüfuzlarını geliştirmek için çalışmalarda bulunmuşlardır. Kastriotlar, Yuvan Kastriota zamanında ise temeyyüz etmişler ve Dibre'ye kadar uzanan bir hâkimiyet alanına sahip olmuşlardır. Yuvan Kastriota'nın Osmanlı'nın vassalı olarak Ankara savaşında yer aldığı düşünülürse ilk olarak çocuklarını XIV. yy'da I.Bayezid'e rehin olarak verdiğini söylemek mümkündür. Araştırmalar burada ilk olarak İskender Bey'in ağabeyinin rehin verildiğini, bir kısım kaynaklar ise İskender Bey'in ağabeyi ile henüz daha küçük bir çocukken Osmanlı sarayına rehin geldiğinden bahseder.¹⁹⁸ Bu bilgiye göre İskender Bey'in 1423 tarihinden önce Osmanlı sarayında bulunduğunu söylemek mümkündür. Lakin Katriota'ların siyasi olarak kaynaklarda isimlerinin yer alması II. Murad döneminde yapılan fütuhat hareketleri ile olmuştur.

¹⁹⁵ Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 303.

¹⁹⁶ Kritovulos, *İstanbul'un Fethi*, 2.bs (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2007), 220.

¹⁹⁷ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", 166.

¹⁹⁸ I. Bayezid döneminde Osmanlı Sarayına rehin geldiği iddiaları bulunsa da, aslında bu tarih 1409-1410 tarihleri olarak gösterilmektedir. Bu dönemde Osmanlı'nın fetret devrinde olduğu bilinmektedir. Bu sebeple Batılı araştırmacılar bu husus üzerinde durmamışlardır. Lakin Zinkeisen tarihi 1410 olarak verirken Yuvan'ın Osmanlı sarayına dört oğlunu rehin gönderdiğini vurgular. Örn bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 570. ; Bunun dışında farklı araştırmalar 1409 yılında sadece Stanisha'nın, Osmanlı Sarayına rehin gönderildiğinden söz eder. Örn bkz. Bülent Bilmez, "Arnavutluk Tarih/Ders Kitaplarında Türk İmgesi", *Osmanlı Araştırmaları*, C.49, S.49, (2017): 367. ; Bu bağlamda İskender Bey'in daha önce Osmanlı topraklarına geldiği düşünülebilir. Ayrıca bkz. Noli, *Historia e Skenderbeut*, 64-65.

3.3. II. Murad'ın Arnavutluk Siyaseti

II. Murad'ın giriştiği fütuhat hareketlerinin amacı fetret ile kaybedilen yerlerde hâkimiyeti esas kılmaktan oluşmaktadır. Osmanlı Balkanlar üzerindeki stratejik önemin farkındadır. Arnavutluk bölgesinin Akdeniz ticaretine açılan kolu ve bölgenin yapısı Osmanlı için önemli bir gelir kaynağı sağlamıştır. Katolik inancına sahip krallıklar ve Papa'lık, Osmanlı Devletini Balkanlardan uzaklaştırabilirse hem Osmanlı'nın Avrupa'ya uzanan yolunu kesecek hem de Adriyatik'in ekonomik getirisine sahip olacaktır. Bu bağlamda Batı'nın emelleri daha çok güç kazanmak ve sömürü amacı ile şekillenmektedir. Venedik her ne kadar Kastriotaların arkasında durmuş olsa dahi Kastriotalar tam bağımsızlıklarını sağlayamamışlardır.¹⁹⁹ 1423'e gelirken nüfuzları artmış lakin Venedik'in otokrasisi altında kalmışlardır. Araştırmalar Yuvan'ın, Venedik ile Kastriotaların varlığı hususunda ince bir çizgide siyaset takip etmesinin gerekliliğinden söz eder.²⁰⁰ Takip edilen bu siyaset Yuvan'ın siyasi ve politik hareketlerini kısıtlamaktadır. Muhtemelen bu durum Kastriotaların bir seçim yapması konusunda onları bir ikileme sürüklemiştir. Lakin Yuvan, Venedik ile olan bağını koparmamaya özen gösterecektir.²⁰¹ Bir yanda hızla Balkanlardaki hâkimiyetini genişleten ve sağlamlaştıran Osmanlı öteki yanda ise vassal olarak bağlandıkları Venedik bulunmaktadır. Bu ikilem arasında Yuvan Kastriota'nın kendisi için karlı bir seçim yapması gerekmiş yapacağı seçim Kastriotaların Arnavutluk'taki geleceğini etkilemiştir. Nitekim II. Murad, Sırp despotluklarının birçoğunu dize getirmiş ve çoğunlukla Kastriotaların da anlaşma içinde bulunduğu feodaller Osmanlı'nın üstünlüğünü tanımak zorunda kalmışlardır.²⁰² Bu durum Kastriotaların desteklerini yitirmesine sebep olmuştur.

Arnavutluk'a gelen Osmanlı'nın ilerleyişine Venedik herhangi bir karşılık vermemiştir. Venedik'in bu tavrının arkasında kuvvetle muhtemel bölgede Osmanlı'ya sadık Arnavut tebaanın varlığı yatmaktadır. Sırp despotluklarının

¹⁹⁹ Detaylı bilgi için bkz. Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 517.

²⁰⁰ Karen Murdarası, "Skanderbeg: A Man For Our Times", *History Today*, C.68, (2018): .

²⁰¹ Örn bkz. Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 515.

²⁰² Frasheri, *The History Of Albaia: A Brief Survey*, 61.

birçoğunun Osmanlı Devleti'ne ilhak olması ile birlikte, Osmanlı Devleti Ortodoksların bir kısmını hâkimiyeti altına almış bulunmaktadır. Katolik olan Venedik'in bu ilerleyişin önüne geçmesi olası bir Katolik ve Ortodoks çatışmasını da muhtemel kılabilirdi. Öyle ki ilhak olan despotlukların Osmanlı'nın safında yer alması muhtemeldir. Bu sebeptendir ki Venedik sadece siyaset ile şartların olgunlaşmasını bekleyecek ve Balkanlardaki dengeyi bir süre takip etmek zorunda kalacaktır. Nitekim 1422'de Venedik ile girişilen İşkodra kuşatması Kastriotalara pekte bir şey kazandırmamıştır.²⁰³

II. Murad 1423 yılında Arnavut sınırlarına varmıştır. Her ne kadar Kastriotaların bu dönemde Kruja'da bulunduğu zikredilse de Kastriotalar bu dönem içerisinde Kruja'da bulunmamaktadır.²⁰⁴ Kuzey Arnavutluk'ta ilerleyiş İnalçık'ın da söylemi ile Çelebi Sultan Mehmed zamanında başlamış ve Osmanlı nüfuzu bu dönemde Akçahisar'a yerleşmiştir. Arnavutluk'ta Osmanlı idaresinin yerleşmesi ilk olarak Kuzey bölgesinde başlamıştır.²⁰⁵ Buradan hareket ile 1423'den itibaren Kastriota'lar Kruja'da hâkim unsur olmadığını söylemek mümkündür. Eğer bazı araştırmalarda iddia edildiği gibi Kruja'da bulunsalardı henüz Çelebi Mehmed döneminde Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetini tekrar tanımak zorunda kalacaklardı. Ancak Çelebi Mehmed döneminde böyle bir hadise kayıt altına alınmamıştır.

II. Murad'ın Arnavutluk üzerine ilerlemesini etkileyen bir diğer sebep ise Araniti isyanıdır. Arnavutluk topraklarında gerçekleşen bu hadise Osmanlı'yı bölgeden uzaklaştırmak adına başlamıştır. II. Murad, Balkan coğrafyasında cereyan eden bu hadisenin bir isyandan öteye gidebileceğini hatta Balkan coğrafyasına yayıldığı takdirde Osmanlı'nın Balkanlardaki varlığını tehdit edebileceğini mümkün mertebe tahmin ve muhakeme etmiştir. Bu bağlamda İskender Bey isyanından önce bölgede nüfuzlu bir aile tarafından bir isyan başlatıldığını söylemek mümkündür. Araştırmalar bu isyanın Osmanlı'nın bölgede uyguladığı tımar sisteminden kaynaklandığını ve

²⁰³ Fan Stilian Noli, *Historia e Skenderbeut*, 1.bs (Boston:1921), 69-71.

²⁰⁴ Kruja'nın bu dönemde henüz Andre Topia'nın mülkü olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda 1443'te İskender Bey'in sahte bir ferman ile Kruja'yı ele geçirmesi ile Kastriota'lar bu mülkün hâkimi olmuşlardır. Bkz.

²⁰⁵ İnalçık," Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", :156.

Venedik'in kışkırtmalarının bu isyanda rol oynadığını söylemektedir.²⁰⁶ Bu isyan Araniti ve Topialar tarafından meydana getirilmiş organize olmayan sadece prensliklerin kişisel menfaatleri üzerine kurulu bir isyandır. Araştırmalar bu isyanın beş yıl kadar devam ettiğini hatta bölgeye sevk edilen Osmanlı kuvvetlerinin Araniti ve Topia prenslikleri tarafından mağlup edildiğini aktarmaktadır.²⁰⁷ Buna rağmen İnalçık, Araniti'nin ekonomik kaygılardan dolayı Osmanlı Devletine isyan ettiği üzerinde durmaktadır.²⁰⁸

Osmanlı Devleti fetretin ağırlığını henüz üzerinden atabilmiş değildir. Bu sebepten ötürü Arnavutluk'taki isyanın Haçlı desteğini arkasına toplaması tehlikesine karşı harekete geçilmiştir. Öyle ki girişilecek büyük çaplı bir savaş Osmanlı için askeri harcamalar anlamına gelmektedir. Bu durum aynı zamanda Osmanlı'nın ekonomisini de etkileyecektir. Bu bağlamda İnalçık, isyanın büyüyerek payitahta kadar geldiğini hatta Osmanlı'nın isyana Venedik ve Macaristan'ın dâhil olması ihtimalinden çekindiğini aktarır.²⁰⁹ Aranitilerin bu isyana kalkışması bölge prensliklerince desteklenmiş ve buna en büyük destekte Topialardan gelmiştir.²¹⁰

İskender Bey isyanından önce Kastriotalar da, Araniti isyanını desteklemekten elbette geri durmamışlardır. Öyle ki Yuvan Kastriota'nın bu isyanın başarılı olabileceği fikrine inanmayı tercih ettiğini söylemek mümkündür. Lakin durum hiçte Araniti'nin umduğu gibi olmamıştır. II. Murad'ın Arnavutluk meselesini çözmek için bölgeye memur eylediği Evrenosoğlu İshak Bey emrindeki akıncılar isyanı bastırmakla kalmamış bunun yanında başkaldırıların önüne geçmiştir. 1423 senesinde Osmanlı akıncılarının Arnavutluk'ta büyük bir hâkimiyet alanı sağlaması ile Yuvan Kastriota'nın Osmanlı üstünlüğünü tanımaktan başka çaresi kalmamıştır. Yuvan, Osmanlı'nın taleplerini kabul etmiş ve bunu Venedik'e bildirmiştir. Bu andan itibaren

²⁰⁶ Durdu, "Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Arnavutluk'ta 1847 Toskalk İsyanı ve Osmanlı Devletinin Müdahalesi", : 315.

²⁰⁷ Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 303.

²⁰⁸ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", : 165.

²⁰⁹ A.g.m., 165.

²¹⁰ Setton, *A History Of Crusades*, 265.

siyasi olarak kaynaklarda isimleri geçmeye başlamıştır.²¹¹ Yuvan Kastriota'nın Osmanlı'yı seçmesi ve bu durumu Venedik'e bildirmesi üzerine de Venedik ile aralarında bir soğukluk oluşmuştur. Yuvan, Osmanlı'nın hâkimiyetini kabul ettikten hemen sonra kendisine gelen görevlinin dediklerine uymuş ve oğullarını tekrardan Osmanlı sarayına rehin olarak yollamıştır. Bu sayede topraklarındaki varlığını da kendisini savunacağını düşündüğü Osmanlı Devletine teslim etmiştir. Yuvan'ın rehin alınan çocukları babaları ile vedalaştıktan hemen sonra topraklarından ayrılmış ve Edirne'de ki Osmanlı Sarayına getirilmişlerdir.

3.4. İskender Bey'in Enderunda Yetiştirilmesi Ve Osmanlı Topraklarındaki Faaliyetleri

Osmanlı akıncı beylerinin Arnavutluk'taki faaliyetleri neticesinde bölgede cereyan eden sorunların çözülmesi II. Murad'ın siyasetini etkilemiştir. Yuvan Kastriot'a ve Arnavut beyleri Osmanlı üstünlüğünü bu siyaset neticesinde bir kez daha tanımışlardır. 1423'te kardeşleri ile ata topraklarından rehin alınan Gjergj (İskender Bey), Osmanlı sarayına bu tarihte rehin getirilmiştir. İlk olarak kardeşleri ile birlikte Müslüman olduktan sonra sünnet edilmiştir.²¹² Gjergj, Edirne'de Osmanlı sarayına geldiğinde Osmanlı'nın elinde ağabeyleri de rehin bulunmaktadır. Bunlardan birisi I. Bayezid zamanında Osmanlı sarayına rehin verilmiş olan Stanisha idi. Bunun dışında Gjergj'in Konstandin ve Repossh adında iki ağabeyinin yanı sıra²¹³ Mamika, Jelena, Anegelina, Mara ve Vsaka adında beş kız kardeşi bulunmaktadır.²¹⁴ İskender Bey'in babası Yuvan Kastriota, çocuklarını Osmanlı sarayına rehin göndermekle Osmanlı'yı muhtemelen bir süre oyalayabileceğini düşünmüştür. Öyle ki bağlılığını bildirmesinin ardından Venedik ile olan ahdini tazelediği üzerine rivayetler yer almaktadır.²¹⁵

²¹¹ Kabashi, 'The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian İdentity', .5 ; Ayrıca bkz. Jeton Omari, "Scanderbeg tra Storia e Storiografia", 40.

²¹² Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 187.

²¹³ Muhammet Mala, "Ulusal Bir Savaş Karakteri Olarak Gjergj Kastriota İskender Bey", *Pristina Üniversitesi Dergisi*, C.1, S.1, (2017): 235.

²¹⁴ Bkz. "Kastriota Familii" http://www.self.gutenberg.org/articles/eng/Kastriota_family [Ziyaret Tarihi: 09.03.2020] ; Ayrıca bkz. Whincop, *Scanderbeg or, Love and Liberty a Tragedy*, 31.

²¹⁵ Araştırmalar Yuvan Kastriota'ya verilen ayrıcalıkların İskender Bey'e de verileceğini öne sürmektedir. Bu bağlamda Yuvan'ın Osmanlı'ya bağlılığını bildirmesinin ardından Venedik

Muhtemelen Yuvan'ın Arianiti gibi Arnavut asillerinin yanında Venedik'in de yardımını alarak Osmanlı'ya karşı bir direniş planı içinde olduğu düşünülebilir. Schimitt, Yuvan'ın bu asilleri kurtarmak için elinden geleni yaptığını aktarmaktadır.²¹⁶

İskender Bey'in Osmanlı sarayında geçen yıllarını Türk kaynakları açısından kayıp yıllar olarak nitelendirmek mümkündür. Öyle ki Neşri, Aşıkpaşazade, Tursun Beg'in tarihleri dışında kendisinden tek bahseden vesika Hicri 835 tarihli Arvanid defteri ve BOA 6665 numaralı vesikadır. Bunun dışında İskender Bey'in Osmanlı'da geçirdiği yıllar hakkında bilgiler veren batılı kaynaklar dikkatle değerlendirilmelidir. İlk olarak her devşirmenin gönderildiği yere Enderun'a eğitime gönderilen Gjergj burada eğitim almaya başlamış ve Müslümanlığı öğrendikten sonra Enderun içindeki özel eğitime tabi tutulmuştur.²¹⁷ Neşri'ye göre burada II. Murad'ın iç oğlanı olarak bir süre görev yapmıştır.²¹⁸ Gjergj Osmanlı sarayında kaldığı müddetçe kendisini kanıtlama çabası içerisindedir. Zekâsı, gerek cesareti ve şaşırtıcı cevapları ile ulemanın da dikkatini çektiği hususunda Arnavut hikâyelerinde birçok anlatı bulunmaktadır. Aktarıma göre İskender Bey gerçek bir asilzadenin ruhunu taşımaktadır ve başarıları ile Sultan II. Murad'ında dikkatini çekmeyi başarmıştır. Batı kaynakları içerisinde II. Murad'ın ona kendi evladı gibi davrandığından bahsedenler bulunmaktadır.²¹⁹ Gjergj atalarından aldığı askeri eğitim ile de savaş becerisini II. Murad'a kanıtlar, buna ek olarak aldığı eğitim neticesinde tam altı dili konuşabildiği üzerine söylenceler de mevcuttur.²²⁰ Bu bağlamda İskender Bey'in Osmanlı Devleti tarafından liyakatli bir bey olarak yetiştirildiğini söylemek mümkündür. Öyle ki Arnavut beylerinin oğullarının önemli görevler için yetiştirildiğinden söz eden çalışmalar bulunmaktadır.²²¹ Bunun yanında başarıları ile Osmanlı Devleti'nin güvenini kazanma yönünde hareket ettiği de söylenilebilir. Osmanlı sarayında onun başarılarının farkında olan II. Murad ve ulema

ile ahdini yenilediğini söylemek mümkündür. Bkz. Skender Anamali, *Historia e Popullit Shiqptar*, (Tiran: Toena, 2002), 343.

²¹⁶ Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 34.

²¹⁷ Kenneth M. Setton, *A History Of Crusades*, ed. Norman P. Zacour & Harry W Hazard, (ABD: Wincosin Universty Press, 1969), C.6, 293.

²¹⁸ Mehmed Neşri, *Kitab-ı Cihan Nüma*, (Ankara: TTK, 1949), C.2, 625.

²¹⁹ Thomas Whincop, *Scanderbeg or, Love and Liberty a Tragedy*, 1.bs (London: 1746), 33.

²²⁰ Örn bkz. "Gjergj Kastrioti Skanderbeg", <https://biography.yourdictionary.com/gjergj-kastrioti-skanderbeg> [Ziyaret Tarihi: 03.01.2021]

²²¹ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", 161.

tarafından kendisine İskender ismi verilir. İsmi etimolojik kökeni tartışılrsa da, Gjergj'e, İskender ismini veren Osmanlıdır. Bazı kaynaklarda bu ismi ona II. Murad'ın verdiği yahut Enderun'da bulunan ulemanın ona bu ismi layık gördüğü konusunda bilgiler bulunmaktadır.²²² Ayrıca araştırmalar Gjergj'in sadece İskender olarak anılırken "Bey" olarak anılmasını Kruja sancağına gönderilmesi ile ilişkilendirmektedir.²²³

Gjergj aldığı eğitimi tamamlar ve Enderun'dan çıktıktan sonra Osmanlı ordusu içerisinde görev alır. II. Murad zamanında Balkanlarda olduğu gibi Anadolu'da da sorunlar devam etmektedir. Enderun'dan aldığı eğitimin yanı sıra kısa bir süre II. Murad'ın iç oğlanlığını yapması sebebi ile II. Murad, İskender Bey'in muhtemelen şahsiyetini analiz etmiş ve onun emrine birlik vererek kendisini Osmanlı ordusunda komutanlığa layık görmüştür. Kısa sürede Osmanlı'da komutanlığa yükselen İskender Bey gerçekten de kendisine verilen unvana yakışır olmaya çalışmıştır. Lakin her ne kadar Osmanlı'nın emri altında itaatkâr bir tavır sergilese de Edirne'ye geldiği andan itibaren kendi toprakları ile bağlantılarını koparmamaya çalıştığı yönünde bilgiler yaygındır.²²⁴ Bu bağlamda onun buradan çıktıktan sonra topraklarına yönetici olarak döneceği düşüncesinde olduğunu söylemek mümkündür. Burada İskender Bey'in psikolojini anlamak gereklidir. Kendisi on sekiz yaşında Osmanlı sarayına rehin getirilmiştir.²²⁵ Bu tarihe kadar babası Yuvan'ın ve Arnavutların isyan ideolojileri ile yetiştiğini söylemek mümkündür. Muhtemelen onun zihninde vassalılıktan kurtulmuş bir Arnavutluk vardır. Eğer daha küçük yaşta Osmanlı sarayına getirilmiş olsa idi düşüncelerinin daha farklı olabileceği söylenilebilirdi. Lakin kendisinin 8-9 yaşlarında Osmanlı sarayına rehin getirildiği yönünde bilgilerde mevcuttur.²²⁶

İskender Bey'in 1405 yılında doğduğu biliniyor ise küçük yaşta Osmanlı'ya rehin gelmesi Çelebi Mehmed zamanına denk gelmektedir. Fakat araştırmaların Yuvan'ın oğlunu Osmanlı'ya göndermesi hususunda ortaya koyduğu vesika 1423 tarihini

²²² Örn bkz. Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 187. ; Hodgkinson, *Scanderbeg: From Ottoman Captive To Albanian Hero*, 1. ; Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 190.

²²³ Omari, "Scanderbeg tra Storia e Storiografia", 67.

²²⁴ Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 304.

²²⁵ A.g.e., C.1, 304.

²²⁶ Whincop, *Scanderbeg or, Love and Liberty a Tragedy*, 32.

göstermektedir. Bu İskender Bey'in on sekiz yaşında Osmanlı sarayında bulunduğunu doğrular niteliktedir.²²⁷ Lakin o rehin olarak Osmanlı topraklarına getirildiğinde üzerinde hâkimiyetin zor kurulacağı, fikirlerinin Arnavut feodallerinin etkisi ile şekillendiği on sekiz yaşında bir genç profilinde bulunmaktadır. Kuvvetle muhtemel zekâsını ve karakterini babasının hayallerini gerçekleştirecek şartların oluşmasında kullanmak için yahut Osmanlı'ya bağlı bir bey olarak bölgesinin hâkimiyetini alacağı gün için sadakatini isyan sürecine kadar muhafaza ettiğini söylemek mümkündür.

II. Murad kendisine komutanlık verdikten sonra onun emrine 5000 asker vererek kendisini Balkanlarda çıkan sorunları çözmesi için görevlendirmiştir.²²⁸ İskender Bey, II. Murad tarafından kendisine verilen bu görevi harfiyen yerine getirmiş ve bir kez daha komutanlık vasfını kanıtlamış ve zafer ile geri dönmüştür.²²⁹ İskender Bey'in Osmanlı sarayında aldığı eğitim onu, küçük yaşta babasının verdiği stratejik beceriler ile harmanlamasına, bu sayede cesurca hareket eden bir muharip portresinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. İskender Bey kısa sürede Osmanlı'da Sübaşı ve Sancakbeyi rütbelerine yükselmiştir.²³⁰ Bu durumda sadakati ve başarılarının etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

İskender Bey sarayda hizmet ettiği süreç içerisinde Osmanlı'nın savaş tekniklerini ve becerilerini yakın şekilde takip etme ve öğrenme fırsatını elde etmiştir. İskender Bey'den bahseden araştırmalara göre İskender Bey henüz Osmanlı sarayında iken, bir gün Tatar olduğu iddia edilen bir savaşçı Osmanlı askerlerine meydan okumuştur. Onun meydan okumasını gören II. Murad askerlerini cesaretlendirmek adına tatar savaşçıya meydan okuyup onu yenecek olan kişiye ödül vaat eder. Bunun üzerine İskender Bey meydana çıkarak Tatar savaşçının meydan okumasını kabul eder.²³¹

²²⁷ Frasheri, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 66. ; Ayrıca bu karışıklığın mümkün merteye Yuvan Kastriota'nın, Osmanlı hâkimiyetinden çıkarak giriştiği isyan girişimlerinden kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür. I. Bayezid zamanında Kastriotaların Osmanlı'ya tabi olduğu bilinmektedir. Bunun yanında 1402 fetretten sonra bağlılıklarından dönerek Çelebi Mehmed zamanında tekrar Osmanlı hâkimiyetini tanımışlar 1438 yılına kadar isyan girişiminde bulunmuşlardır. Bu süreçte Arnavut asillerinin çocuklarının Osmanlı sarayına geldiklerini söylemek mümkündür.

²²⁸ Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 225.

²²⁹ Rruga, "İskender Bey İsyanının Dini Boyutu ve Papalıkla İlişkisi", : 108.

²³⁰ Frasheri, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 68. ; Ayrıca bkz. İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", :167.

²³¹ Bazı kaynaklarda İskender Bey'in, Tatar savaşçıya meydan okumadan önce bunu cesur olan Osmanlı savaşçıları adına yaptığını söylediğini bu şekilde Osmanlı'nın savaşta olan

Daha sonra Sultan Murad'ın bakışları arasında düelloya tutuştular. İskender Bey'in genç olmasından ötürü onu küçümseyen Tatar, bu genç asilzadenin silah kullanma beceresi üzerine şaşkına döner ve İskender Bey rakibinin şaşkınlığını fırsat bilerek onun boynunu kesip, galip gelerek II. Murad'ın daha çok gözüne girmeyi başarır.²³²

İskender Bey her ne kadar Osmanlı topraklarında bulunup verilen görevleri başarı ile yerine getirse dahi ülkesi ile olan bağlantılarını kesmemiştir. El altından da olsa irtibatını devam ettirmiştir.²³³ Babasının toprakları yani Osmanlı belgelerinde Yuvan İli olarak geçen Arnavut toprağının varisi olarak kendinde bu hakkı görmüş ve böyle bir tutum sergilemiştir. Bu durumun Osmanlı'ya sadakatten ziyade mülkiyetinde olup biten ile yakından ilgilenmek olduğu düşünülmelidir. Öyle ki Yuvan Kastriota 1436 yılında Osmanlı'ya karşı tekrar ayaklanmış ve bu isyanı bastırmada İskender Bey Osmanlı'nın safında yer almıştır.²³⁴ Lakin Kabashi, bu konu hakkında İskender Bey'in kendi topraklarına döndükten sonra şunları söylediğini aktarmaktadır:

“Aynı şekilde, her zaman olduğu gibi, bir aile gibi yaşamamıza rağmen, aynı masada yemek yememize rağmen, aynı şekilde düşünmemize rağmen, ne onlar nede yaşayan her hangi birisi benim ülkemi andığımı duymamıştır. Her hangi bir adam ne konuşmalarında ne de kullandığım bir kelimedede benim Hristiyan olduğumu çağrıştıracak bir şey duymamıştır.”²³⁵

Bu söylemin doğruluğu ihtilafli olsa dahi İskender Bey'in, devşirildikten sonra Müslüman gibi davranmasının tamamen niyetini gizlemek amaçlı olduğu düşünülebilir. Lakin bu söylemin daha sonradan ortaya çıkmış olma ihtimalide muhtemeldir. Öyle ki Hristiyan dünyasının XV. yy'da Osmanlı'ya karşı desteklediği İskender Bey'i, Müslümanlara karşı savaşan bir muharip olarak gösterme amacı neticesinde böyle bir rivayeti ortaya attıkları söylenebilir. Öyle ki aksine İskender Bey'in hayatını konu alan çalışmalar onun Osmanlı topraklarında rütbeli bir asker

üstünlüğünü kanıtlamak istediğini yazmaktadır. Bkz. “ Gabriele Capagnano, Giorgi Castriota Scanderbeg il dragone d'Albania, <http://zweilawyer.com/2016/12/12/giorgio-castriota-scanderbeg-il-dragone-dalbania/> [01.12.2016]

²³²Whincop, *Scanderbeg: or Love and Liberty a Tragedy*, .33

²³³ Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 304

²³⁴ Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 535.

²³⁵ Kabashi, 'The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian İdentity', 10.

oluşu ve Osmanlı'ya katkı sağlayan bir şahsiyet olduğu konusu üzerinde sıklıkla durmaktadırlar. Yine bahsi geçen Tatar meselesinde II. Murad, İskender Bey'i yüceltmiş ve ödüllendirmiştir.²³⁶ Bununla birlikte II. Murad ile arasında olan münasebetten de kaynaklarda sıkça söz edilmektedir. Öyle ki kaynaklarda İskender Bey ve II. Murad arasında baba – oğul ilişkisine benzer bir münasebet olduğundan söz edilmektedir.²³⁷ Bu bağlamda İskender Bey'in Osmanlı'ya gerçekten sadakat ile bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

İskender Bey Osmanlı topraklarında bulunduğu müddetçe serasker, sübaşı ve sancakbeyi rütbesine kadar yükseldiğine dair çeşitli söylemler bulunmaktadır. Tarihçi Neşri onun Osmanlı topraklarında bir tımarlı olduğunu aktarırken hangi vilayetin beyi olduğu bilgisine deyinmeden durumunu şu şekilde ifade etmektedir: “ *İskender derlerdi Arnavut Beyinin oğlu idi. Asılda hünkârın iç oğlanıydı, hünkâr ol vilayeti ona tımar olarak vermişti*”²³⁸

Bunun dışında İskender Bey, Edirne'de bulunduğu zaman içerisinde babasının pekiyi olmadığını yani rahatsızlandığı haberini alır ve Yuvan 1436 yılında yaşamını yitirerek Hilandar manastırına defnedilir. Yuvan'ın ölmesi ile birlikte Yuvan İli olarak adlandırılan bölgeleride İskender Bey'e ilhak olunması gereken mülkiyet üzerinde Osmanlı, tasarruf hakkı ile dağıtım yapmıştır. Arnavut edebiyatçıları tarihsel bir kurgu ile İskender Bey'in tek gayesinin, babasının kendisine henüz çocukluktan aşılacağı ve kurduğu hayali gerçekleştirmek olduğunu ileri sürmüştür. Bu durum İskender Bey'i konu alan çalışmaları etkilemiştir. Günümüzde Arnavut halkına İskender Bey üzerinden bu şekilde ulusalcı bir kimlik aşılanmaktadır.

İskender Bey, babasının ölümü ardından ülkesi ile irtibatını daha çok artırmış ve Yuvan ilinde olup bitenlerden haberdar olmaya, hatta söylemlere göre ufak teşkilatlanmalar meydana getirmeye başlamıştır. Lakin bu dönemde İskender Bey ve II. Murad arasındaki bağın böyle bir durumun gerçekleşmesine engel olacağını söylemek mümkündür. Öyle ki Osmanlı idaresinde mertebeye almasının sebebinin ardında Sultan Murad'a verdiği güven yatmaktadır. Bunun yanında İnalçık, İskender

²³⁶ Bkz. “Saber Combat: Turkey 1436”, <https://fencingclassics.wordpress.com/2011/10/04/saber-combat-turkey-143/> [04.09.2011]

²³⁷ Whincop, *Scanderbeg: or Love and Liberty a Tragedy*, .33

²³⁸ Mehmed Neşri, *Kitab-ı Cihan Nüma*, (Ankara: TTK, 1949),C.2, 625.

Bey'in 1437 ve 1438 tarihleri arasında Kruja-Akçahisar Subaşı olduğu yönünde bilgileri doğrulamaktadır.²³⁹ Bu durumda Hicri 835 Tarihli Arvanid defterinde İskender Bey'in toprakları hususunda şu bilgiler aktarılmaktadır. İskender Bey'in dedesinden gelen Kanina vilayeti Mehmed Beğ'e tevcih olunmuş, yine burada bir kısım bölgeler Hristiyan tımarlılara verilmiştir.²⁴⁰ Bununla beraber H. 841-842 yıllarına ait kayıta İskender Bey'in Akçahisar'daki toprakları Hacı Zağanos'un babasına tevcih olunmuştur.²⁴¹ Yine Suket, Zağanos Bey'in babasına tevcih edilmiştir.²⁴² Ayrıca İskender Bey'in 1440 yılında Debre Sancakbeyi olarak atandığına dair bilgiler bulunmaktadır.²⁴³ Danişmend bu hususta Yuvan'ın topraklarının tamamının Osmanlı tarafından başkalarına ilhak edildiğinden söz eder.²⁴⁴ Bu bağlamda kendisine Sancakbeyliği verilerek İskender Bey'in bu durum karşısında olumsuz bir tutum sergilemesini önlemek adına Debre'ye atanması kuvvetle muhtemeldir. Bunun yanında 1443'e kadar Bulgaristan Nikopol taraflarında beylik yaptığını dair bilgilerde mevcuttur.²⁴⁵

Peki, İskender Bey'in bu durumda Osmanlı'ya karşı takındığı tavrın altında ne yatmaktadır. Ne olmuştur ki böyle bir sadakat yerini başkaldırıya çevirmiştir. Öncelikli olarak kaynaklar bu konu hakkında çeşitli hipotezler öne sürmektedir. İskender Bey'in mücadelesinin ardında yatan nedenlerin küçük kırılmalar ile başladığını öne sürenler olmuştur. Bazı araştırmacılar onun henüz genç bir delikanlı iken saraya rehin alınmasının ardından isyana kadar Osmanlı'ya karşı sadakatinin gösteriş olduğunu ileri sürmektedirler.²⁴⁶ Lakin İskender Bey'in sadakatini yitirmesi hususundaki süreci üç aşamada incelemek mümkündür.

İlk aşama onun Osmanlı sarayına intisap ettiği andır. İskender Bey genç yaşta babası Yuvan'ın ve Arnavut feodallerinin, bununla birlikte Kastriotaları himaye eden

²³⁹ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", :167.

²⁴⁰ İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, 33-54.

²⁴¹ A.g.e., 113.

²⁴² A.g.e., 117.

²⁴³ Zhelyazkova, *Albania and Albanian Identities*, 8.

²⁴⁴ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 220.

²⁴⁵ Rruqa, "İskender Bey İsyanının Dini Boyutu ve Papalıkla İlişkisi", 181.

²⁴⁶ Kabashi, 'The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian İdentity", 10.

Venedik'in idealleri gölgesinde yetişmiştir. Onun on sekiz yaşında Osmanlı sarayına rehin olarak girdiğini düşünürsek bu genç adamın her şeyin bilincinde olabileceğini ve bu andan itibaren Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine boyun eğmenin verdiği buhranı anlayabiliriz. İkinci aşamada İskender Bey'in kardeşlerinin II. Murad tarafından öldürüldüğü iddiası bulunmaktadır.²⁴⁷ Bu konu hakkında genellikle Batılı kaynaklarda bilgi bulunmaktadır. Türk kaynaklarında İskender Bey'in kardeşlerinin II. Murad tarafından öldürüldüğü hususundan bahsedilmez. Lakin Batılı araştırmacıların kaynaklarına göre İskender Bey'in babası Yuvan'ın 1437 yılında ölümünün ardından II. Murad, İskender Bey'in Arnavutluk üzerinde hak iddia edebilecek olan kardeşlerini ortadan kaldırmak istemiş ve onları öldürmüştür lakin İskender Bey'e dokunmamıştır.²⁴⁸ Gerçekten de İskender Bey'in kardeşleri onun mücadelesinden önce ölmüş bulunmaktadır. Bu durumda İskender Bey isyanına sebep olacak bir diğer rivayet kan davası sayılabilmektedir. Lakin buna ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Üçüncü aşama ise topraklar ve tımar ile ilgili sorunlardır. Araştırmalar babasının ölümünün ardından toprağında tam anlamı ile hâkimiyet elde edemeyişini ve mülklerinin Osmanlı Devleti tarafından zapt edilerek çeşitli beylere tevcih edildiğini doğrular niteliktedir. Bu bağlamda İskender Bey'in sadakatini yitirmesi üzerindeki etkenin veraset hakkı olduğu kuvvetle muhtemeldir.

İskender Bey, babasının 1437'de ölümünün ardından derin bir şekilde sarsılmıştır. Bu durumda Yuvan İlinde Osmanlı idaresi tamamen hâkimiyet sağlamıştır. II. Murad'ın, Yuvan'ın diğer oğullarına güvenmeyip onları ortadan kaldırdığını kabul edersek elinde buraya atayacağı ve güveneceği tek biri kalıyordu o' da İskender Bey idi. Kendisi bu topraklarda yetişmiş ve rehin alındığı tarihten 1437 yılına kadar Sultan'ın verdiği emirleri yerine getirerek onunla baba-oğul ilişkisine varacak bir münasebet kurmuştur. Öyle ki araştırmalar Osmanlıdaki hizmetini doğrular niteliktedir.²⁴⁹ Bu sebeple Sultan Murad kendisini 1437 yılında Kruja subaşılığına göndermiştir. Bu İskender Bey için

²⁴⁷ Bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 573.

²⁴⁸ Bunun sebebinin İskender Bey'in ileride Osmanlı adına bölgede güvenilir bir yönetici olarak ortaya çıkabileceğinden ileri gelebilmektedir. Zira bazı araştırmalar Yuvan Kastriota'nın Venediklilere karşı oğlu İskender'in Osmanlı adına bölgeye hâkim olacağı hususunda uyarılarda bulunduğunu ileri sürmektedir. Bkz. *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.22, Türkiye Diyanet Vakfı, 2000, 561-563.

²⁴⁹ Örn bkz. Cihan Çimen, "Anonim Tevarih-i Ali Osman Kuruluştan 892/1487'ye Kadar", (Yüksek Lisans Tezi: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2006), 80.

bir fırsat iken Osmanlı'ya karşı bir mücadeleye girişmeyi uygun görmemiştir. Lakin sebebinin bilinmediği şekilde Akçahisar beyliğinden alınıp yerine Hızır Bey'in atanması ve veraset hakkının ona verilmemesi onu hoşnutsuz hale getirmiştir. Öyle ki Akçahisar vilayetine bağlı birçok bölge elinden alınmıştır. Omari, İskender Bey'in mülkünün bir kısmının elinden alınmasını 1438 yılında Arnavutluk'ta meydana gelen bir isyan olarak göstermektedir.²⁵⁰ Bu bağlamda İskender Bey'in tımar gelirleri de düşmüştür. Bunun yanında bir diğer mesele Müs zeameti hususunda meydana gelen mülkiyet hakkı ile ilgilidir. Arşiv belgeleri İskender Bey'in bu durumu Sultan Murad'a yahut bölgeden sorumlu Osmanlı beyine bildirdiğini fakat kendisine ait mülkiyetin tarafına verilmediğini gösterir niteliktedir. Hatta Topkapı Sarayı arşivinde bulunan 6665 nolu vesikada onun Sultan'dan baba topraklarını istediği Sancak beyi Mustafa tarafından özetle şu şekilde aktarılmaktadır:

“ Yuvan oğlu İskender Müs zeametinin tahtgahıdır. Kendisinin toprakları tevcih olunduğundan elinde bulunan tımarın geliri düşmüştür. Müs içerisinde uzun süren muharebeler olup kuşatmalar meydana gelmiştir. Yuvan oğlu İskender bu sebepten ötürü aynı zamanda bölgenin tahtgahı olması hasebiyle bölgenin kendisine verilmesi üzerine sultana talep ve istekte bulunmuştur. Lakin kendisinin bölgenin tahtgahı olması hasebiyle buna ihtiyatla yaklaşılması hususunda dikkatli olunması gerektiği ve gereğini yine sultanın bileceği yer almaktadır.”²⁵¹

Bu belgeden anlaşılacağı üzere İskender Bey babasının topraklarının kendisine verilmesi konusunda Sultan Murad'dan ricada bulunmuştur. Fakat Sancak beyi Mustafa bunun düşünülmesi hususunda sultana uyarıda bulunmuştur. Bu bağlamda İskender'in talebinin kabul edilmeyişi Osmanlı Devletinden beklentisinin hayal kırıklığı ile sonuçlanmasına sebep olmuştur. Bu hususta bir tımarın ölüm ve azil gibi sebeplerle el değiştirdiği bilinmektedir. Bu bağlamda tımarın babadan oğula verilmesi İskender Bey'in dolaylı yoldan veraset hakkını doğurmaktadır. İnalçık'a göre tımar dağılımında yeniden verilen tezkireler ile tımar sahibi padişah kapısında yeni berat talep eder.²⁵² Osmanlı arşivinde bulunan BOA TSMA 6665 nolu vesika bu hususta değerlendirilebilir. İskender Bey, II. Murad'dan şefkatname talep ederek bölgenin

²⁵⁰ Omari, “Scanderbeg tra Storia e Storiografia”, 69.

²⁵¹ BOA: TSMA 6665/759.

²⁵² İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, XXI.

kendisine verilmesi hususunda berat talep eylemiştir. Bununla birlikte İskender Bey'in talep ettiği Müs zeametinin İşkodra'da olduğu söz konusu vesikada zikredilmektedir.

Bu hadiseden sonra İskender Bey'in Osmanlı idaresi ve Sultan Murad'a karşı olan güvenini yitirmesi muhtemel olacak ki arşivde talebini yineleyen herhangi bir vesika bulunmamaktadır. İnalçık, İskender Bey isyanının Yuvan İli'nin bölünüp Kastriota ailesinden başkalarına tevcih edilmesinin hoşnutsuzlukların ana sebebi olduğunu ileri sürmektedir.²⁵³ Öyle ki İskender Bey'in, Yuvan İli'nin tamamından sorumlu olacağını düşünmesi ve bunun sonucunda hayal kırıklığına uğraması onun II. Murad'a takındığı tavrın arka planını oluşturmaktadır. Lakin Sultan Murad, İskender Bey'in bu şekil bir tutum sergileyeceğine ihtimal vermemiştir. İskender Bey, Kruja'da görev yaptığı sırada Arnavutluk'ta Osmanlı idaresinden rahatsız olan ailelerin olduğunu görmüştür. Bunu bir fırsat bilerek topraklarının hâkimiyetini ele alabilmek için bu durumu kullanmıştır. Lakin asıl hoşnutsuzluğun İskender Bey'in babasının topraklarının Kastriota ailesinin karşılarına tevcih edilmesi yahut batılı araştırmacıların sıklıkla üzerinde durduğu Sultan Murad'ın sözde vaat ettiği “*Baban öldükten sonra Yuvan İli'nin yönetimini sana vereceğim*”²⁵⁴ rivayetinden ileri geldiğidir. Bu bağlamda İskender Bey'in topraklarının yönetimini ele almak için öncelikle başlatacağı mücadeleye bir arka plan ve destek hazırlama amacı ile babasının yaptığı anlaşmaları gizliden tazelediği, bununla birlikte Kruja valisi olduktan sonra Kruja kalesini içeriden tanzim ederek güvendiği adamları kaleye yerleştiği hususunda rivayetler bulunmaktadır. Bu rivayetler onun girişeceği mücadelenin alametleri olarak gösterilmiştir. Bu hususta Sultan Murad'ın bunun farkında olmadığı yahut Osmanlı'nın içinde bulunduğu sorunlar neticesinde İskender Bey'e duyulan güvenden ötürü buna ihtimal verilmediğini söylemek mümkündür.

²⁵³ İnalçık,” Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei”, :167, İnalçık bu safhada İskender Bey'in durumunu açıklamakta ve bunu Pavlo Kurtik oğlu İsa Bey ile mukayese etmektedir.

²⁵⁴ Batılı kaynakların bir kısmında yer alan bu bilgiye göre Sultan II.Murad, İskender Bey'i babası öldükten sonra Yuvan İline yönetici olarak atayacaktı. Fakat 1437'de Yuvan'ın ölümü ardından toprakları üç kısma bölünerek Arnavut aileleri arasında bölünüp, mirasçıya verilmemesi sebebi ile İskender Bey'in bu durumdan rahatsız olarak Osmanlı idarecileri ve Sultan'a karşı güvenini yitirdiğini anlatmaktadır. Bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 573. ; Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 240; Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 226; TDV *İslam Ansiklopedisi*, C.22, Türkiye Diyanet Vakfı, 2000, 561-562.

Araştırmaların bir kısmı İskender Bey'in, Osmanlı'ya karşı başkaldırısı altında ekonomik kaygıların bulunduğunu belirtmektedir. Zira Osmanlı'da tımar vergilerine ve getirilerine göre sınıflandırılmaktadır. Bu sebeple İskender Bey'in, II. Murad'dan talep ettiği bölgelerin K1st-1 Bazar- Bad-1 hava vergilerine dâhil edilen tımar toprakları olma ihtimalide kuvvetle muhtemeldir.²⁵⁵ Lakin bu hususta H. 835 tarihli defterde herhangi bir bilgi tahrir edilmemiştir. Bu bağlamda İskender Bey'in zuhurata bağlı olarak tımarı istediği lakin tımarın müşterek olarak sınıflandırıldığı düşünülmelidir.²⁵⁶

1437'den itibaren İskender Bey, Edirne'den ayrılarak Kruja da gereken hazırlıkları yaptıktan sonra isyan için uygun zamanı kollamaya başlamıştır. Bu hususta bahis üzere İskender Bey'in saraydaki faaliyetleri hakkında Osmanlı kroniklerinde yok denecek kadar az bilgiye rastlanmaktadır. Bu sebepten ötürü Osmanlı kronikleri açısından İskender Bey'in sarayda hizmet ettiği hususundaki bilgiler genellikle küçük bilgiler şeklindedir ve kıyas edilemediğinden bu bilgilere ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Öyle ki Osmanlı vesikalarında İskender Bey'in subaşı olduğu ve vesikalarda Osmanlı'ya hizmet ettiği dışında kapsamlı bir bilgi yoktur. Buna nazaran İskender Bey'in hayatını konu edinen Batı kronikleri ve dönemin tarihçisi Marin Barletti, sarayda geçen süre ve İskender'in Osmanlı'ya verdiği hizmetler ile onun Sultan II. Murad gözündeki değerini ve sadakatini yitirme sürecini etraflıca ele almaktadır.²⁵⁷

3.5. İskender Bey İsyanı (1443- 1468)

İskender Bey isyanı mahiyeti ile Osmanlı Devleti'nin XV. yüzyılda Arnavut ilişkilerini anlamak ve bu dönemdeki Balkan politikasının anlaşılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple Osmanlı ve Arnavutluk ilişkileri üzerindeki gelişmeler iki aşamada ele alınmalıdır. Bu Osmanlı'nın ilk XIII. ve XIV. yüzyıllardaki fütuhât hareketleri sonucu meydana gelen karşılaşmalar ve XV. yüzyıl İskender Bey isyanı ve sonrasıdır.

²⁵⁵ Detaylı bilgi için bkz. İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Sancak-i Defter-i Arvanid*, XXVII.

²⁵⁶ Detaylı bilgi için bkz. İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Sancak-i Defter-i Arvanid*, XXIV-XXV.

²⁵⁷ Barletti, *Historia de Vita et Gestis Scanderbegi Epirotarvm Principis*, v. 3-4.

Osmanlı XIII. ve XIV. yüzyıldaki fütuhat hareketleri neticesinde Balkanlarda önemli bir hâkimiyet alanı tesis etmiş ve burada tımar, pençik sistemlerini uygulamaya başlamıştır. Ayrıca oluşturduğu millet sistemi ile gayrimüslimlerin yaşayışlarına herhangi bir müdahalede bulunmamış, azami derecede burada kurduğu düzenden istifade etmeye çalışmıştır.²⁵⁸ Balkanlarda Osmanlı'nın getirdiği sistemden memnun olan halklar gibi bundan rahatsız olan topluluklarında olduğu görüşü yaygındır. Özellikle burada Venedik destekli Arnavut feodallerinin sürekli gelenekçi yapılarına ve kimliklerine bir tahrik ile Osmanlı'ya karşı başkaldırmaya teşvik edildiği düşünülmelidir.

XV. yüzyılda Osmanlı'ya dört kardeşi ile rehin gelen ardından İskender Bey adını alacak Gjergj Kastriota bazı araştırmalara göre dokuz yaşında devşirilerek Osmanlı sarayında eğitim görmüştür.²⁵⁹ Arnavut feodallerinin çocuklarını bağımsızlık duygusu ve inatçılık ile yetiştirmeleri, ayrıca Gjergj'in eğitiminde bizzat babasının rol üstlenmesi onun muhtemelen ileride ki inatçı karakterinin de inşasında rol oynadığını söylemek mümkündür.²⁶⁰ Lakin İskender Bey başından beri zekâsı ile dikkat çekmiş ve kısa süre içerisinde Osmanlı içinde kendine nüfuz edinmiştir. Belirli bir eğitimin ardından II. Murad'ın iç oğlanlığı daha sonra Osmanlı'da Arnavut birlikleri komutanlığına getirildiği bilinmektedir.²⁶¹ Bu durum sadece bununla sınırlı kalmamış sadakati ve başarıları sayesinde Osmanlı'nın önemli beylerinden birisi olmuştur, H. 835 Tarihli Arnavid sancağı defterinden İskender Bey'in Sübaşılık görevi yaptığı sürede Arnavutluk'ta geliri büyük bir tımarı olduğunu bilmekteyiz.²⁶²

İskender Bey'in saraya karşı olan sadakatsizliği hususunda birçok iddianın ortaya atılması onun Osmanlı'da önemli bir mevkiye ve nüfuza sahip iken neden isyan ettiği sorusuna cevap aramaktadır. Kabashi Arnavutluk'ta İskender Bey imgesini incelediği çalışmasında İskender Bey'in aslında Osmanlı sarayına geldiği andan itibaren el

²⁵⁸ Birecikli, "Arnavutluk Meselesi Üzerine Bir Değerlendirme" : 1025.

²⁵⁹ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 161. ; Ayrıca bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 570.

²⁶⁰ Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 225.

²⁶¹ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 573. ; Ayrıca bkz. Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 187.

²⁶² İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", :159

altından ülkesi ile bağlantılarını devam ettirdiği bilgisini aktarır.²⁶³ Lakin böyle bir tutumun Osmanlı tarafından neden farkına varılmadığı İskender Bey'e duyulan güven üzerinden değerlendirilebilir. Bununla birlikte Osmanlı Tarihi ile ilgili çalışmalar da İskender Bey'in babasının, Gjergj'in yanında ona ülkesi, dili ve milli bilinci unutturmayacak eğitimler gönderdiğini aktarır.²⁶⁴ Bu hususta İskender Bey isyanın temellerinin aslında hoşnutsuzluk içinde saraya rehin gelen Gjergj'in zaman içerisinde aşamalı olarak geliştirdiği bir fikrin ürünü olduğu düşünülmekte ve bu tür söylemlerin Arnavut ulusalcı kimliğini oluşturmak adına XIX. yüzyılda meydana getirilen çalışmalardan kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür.

Birçok çalışma İskender Bey isyanını kişisel nedenlere bağlamıştır. Lamaritne, İskender Bey'in, II. Murad'ın emri ile kendi halkını katletmeye zorunlu bırakıldığı konusunda bilgilere yer verir.²⁶⁵ Buradan hareketle İskender Bey isyanının temellerinin aslında vicdani bir zemine oturtulup, buradan isyanın etkenlerinden milliyetçi bir çıkarım yapılması gerektiği üzerine girişimlerde bulunulduğu muhtemeldir. Bununla birlikte İskender Bey'in bölgedeki isyanları bastırmada rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Lakin kendisi 1436 Yuvan Kastriota örneğinde olduğu gibi daima Osmanlı saflarında yer almıştır. Araştırmalar İskender Bey'in 1438'den 1443'e kadar Osmanlı'nın büyük sorunu olan Macarlar ve Sırlara karşı mücadelede etkin rol aldığını ileri sürmektedir.²⁶⁶

İskender Bey ile ilgili çalışmalarda isyanının temeli birçok nedene dayandırılmıştır. Bunlar içerisinde milliyetçi nedenler olduğu gibi dini nedenlerde gösterilmiş, isyan olağan mahiyetinden çıkarılmıştır. Bununla birlikte BOA: TSMA 6665 olan Osmanlı'ya ait vesika isyanın veraset hakkı üzerinden kaynaklandığını muhtemel kılmaktadır.²⁶⁷ Öyle ki isyanın veraset hakkı hususundan kaynaklandığı üzerine birçok

²⁶³ Kabashi, 'The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian İdentity', :10-11. ; Ayrıca bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 209.

²⁶⁴ Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 225.

²⁶⁵ A.g.e., C.1, 226.

²⁶⁶ Anamali, *Historia e Popullit Shiqptar*, 343. ; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 573-574.

²⁶⁷ Belgede İskender Bey'in, Sultan II. Murad'dan baba hakkı olan "Müs" zeametini istediği ve bunun kendisinin veraset hakkı olduğu vurgulanmaktadır. BOA: TSAM 6665/759

çalışma mutabık kalmaktadır.²⁶⁸ İnalçık, Osmanlı arşiv belgelerini inceleyerek İskender Bey'e verilen tımarın gelirinin düşük olduğu bilgisini verir ve bu sebeple İskender Bey isyanını ekonomik bir zemin üzerine oturtmaya çalışır.²⁶⁹ Ayrıca Zinkeisen, II. Murad'ın İskender Bey'e ve onun yeteneklerine çok güvendiğini fakat İskender'in kardeşlerinden tedirgin olup onları öldürttüğü yönünde bilgiler aktardığı bilgisini yinelemektedir.²⁷⁰ Bu durumda araştırmalar İskender Bey'in veraset hakkını alamaması, topraklarının bir başkasına tımar olarak verilmesi, halkını II. Murad emri ile cezalandırdığı ve kardeşlerinin sebepsiz yere öldürüldüğü şekilde bilgileri bir araya getirmektedir. Böylece İskender Bey'in saraya karşı olan sadakatini yitirmesi birçok nedene bağlanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu örneklerden İskender Bey'in Osmanlı'ya olan sadakat boyutu anlaşılacakla kaynaklar onun isyanını gerçekçi ve sarsıcı zeminlerle desteklemeye çalışmışlardır.

XV. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin hızlı bir şekilde Arnavut topraklarını ilhak ettiği görülmektedir. H. 835 tarihli Defter-i Sancak-i Arnavid, Osmanlı devletinin bölgede olan düzeni ve mevcut teşkilatlanmayı sunan önemli bilgilere sahiptir. Belge incelendiğinde Osmanlı Devletinin Arnavutluk'u kuzey ve güneyden sarak bölgeyi tam bir abluka içerisinde tuttuğu görülmekte, bu bölgeler içerisinde İskender Bey'in babasının toprakları olan Mat adı verilen zeamette bulunmaktadır.²⁷¹ Ayrıca Osmanlı'nın bölgede etkisini yönetim, maliye ve askeri alanda sınırladığı anlaşılmaktadır.²⁷² Bu durum getirdiği hoşnutsuzluk ve feodallerin tutumları ile Arianiti isyanına benzer bir huzursuzluğun bölgede çıkabileceği ortamı hazırlamıştır. İnalçık, 1431-1432 yıllarında Arnavutluk'ta yapılan tahrirlerin, uygulanan vergi ve idare usullerinin feodallerin huzursuz olmasına neden olduğu bilgisini aktarmaktadır.²⁷³ Bu durumda İskender Bey'in 1443'te başlatacağı isyanın bölgede

²⁶⁸ Bkz. Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 188. ; Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 226. ; İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", :160-161. ; Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 59.

²⁶⁹ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", :160.

²⁷⁰ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 573.

²⁷¹ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 186. ; Ayrıca bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 208.

²⁷² Birecikli, "Arnavutluk Meselesi Üzerine Bir Değerlendirme", :1025

²⁷³ Halil İnalçık, *Haçlılar ve Osmanlılar*, 91.

desteklenmesi ve kısa sürede kuvvetlenmesinin nedenleri de bu şekilde anlaşılmaktadır.

İskender Bey, Osmanlı'ya karşı sadakatini yitirmesinin ardından belirli şartların oluşmasını beklemiş ve bunu 1443'te Osmanlı'nın girdiği Niş muharebesinde gerçekleştirmiştir. İskender Bey'in Osmanlı'da hizmet ettiği süre içerisinde, Macaristan tahtına naiplik eden Janos Hunyadi, Balkanlarda Osmanlı varlığını ortadan kaldırmak ve Balkanlar'da tekrardan Hristiyan egemenliği kurmak üzere ortaya çıkmıştır. Osmanlı'yı uzun müddet uğraştıracak olan bu Hristiyan Şövalyesi, İskender Bey'in planları için Osmanlı yönetiminden sıyrılmasını sağlayacak bir imkân olarak görülmüştür. Öyle ki İskender Bey'in Akçahisar vilayetini ele geçirmesi için Osmanlı kuvvetlerinin önünü kesebilecek güzergâhlardan uzak ve meşgul olması gerekmiştir. Bu sayede İskender Bey garnizonları rahatlıkla atlatarak Kruja kalesine varabilmiştir. Bunun için Reisülkütabın mührü ile Akçahisar sancakbeyi olarak atandığını gösteren sahte bir ferman kullanmış ve Arnavutluk'a vararak Kruja kalesini rahatlıkla ele geçirmiştir.²⁷⁴

İskender Bey'in 1443'te Niş muharebesinde ayrılışını Barletti tamamen Macarlara gizliden yaptığı anlaşmalara dayandırmaktadır.²⁷⁵ Schmitt de bunu kabul etmektedir.²⁷⁶ Bu bağlamda Macarların Niş yakınlarına gelmesinin başlatılacak bir Arnavut isyanının planı ile örtüştüğü düşünülebilir. İskender Bey'in bu tutumu babasının ölümü üzerine Osmanlı Sultanı II. Murad'dan umduklarını görmemesi, hayal kırıklığı ve II. Murad'a karşı oluşan güvensizlikle de eşdeğerdir. İnalçık, İskender Bey'in babasından kalan verasetinin birkaç müdahale ile Andre Karlo adında bir başkasına verildiği bilgisini aktarır.²⁷⁷ Bu hususta H.835 Tarihli defterde de İskender Bey'in hissesinden bir kısmının Andre Karlo'ya verildiği belirtilmektedir.²⁷⁸ Andre Karlo hakkında herhangi bir çalışma yapılmamakla birlikte, Karlo'nun bir

²⁷⁴ Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 227. ; Ayrıca bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 209. ; Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 187-188.

²⁷⁵ Moore, *George Castriot, Surnamed Scanderbeg: King of Albania*, 23. ; Ayrıca bkz. Marin Barletti, *Historia de Vita et Gestis Scanderbegi Epirotarvm Principis*, v 14-15.

²⁷⁶ Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 49.

²⁷⁷ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", :167

²⁷⁸ İnalçık, *Suret-i Sancak-i Defter-i Arvanid*, 151b- 335.

Arnavut asili olmasının yanında soyunun Sırp veya sonradan Katolik kökenli olduğu ihtimalide göz önünde bulundurulmalıdır.²⁷⁹

Andre Karlo'nun, Dhimiter Jonima yahut Janina feodallerinden birisi olduğuna dair bilgiler de mevcuttur. Diğer tüm feodaller gibi Osmanlı'ya karşı başkaldırmış olan bu prenslik Venedik'in vassallı olarak varlığını sürdürmüş daha sonra Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiştir. Lakin Osmanlı'ya bağlanmadan önce Yuvan Kastriota'nın Jonima topraklarını ele geçirdiğine dair bilgi vardır.²⁸⁰ Bu bağlamda II. Murad daha önceden Andre Karlo'nun ailesine ait toprakları İskender Bey'in hissesinden veraset sahibine iade etmiş olabilir. Bu hususta H. 835 tarihli defterde Dhimiter Jonima vilayetinin bu hususta tevcih edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumdan mütevellit İskender Bey'in babasının kılıçla aldığı topraklarda veraset hakkını gözetip, Osmanlı'ya karşı tutum sergilediğini söylemek mümkündür.

Jonima topraklarının Yuvan tarafından ele geçirildiği bilgisi kabul edildiği takdirde iki aile arasında ezelden gelen bir husumetin olduğu bunun ise Arnavutlar arasında gözetilen kan davası kavramı üzerinden İskender Bey'e bilinçsizce yapılan bir misilleme olduğu düşünülebilir. Ancak, Karlo ve İskender Bey arasında olması muhtemel meselenin üzerine detaylı bir bilginin bulunmaması, İskender'in hoşnutsuzluğunun hangi mevzu üzerine vuku bulduğunu açıklar nitelikte değildir. Bu bağlamda İskender Bey'in 1444'te meydana getirdiği Lezha Birliği isyanının sebebini belirtir nitelikler taşımaktadır.

3.6. Lezha Birliği

1443'te başlayan isyan Osmanlı tarafından başlarda önemslenmemiştir. Lakin İskender Bey Arnavutluk'a vardığı andan itibaren kısa süre içerisinde 1444'te bir kongre meydana getirmiş, bu kongrede feodaller tarafından Arnavutların reisi kabul edilmiştir. Bu hususta oluşturduğu Lezha Birliği ile Osmanlı'ya karşı mücadelesini

²⁷⁹ Zinkeisen'in verdiği İskender Bey ve Sırp lideri örneği Arnavutlar ve Sırlar arasındaki ezelden gelen husumete bir örnek teşkil etmektedir. Bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 579.

²⁸⁰ Halil İnalcık, *From Empire To Republic essays on Ottoman and Turkish Social History*, (İstanbul: The İsis Press, 1995), 77.

başlatmıştır.²⁸¹ İskender Bey, Kruja'ya geldiği andan itibaren isyan girişiminde bulunmamıştır. Muhtemelen burada henüz nüfuz sahibi olmaması ve feodalleri kendi etrafında toplaması gerektiğinin farkındalığı ile hareket etmiştir. Bununla birlikte kendisi Niş muharebesinden beraberinde gelen üçyüz kişilik askeri birliğe sahiptir. İskender Bey'in elindeki az mühimmat ve üç yüz kişilik kuvvet ile başarısız olacağına farkında olarak girişimlerde bulunduğunu ve bu sebeple ilk andan isyana kalkışmadığını söylemek mümkündür. Bu sebeple öncelikle babası Yuvan'ın zamanında izlediği yolu takip ederek akrabalık bağı ile nüfuz edinmeyi düşünmüştür. Öyle ki ilerleyen zamanda Gjergj Arianiti'nin kızı Donika ile 1451 yılında bu nedenden ötürü evlenmiştir.²⁸² İskender Bey, Arianiti prensliği ile bağ kurarak hem onların siyasi nüfuzundan yararlanmayı hem de gelecekte Araniti toprakları üzerinde veraset sahibi olmayı hedeflemiştir.

İskender Bey'in evliliği kendisine küçükte olsa bir destek sağlamıştır. Bu hususta ilk olarak ihtiyacı savaş gereksinimlerini karşılayacak finansman ve Osmanlı'ya karşı durabilecek bir ordu olmuştur. Böylelikle Osmanlı ile mücadeleye girişebilecek kuvvete sahip olabilmıştır. Sonrasında Kruja'ya yakın birkaç muhkem kalenin ele geçirilmesi için harekete geçmiştir. İskender Bey bu girişimleri ile bölgedeki Osmanlı garnizonlarına olası bir isyanın sinyallerini vermeye başlamıştır. Bu faaliyetleri gerçekleştirirken emrinde Arnavutluk'taki Türk garnizonları bulunmuştur.²⁸³ Bunu elindeki sahte belge sayesinde gerçekleştirmiştir. Araştırmalar bu belgenin savaş esnasında sezdirmeden kâtibi rehin alarak yazdırıldığı bilgisini aktarmaktadır.²⁸⁴ Ayrıca bu esnada yanında üçyüz sadık adam bulunduğunu da yinelenmektedir.²⁸⁵ Bu şekilde Arnavutluk'ta bulunan tımarlılara Osmanlı adına faaliyetlerde bulunduğu izlenimini vermiştir. Bu sebeple Osmanlı'nın kendisine herhangi bir müdahalede

²⁸¹ Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 188. ; Ayrıca bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 60.

²⁸² Aktaran Franz Babinger, *Arianiti Comneno Schwiegerarter Skanderbegs*, 210. Alıntılayan İtir Rruqa "İskender Bey İsyanının Dini Boyutu ve Papalıkla İlişkisi", *Dini Araştırmalar*, C.21, S.54, (2018): 195.

²⁸³ Kabashi, 'The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of Italy: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian Identity', : 7.

²⁸⁴ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 220. ; Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, 209. ; Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 187-188. ; Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 227.

²⁸⁵ Omari, "Scanderbeg tra Storia e Storiografia", 76.

bulunmamıştır. Eğer faaliyetlerinden Osmanlı aleyhtarlığı sezilirse kendisine karşı bölgede ki tımarlıların karşı duracağından ötürü bunu Osmanlı'ya sezdirmemeyi tercih etmiştir. Bu sebeple kısa sürede güçlenmiş ve biran önce Osmanlı'dan gelecek hamlelere karşı koyabilmek için muhkem birkaç kaleyi de ele geçirmiştir. Daha sonra kendisini Balsa ailesinin varisi ilan ederek zamanında Balsaların bulunduğu topraklarda da hakkı olduğunu iddia etmiştir.²⁸⁶ Bu iddianın Zeta'yı ele geçirme düşüncesinden kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür. Aynı dönem içerisinde Venedik ile babası Yuvan'ın yaptığı anlaşmaları yenilemiş ve Venedik'ten ekonomik destek almıştır.²⁸⁷ Artık mücadeleye girişecek olgunluğu kendisinde hissettiğinde bölgede bulunan feodallere haber salarak Osmanlı'ya karşı girişilecek bir mücadeleye hazır olmalarını duyurmuştur. İskender Bey'in aşikâre bu duyurusu esnasında önünde Müslüman askerler bulunmaktadır. Kendisi hepsinin gözü önünde İslam dinini terk edip Hristiyanlığa döndüğünü söylemiştir. Bunun ardından ordu içerisinde kendisine katılmak isteyenlerin onunla gelmesini ve dininden dönmesini, dönmeyenlerin ise öldürülmesini emretmiştir. Kabashi, İskender Bey'in ordusuna Hristiyanlığa dönmesini, dönmeyenlerin ise İslam şehidi olarak ölmesini söylediğini bu şekilde aktarmaktadır.²⁸⁸ Bu bağlamda İskender Bey 1443 senesinde Akçahisar'da bulunan Türkleri öldürmüştür.²⁸⁹ İskender Bey'in bu davranışı kendisini tamamen Osmanlı hâkimiyetinden sıyırmak ve isyan başlattığı yönünde Osmanlı'ya karşı gösterdiği bir alamet olmuştur. İskender Bey'in bölgede başlattığı isyana menfaatleri doğrultusunda Arnavut feodalleride destek verecektir.²⁹⁰

Arnavutluk üzerindeki incelemelerde bölgedeki feodallerin geçim vasıtalarının idare ettiği topraklar olduğu anlaşılmaktadır. Feodalite Arnavutluk'ta yerleşik bir düzen olduğundan Osmanlı hâkimiyet anlayışının burada sağlanması elbette bölgeyi kontrol altında tutmaya çalışan dış güçlerde dâhil feodal beyleri huzursuz hale getirmiştir. İncalcık, Osmanlıların bölgede oluşmuş anlayışın kendi yönetim anlayışları ile uzlaşmayacağını müşahede ettiğinden feodalleri kendi topraklarında tımar sahibi

²⁸⁶ Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 559. ; Ayrıca bkz. Gegaj, 120.

²⁸⁷ Örn bkz. Moore, *George Castriot, Surnamed Scanderbeg: King of Albania*, 103.

²⁸⁸ Kabashi, 'The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian İdentity', : 12.

²⁸⁹ Moore, *George Castriot, Surnamed Scanderbeg: King of Albania*, 25.

²⁹⁰ Ahmet Rasim, *Osmanlı Tarihi*, 1.bs (İstanbul: Emir Yayınları, 1999), 89.

olarak bırakmanın çözüm görüldüğü bilgisini aktarmaktadır.²⁹¹ Bu durum İskender Bey isyanının aslında kolay taraf kazanmasının sebebidir. Merkezi bir yönetime bağlı olmaktan rahatsızlık duyan Arnavut feodalleri İskender Bey'in mücadelesine bu sebeple katkı sağlamış ve onu desteklemişlerdir.

1444'te Lezha Birliğinin kurulduğu haberi Osmanlıya karşı Arnavutluk'ta yeni bir kuvvet doğduğu uyarısını vermiştir.²⁹² Venedik'e ait Leş kasabasında yapılan toplantıya birçok Arnavut ve Sırp beyi katılarak İskender Bey'i isyanın kumandanı seçmişlerdir.²⁹³ Lakin Kastriota ailesi ile arasında husumet bulunduğu anlaşılan Dukgijini ailesi İskender Bey'in önderliğini tanımamıştır.²⁹⁴ Bu bağlamda İskender Bey'i önder kabul edenler arasında Araniti, Balsa, Muzaka, Topia ve Crnojevic olduğunu söylemek mümkündür.²⁹⁵ İskender Bey bunun hemen ardından kısa sürede Osmanlı kuvvetlerini bölgeden çıkarmıştır. Bu durumda Arnavutluk üzerinde Osmanlı denetimini bitirmiştir. Osmanlı tarihi üzerine yapılan çalışmalardan İskender Bey üzerine yapılan ilk seferlerin genellikle akıncı beyleri tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu Osmanlı'nın küçük birlikler ile isyanın önüne geçmeye çalıştığını ana kuvvetleri dağıtmayarak aynı zamanda gerçekleşen Macar ve Haçlı seferlerine karşı ihtiyatlı hareket ettiğini göstermektedir. II. Murad döneminde 1443 tarihinde İskender Bey üzerine başlayan akınlar Sultan II. Mehmed zamanına kadar Osmanlı birliklerinin bu isyan karşısında büyük kayıplar vermesine sebebiyet vermiştir. Hammer, Osmanlı Devleti'nin İskender Bey isyanı ile meşgul olduğu sırada Balkanlarda durumun iyice karıştığını aktarmış ve bunun sorumlusunu Janos Hunyadi olarak gösterir.²⁹⁶

²⁹¹ İnalçık, "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", :158

²⁹² Detaylı bilgi için Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 60. ; Ayrıca bkz. Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 184.

²⁹³ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 577. ; Ayrıca bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 60.

²⁹⁴ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 220.

²⁹⁵ Bkz. Frasher, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 70-71. ; Detaylı bilgi için ayrıca bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 577

²⁹⁶ Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 185-186.

3.7. XV. Yüzyıl'da Meydana Gelen Arnavutluk Ve Osmanlı Muharebeleri

3.7.1. Torvioll Muharebesi

1444'te Osmanlı ve Macarlar arasında Varna muharebesinin ardından sulh anlaşması olan Edirne Segedin Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmanın hem Osmanlı hem de Sırp ve Macarlar için uzun süren muharebeler sonucunda her iki taraf içinde bir toparlanma fırsatı sağladığını söylemek mümkündür. Anlaşma her iki tarafında sınırları ihlal etmemesi ve çeşitli kurallar üzerine tertip edilmiştir.²⁹⁷ II. Murad anlaşmayı onaylamış ve her iki tarafta bir süreliğine sulh ortamına çekilmiştir. Bu sırada İskender Bey Osmanlı'nın muharebeden çıkmasını fırsat bilerek ordusunu tanzim etmeye ve Arnavutluk üzerine sevk edilecek Osmanlı ordusunu karşılamak için hazırlık içerisine girmiştir. II. Murad, İskender Bey'in kendisine sırt çevirip Osmanlı aleyhine kongre toplamasının bölgede tehdit doğuracağını düşündüğünden İskender Bey üzerine evvel bir uyarı yapmadan Evrenuzoğlu Ali Paşa komutasında bir birliği göndermiştir.²⁹⁸

Ali Paşa komutasında 25.000 kişilik ordu 28 Haziran 1444 tarihinde Arnavutluk'un kuzeyinde bulunan Torvioll²⁹⁹ mevkiine gelmiştir. Bu bağlamda İskender Bey'in, II. Murad'dan beklediği hamle gecikmemiştir. İskender Bey'in üzerine sevk edilecek birliklere karşı giriştiği politikaların bu doğrultuda meydana geldiği anlaşılmaktadır. Kendisi ile birlikte emrinde 15.000 süvarisi bulunmaktadır.³⁰⁰ Bunlar okçular, yayalar ve atlılar olarak tanzim edilmişlerdir. İskender Bey, Ali Paşa'nın bölgeye gelmesi ile birlikte Osmanlı ordusuna saldırmak için ertesi günü beklemiş, bu müddet zarfında Osmanlı ordusunda kaç kişi olduğunu ve ordunun yapısı hakkında bilgi sahibi olmuştur. Ali Paşa ordu ile geldiği mevkide herhangi bir Arnavut direnişi ile karşılaşmamıştır. Bu sebepten Osmanlı ordusu Torvioll mevkiine kamp

²⁹⁷Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 467-468. ; Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 210.

²⁹⁸ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 60.

²⁹⁹ Dibre yakınlarında bir bölge, bkz. Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 220.

³⁰⁰ Moore, *George Castriot, Surnamed Scanderbeg: King of Albania*, 46. ; Ayrıca Uzunçarşılı, Osmanlı tarihi adlı eserde İskender Bey'in diğer Arnavut aileleri sayesinde 12.000 ya da 15.000 kişilik bir ordu toplandığını zikretmektedir. Bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 60.

kurmuştur. İskender Bey ise Osmanlı ordusunu izleyebileceği bir noktaya kamp kurarak çeşitli planlar yapmaya başlamıştır. Bu bağlamda öncelikle araziyi kullanması gerektiğinin bilincinde olarak, karşısında kendinden sayıca üstün Osmanlı ordusunun nizamını ve elindeki sınırlı birliklerle üstün çıkmayı hesapladığını söylemek mümkündür.

Torvioll ovası, Arnavutluk coğrafyasında sıkça görülen ağaçlıklarla kaplı bir ova olduğundan sahte ricat ve çeşitli harp hileleri için uygun bir konumda bulunmaktadır. İskender Bey araziyi lehine çevirmiş, Osmanlı ordusunun kendisine saldırmasını bekleyerek planını başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir. 29 Haziran 1444 günü iki ordu savaş vaziyeti olarak meydan da karşı karşıya gelmiştir. Araştırmalara göre Ali Paşa'nın emrine 20.000 kişi daha katılmış ve Osmanlı ordusunun sayısı 40.000'e çıkmıştır.³⁰¹ İskender Bey akıllıca davranarak ordusundan bir kısmı tepeye doğru yerleştirmiş ve Osmanlı ordusunu yanıltmayı hedeflemiştir. Bu sebeple gece ordusunun küçük bir bölümünü Ali Paşa ve ordusunun arkasına geçirmeye muvaffak olmuştur. İlk hamlenin Osmanlı ordusundan gelmesini bekleyerek uygun bir savaş hilesi ile Osmanlı ordusunun geri çekilmesini sağlamıştır. Bu muharebede kendisi de 4000 kadar kayıp vermiştir.³⁰² İskender Bey'in Torvioll'de aldığı galibiyet Osmanlı'ya karşı gelmekten çekinen feodaller içinde cesaret verici olmuştur. Bu bağlamda İskender Bey'in Arnavut asillerinin güvenini kazandığını söylemek mümkündür.

Torvioll'de alınan galibiyet İskender Bey'in Osmanlı ordusunu yendiğinin dillendirilmesi ve bu durumun Avrupa'nın kulağına kadar gitmesine sebep vermiştir. Neticede Osmanlı'nın aldığı yenilgi batılı devletler için sevindirici ve iştah kabartıcı bir haber olarak görülmüştür. Öyle ki Avrupa her zaman olduğu gibi Osmanlı'yı Balkanlar'dan atma düşüncesine kapılıp sonrasında Papalık, Haçlı Ordusu toplama düşüncesi içerisine girmiştir. Her ne kadar bu savaş İskender Bey için küçük bir başarı olsa da Torvioll muharebesinin sonuçları Osmanlı için uzun müddet sürecek olayların

³⁰¹ Araştırmalarda Ali Paşa kumandasındaki ordunun sayısı hakkında ihtilaflar bulunmaktadır. Batılı kaynaklarda sıkça 25.000 şeklinde bir rakam verilirken bazı araştırmalar 40.000 küsur askerin Ali Paşa'nın komutasında olduğundan bahseder. Bkz. Noli, *Historie e Skenderbeut*, 120. ; Frasheri, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 72. ; Hammer 40.000 bkz. Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 188-189. ; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 578.

³⁰² Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 184.

fitilini ateşlemiştir. İskender Bey ise bu durumun farkındalığı içinde hareket etmiş ve durumu lehine çevirmiştir.

İskender Bey Osmanlı ordusunu yendikten sonra üzerine daha büyük kuvvetlerin sevk edileceğini bildiğinden ordusuna Kruja kalesine çekilme emrini vermiştir. Bu sebeple Kruja'yı kendine üs seçmiştir. Öyle ki Kruja kalesi bulunduğu konum itibari ile top atışlarından korunaklı bir konumda bulunmaktadır ve kuşatmaya elverişli değildir. Bu durumun ardından II. Murad bu tehdidin büyüyeceğinin farkına varırken Avrupa ise İskender Bey'i kendi tarafına çekmenin hazırlığı içerisine girişmiştir.

3.7.2. Mokra Ve Otonete Muharebeleri

İskender Bey'in Torvioll'de akıncı ordusunu yenmesi Avrupa'da büyük yakınlar uyandırırken, II. Murad'ın da muhtemelen Arnavutluk meselesi üzerine düşünmesine sebebiyet vermiştir. II. Murad, Macarlar ile olan savaşlar nedeni ile İskender Bey'in güçlenmesini önleyecek girişimde bulunamamıştır. Torvioll yenilgisi ardından İskender Bey'e katılmaya başlayan Arnavut aileler de bulunmaktadır. Bu beraberinde büyük bir başkaldırının habercisi rolündedir. Bu bağlamda II. Murad vakti ile İskender Bey'in hamlelerinin önüne kesebilse idi bu durumun meydana gelmesinin önüne geçebileceğini söylemek mümkündür. Bunun yanında İskender Bey'in başlattığı bu durum Osmanlı'nın Balkanlardaki sınır güvenliğini de tehlikeye atmaktadır. İskender Bey uzun süre Osmanlı'ya hizmet etmiş ve Osmanlı'yı yakından tanımıştır. Bu sebeple adeta Osmanlı'nın silahı ile Osmanlı'yı vurmaktadır. Osmanlı devleti bu durumun üstesinden gelmek adına her ne kadar bölgeye akıncı birliği sevk etmişse de duruma geç müdahale etmesi yirmi beş yıl sürecek bir Arnavut- Osmanlı mücadelesinin başlangıcı olmuştur.

Avrupa her zamanki gibi Osmanlı devletine karşı kullanacak bir koz ararken İskender Bey bu dönem içerisinde Avrupa için biçilmez bir kaftan olarak ortaya çıkmıştır. Öyle ki İskender Bey ile birlikte Osmanlı'yı rahatsız etme, hatta emrinde bir Haçlı Ordusu ile Türkleri, Balkanlardan atma düşüncesi içerisine girdikleri çeşitli kaynaklarda aktarılmaktadır.³⁰³ Bu tutum arkasında siyasi bir barındırdığı gibi ekonomik bir rolde barındırmaktadır. Öyle ki Akdeniz ticaretinin Adriyatik kolu Arnavutluk'tan

³⁰³ Örn bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 579-580.

geçmektedir, bu yüzden Avrupa İskender Bey’i hem bir silah olarak kullanmaya hem de onu ellerinde tutmaya çalışarak Adriyatik üzerinden gelir elde etmeyi hesaplayacaklardır. Torvioll yenilgisi ile birlikte II. Murad ordusunu bölmekten çekinmiştir. Aynı dönemde Osmanlı’nın içinde bulunduğu Macarlar ve Anadolu’da baş gösteren sorunlar gibi Osmanlı tahtının genç şehzade II. Mehmed’e bırakılmasından doğan sorunlar mevcuttur. Dhimiter Frangu’nun aktardığı üzere;

“1445 senesinde II. Murad, İskender Bey’e aralarındaki münasebetten ve Osmanlı’nın himayesinde yetişmesinden bahsetti daha sonra sulh çağrısına uymasını yoksa Osmanlı ordusunun gücü altında ezileceğinden bahsedince İskender Bey ona Torvioll yenilgisini hatırlatan bir cevap gönderdi.”³⁰⁴

Bu bağlamda II. Murad’ın, İskender Bey ile sulh girişimi içinde bulunması Osmanlı’nın içerisinde bulunduğu durumu açıklar niteliktedir. Lakin İskender Bey sulhu reddetmiştir.³⁰⁵ Osmanlı muhtemelen sulh davetinin karşılık bulmamasının ardından İskender Bey’i asi ilan etmiştir.

İnalçık 1445 senesinde İskender Bey’in bölgede henüz hâkimiyet kuramadığını aktarır.³⁰⁶ Firuz Paşa komutasındaki bir ordu 1445 tarihinde II. Murad tarafından İskender Bey’in üzerine memur tayin edilmiştir. İskender Bey’in verdiği cevaba karşılık Sultan Murad bölgeye kuvvet sevk etmekte gecikmemiştir. İskender Bey’in aldığı habere göre Firuz Paşa komutasındaki akıncı birliği Arnavutluk’a doğru yaklaşmaktadır. İskender Bey Osmanlı kuvvetlerini tekrardan hile ile yanıltmayı denemiştir. Bu sebeple ordusunu Mokra yakınlarına çekmiştir. İskender Bey’in mahiyetindeki ordu Torvioll’da başarı elde ettiği halde büyük kayıplar vermiştir. Bu sebeple ordusunun belirtilen rakamlara göre 10.000 kişinin altında olduğunu söylemek mümkündür.³⁰⁷ Bunun yanında Firuz Paşa komutasındaki ordunun sayıca üstün

³⁰⁴ Dhimiter Frangu, *Veprat E Lavdishme te Skenderbeut*, 1.bs. Çev. Lek Pervizi (Brüksel: 2018) 39. ; Ayrıca bkz. Moore, *Geroge Castriot, Surnamed Scanderbeg: King of Albania*, 69-71.

³⁰⁵ Rasim, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 90.

³⁰⁶ İnalçık. “Arnavutluk’ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei”, :167.

³⁰⁷ Torvioll’da İskender Bey’in 15.000 kişilik ordu ile Osmanlı karşısına çıktığı, bunlardan 4000 kadarını zayıf verdiği bilinmektedir. Bu sebeple henüz askeri finansman bulamadığından sayılarının Mokra’da 10.000 civarı olduğunu söylemek mümkündür. Bkz. Frasher, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 72. ; Noli, *Historie e Skenderbeut*, 121. ; Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 188.

olduğu bilinmektedir.³⁰⁸ Arnavut birlikleri akıncı ordusunu 1445'tarihinde Mokra yakınlarında pusuya düşürmüştür. Firuz Paşa ne kadar dirense de başarılı olamamış ve Osmanlı ordusu geri çekilmek zorunda kalmıştır.³⁰⁹ Osmanlı'nın İskender Bey tarafından tekrar yenildiği söylemleri onun şanının artmasına sebebiyet vermiş ve Batılı devletlerin İskender Bey'e olan güveninin artmasını sağlamıştır.

Bu süre zarfında Osmanlı Macarlara karşı muharebeler vermektedir. Ayrıca her ne kadar II. Murad bu durumun çözülmesi için çalışma da, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu buhran ve aldığı yenilgiler sebebiyle bir hayli moral bozukluğu yaşadığını söylemek mümkündür. Osmanlı tarihi içerisinde sıkça zikredilen II. Murad'ın tahtı oğlu II. Mehmed'e bırakma hadisesi bu dönemde gerçekleşmiştir. Osmanlı tarihi üzerine araştırma Sultan II. Murad'ın tahtan vazgeçmesi üzerine nedenler üretip durmuş, her araştırmacı bu konunun ardında ayrı bir neden olduğuna dair fikir beyan etmiştir. Aslında II. Murad'ın tahtı bırakmasının sebebi devletin yaşadığı buhran ve sıkıntılar olmuştur. Bilhassa Fetret sürecinin sancılarının devam etmesi, Anadolu ve Balkanlarda çıkan huzursuzluklar ve muharebelerde alınan yenilgiler Sultan Murad'ın bu tutumunun nedenleri arasında sayılabilmektedir. İskender Bey ise bu süre içerisinde kendi topraklarında tımarlılar ile mücadele ediyor ve siyasi birlik kurma amacı ile girişimlerde bulunuyordu.³¹⁰ Üstelik Varna zaferinden önce Sultan Murad'ın tahtan çekilmesi tüm Avrupa'nın iştahını kabartmıştır. Bu dönem içerisinde Venedik ile çıkar çatışmaları yüzünden İskender Bey, Venediklere karşıda savaşmıştır.

II. Murad her ne kadar tahttan çekilse de Varna'da kazandığı zafer Avrupa'da moral bozukluğuna yol açmıştır. Avrupa bu hadisede tahtta bulunan Genç Padişah II. Mehmed'in kolay lokma olacağını düşünmüş ve II. Murad'ın tekrar dönmeyeceği ihtimali içinde bulunmuşlardır. Bu hususta Sultan Murad'ın ordunun başına geçip zafer elde etmesi karşı tarafta şok etkisi yaratmıştır. Bu Osmanlı'nın Balkanlarda istikrarlı bir şekilde tutunmaya çalıştığının ve büyük çarpışmalar olacağını alameti sayılmıştır.

³⁰⁸ Hodgkinson, *Scanderbeg: From Ottoman Captive To Albanian Hero*, 81.

³⁰⁹ Detaylı bilgi için bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 580.

³¹⁰ İnalçık. "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei", :169.

Sultan Murad'ın emri ile Arnavutluk ve Epir taraflarında önce Firuz Paşa daha sonra Mustafa Paşa, İskender Bey isyanı ile ilgilenmeye çalışmışlardır.³¹¹ Firuz Paşa'nın Mokra yakınlarında aldığı yenilginin ardından Mustafa Paşa, birlikleri ile birlikte 1446 tarihinde kati şekilde isyanın çözülmesi emrini alarak Debre yakınlarına gelmiştir.³¹² Osmanlı Devletinde problemin büyüyeceği ve Arianiti isyanı gibi olacağı düşüncesinin olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Osmanlı'nın karşısında hamlelerini düşünerek oynayan sahte ricat ve harp tekniklerini bilen bir sergerde bulunmaktadır. Aynı şekilde bu dönemde Venedik'te İskender Bey'in bu hızlı yükselişinin kendi aleyhlerine döneceği düşüncesine kapılmıştır.

Mustafa Paşa'nın ordu ile üzerine memur edildiği istihbaratını alan İskender Bey aynı yıl içerisinde Topia prensliği ile akrabalık bağı kurarak buradan elde edeceği nüfuzu muhtemelen askeri destek olarak kullanmayı düşünmüştür. Öyle ki ilk iki savaşta verdiği kayıpların telafisini bu şekilde doldurabilmiştir. Mustafa Paşa ve emrindeki ordu Arnavut topraklarında Otonete olarak adlandırılan bölgeye doğru ilerlerken İskender Bey ise yeni bir strateji peşine düşmüştür. İlk iki savaşta İskender Bey yaptığı ani baskınlar sayesinde başarı elde etmiştir.

Tarih 1446 yılının Haziran ayını gösterirken Mustafa Paşa ve ordusu, İskender Bey ve Lezha Birliği ile karşı karşıya gelmiştir. İki tarafında karşılıklı olarak birbirini gördüğü savaşın cereyan etmesi ile birlikte gizlenen Arnavut okçularının ok atışı ve İskender Bey'in hilesi ile büyük kayıplar vermeye başlayan Mustafa Paşa orduya geri çekilme emri vermiştir. İskender Bey'in ordusu da geri çekilmekte olan Osmanlı ordusunu takip etmiştir.³¹³ Sınıra dayanan Osmanlı Ordusu burada Sultan Murad'dan gelen savunma emrini alınca beklemeye koyulmuştur. Otonete muharebesinde İskender Bey tarafından alınan bu galibiyetin hemen ardından Dagnu'da kan davasından doğan bir çatışma İskender Bey ve Venedik arasındaki ilk savaşın fitilini de ateşlemiştir.

³¹¹ Firuz Paşa'nın Mokra muharebesi esnasında öldürüldüğünden söz edilmektedir. Bkz. Omari, "Scanderbeg tra Storia e Storiografia", 289.

³¹² Noli, *Historia e Skenderbeut*, 146.

³¹³ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 580.

3.7.3. Oranik Ve Kocacık Muharebesi

1447 Senesinde İskender Bey, batıda büyük bir ün kazanmış ayrıca ordusunu finanse edebilecek çeşitli bağlantılar kurmuştur. Osmanlı'ya karşı savaşması üzerine Papalık tarafından imgeleştirilmeye başlanmıştır. Hatta Papa ilerleyen süreçte onu tüm Arnavutluk'un kralı olarak kutsayacağına söz vermiştir.³¹⁴ Bu zaman içerisinde ayrıca Venedik ile de çekişmeler yaşamıştır. İskender Bey 1447'de Hamza Kastriota önderliğinde bir grup askeri Dagnu kuşatmasını devam etmesi için geride bırakmış, elde bulunan asker sayısının az olması sebebiyle Venedik'i anlaşma yolu ile kısa süre için elde tutmayı hedeflemiştir. Öyle ki aynı dönemde Mustafa Paşa, İskender Bey sorununu çözmek üzere II. Murad tarafından bölgeye gönderilmiştir.³¹⁵

İskender Bey bu sırada ordusunu ikiye böldüğünden tahmini 6-7 bin kadarlık küçük bir ordu Mustafa Paşa önderliğindeki Osmanlı ordusunu karşılamak üzere yola koyulmuştur. Mustafa Paşa önderliğindeki ordunun ise tahmini 15-18 bin civarında olduğu hakkında bilgiler mevcuttur.³¹⁶ Bu İskender Bey'in kuvvetlerinden sayıca üstün bir kuvvettir. Nitekim 1447'nin Ağustos ayında Oranik adı verilen bölgede İskender Bey ve Mustafa Paşa önderliğindeki iki kuvvet karşılaşmıştır. İskender Bey bu karşılaşmada zayıt verse de sürekli ileri taarruz yaparak Osmanlı ordusunun büyük kayıplar vermesine sebep olmuştur. Bu durum karşısında Osmanlı ordusu dağılmaya başlamıştır. İskender Bey birliklerine geri çekilen Osmanlı ordusunu takip etmelerini emretmiş böylece Osmanlı ordusu geri çekilirken zayıt vermeye devam etmiştir. Savaşın sonucunda Arnavut orduları az bir zayıt ile Osmanlı ordusunun 4 bin kadar askerini öldürmüş ve içlerinden esir almıştır. Alınan esirler arasında Mustafa Paşa'da bulunmaktadır.³¹⁷

1448 senesinin başında Osmanlı Devleti, Balkanlarda devam eden huzursuzluğu çözmek için daha büyük bir ordu ile bölgeye ilerleme kararı almıştır. Macarlar ve beraberindekilere galip gelmeyi başaran II. Murad uzun müddettir neticeye varmayan İskender Bey isyanını bastırmak adına, Svetigrad kalesine bizzat ordunun başında kuşatmaya çıkmıştır. Bölgede bulunan Svetigrad- Kocacık Kalesi, Lezha Birliği için

³¹⁴ Rruga, "İskender Bey İsyanının Dini Boyutu ve Papalıkla İlişkisi", 186. ; Ayrıca bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 99.

³¹⁵ Noli, *Historia e Skenderbeut*, 147-148.

³¹⁶ A.g.e., 154.

³¹⁷ Hodgkinson, *Scanderbeg: From Ottoman Captive To Albanian Hero*, 89.

bir üs niteliği taşıdığından ve stratejik bir noktada bulunmasından ötürü Osmanlı tarafından isyanın bastırılmasında tesirli görülmüştür. Bu bağlamda II. Murad bizzat 1448'de Kocacık kalesini kuşatmış lakin Janos Hunyadi'nin üzerlerine geldiği haberi ile kuşatmayı yarıda bırakmıştır.³¹⁸ Bu hususta Hodginkson, Osmanlı'nın kuşatmayı devam ettirdiğini hatta kale savunmasının suyollarını keserek düşürüldüğünden ve kalenin Osmanlı'ya teslim olduğundan bahseder.³¹⁹ Bu bağlamda II. Murad'ın ordunun bir kısmını kaleyi muhasara altında tutmak adına geride bıraktığı söylenebilir. İskender Bey ise bu dönem içerisinde Venedik'ten mali destek almak amacı ile bölgede Venedik'e ait kalelere saldırmayacağına dair sulh anlaşması yapmıştır.³²⁰

Macarların sık sık Osmanlı üzerine gelmesi Arnavutluk üzerindeki kuşatmaların devamlılığının önüne geçmektedir. Bu sebeple II. Murad'ın bölgede nihai bir sonuç alabilmesi adına Macarlarla ilgili sorunları çözmeye öncelik tanıdığı söylenebilir. Kocacık kalesinin alınması Lezha Birliğinin moral kaybetmesine sebebiyet vermiştir. II. Murad, Macar meselesini 1448 Kosova muharebesinde bertaraf ettikten hemen sonra 1450'de Arnavutluk için önemli bir üs olan Kruja kalesinin üzerine ilerlemiştir.³²¹ II. Murad istikrarlı şekilde Kruja kalesinin kuşatmasını sürdürmüş bu süreçte İskender Bey ve Lezha Birliği üyeleri Kruja içerisinde baskı altında tutulmuştur. Lakin bir süre sonra kuşatma kaldırılmak zorunda kalmıştır. Başta, kuşatmanın kaldırılmasında ki asıl sebebin mevsimsel şartlar olduğunu ileri sürmektedir.³²² Lakin Danişmend, Osmanlı ordusunun Kruja kuşatmasını bırakmasının sebebi olarak kalenin sarp ve kuşatmaya elverişli olmadığını ileri sürmekte, birçok araştırmacı ise bunda mutabık kalmaktadır.³²³ Bu bağlamda Osmanlı'nın kuşatmayı kaldırmasının sebebinin mevsimsel ve bölgesel etkenlerin

³¹⁸ Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 340.

³¹⁹Harry Hodgkinson, *Scanderbeg*, (Centre Albanian Studies, 1999), 102. ; Ayrıca bkz. Whincop, *Scanderbeg or, Love and Liberty a Tragedy*, 42. ; Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 220.

³²⁰ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Krnolojisi*, C.1, 223.

³²¹ Bkz. Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 340. ; Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 64. ; Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 189.

³²²Başta, "XVI. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihinin II. Murad 1421-1451 Devri Hadiseleri", 42.

³²³Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 173. ; Ayrıca bkz. A.g.e., C.1, 220.

yanında çok sık aralıklar ile geçen muharebelerin Osmanlı ordusunu yıprattığı yönünde olduğu anlaşılmaktadır.

1443'ten 1449'a kadar II. Murad tarafından gerçekleştirilen seferlerin gereken neticeye kavuşamaması birçok nedene bağlanmaktadır. İskender Bey, Osmanlı'ya karşı yapacağı hamleler de planlı davranmayı mantıklı bulmuş ve ulu orta yapılacak olan meydan muharebelerinden kaçınmıştır. Şüphesiz fetret sürecinin ve Osmanlı'da mevcut sorunların meydana getirdiği bozulmalar İskender Bey için birer fırsat olmuştur. Bu sebeple sık sık Balkanlarda çıkan huzursuzlukları ve iç isyanları fırsat bilmiş, ayrıca Macar ve Osmanlı çekişmelerinden faydalanmıştır. Çalışmalar Osmanlı Devleti'nin Macarlar ile meşgul olduğu süreçte İskender Bey isyanının üzerine düşmediğinden söz etmektedir.³²⁴ Bu durum Arnavut sergerde için doğru zamanı bekleyerek hareket etme ve az sayıda birlikle kazandığı savaşların nedenini açıklar niteliktedir. Ayrıca Osmanlı içerisinde yetişen İskender Bey Osmanlı Devleti'nin nasıl hareket edeceği ve ne tür bir siyaset izleyeceği yönünde ön görüşü ile hareket etmektedir. II. Murad'ın bu sebeple bölgeye yönlendirdiği akınların başarısız olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Osmanlı'nın başarısız akınları içerisinde 1443-1448 arasında ki süreçte 1447 yılında Hamza Kastriota'nın ilticası, Osmanlı'da isyanın çözümü hususunda bir umut oluşturmuştur.³²⁵ İskender Bey'in, yeğeni Hamza Kastriota ile arasının açılması ve Hamza'nın Osmanlı devletine bağlılığını bildirmesi ileriki süreçte İskender Bey'in harekâtlarını zayıflatacak bir etken olarak ortaya çıkacaktır.³²⁶ Uzunçarşılı, Hamza'nın muhalefetine II. Murad'ın bizzat ordusunun başında Arnavutluk seferine çıkmasına sebebiyet verdiğini vurgulamaktadır.³²⁷ Hamza'nın ilticası II. Murad'a isyanın tamamen çözüleceği konusunda muhtemelen bir fikir vermiştir. Öyle ki Hamza,

³²⁴ Yaşar Yazvuz ve Ali Sevim, *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı: Fatih, Yavuz, Kanuni*, (Ankara: TTK, 1991), 51.

³²⁵ Bu hususta tarihçi Neşri şunu aktarmaktadır. “ Şöyle rivâyet ederler ki, Murad Han Gazi, bir gün oturup, sohbet ederken, Arnavud Beyi İskender Bey'in amcası oğlu Hamza Bey gelip, eyitti: “Devletli Sultamın, Aranavud vilâyetinin bazı(sı) İskender'e yağı oldu. Eğer Sultanım buyurursa, varayım, Sultanıma Akça-Hisar'ı alıvereyim,, dedi. Hümkâr bunun haberini Paşalarla danıştilar. Paşalar eyittiler, “ Sultanım kendi, varmak dahi yeğdir, dediler. Pes mükemmel yarak görüp, Sultan Mehmed'i Manisa'dan getirtti. Bkz. Neşri, *Kitab-ı Cihan Nüma*, C.2, 657.

³²⁶ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 94 95.

³²⁷ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 62.

İskender Bey'in kullandığı yolları iyi biliyor ve Arnavutluk arazisini yakından tanıyordu. Bu durum Osmanlı Devleti'nin, İskender'in savunmasını kaldırması ve kuşatmayı neticelendirme de bir avantaj olarak görülmüştür. Nitekim 1447'de II. Murad'ın çıktığı sefer nihai bir başarıya ulaşamasa dahi İskender Bey'i köşeye sıkıştırmayı başarmıştır.³²⁸ II. Murad saltanatı süresince bizzat ordusunun başında Arnavutluk üzerine üç sefer düzenlenmiş lakin bunlar çeşitli sebeplerden dolayı kaldırılmış ve nihai bir sonuca ulaşamamıştır.³²⁹

XV. yüzyılda bölgenin önemi Osmanlı açısından daha da artmıştır. II. Murad döneminde buranın denetimini kaybetmek ile Osmanlı'nın Adriyatik'in üzerinden sağlayacağı ekonomi ve siyasetin katkıları da yitirilmiştir. Bu sebeple Arnavutluk'u hâkimiyet altında tutmak ve Balkanların bu hırçın halkının Osmanlı tebaası olmasını sağlamak yönünde hareket edilmiştir. Bu hususta hâkimiyeti tam anlamı ile tesis ettikten sonra burada tekrar bir üs oluşturma yönünde girişimlerde bulunulmuştur. Lamartine Osmanlı'nın burada kontrol sağlayan kaleleri ele geçirerek Karadeniz, Tuna ve Akdeniz sahalarını tutmak istediğinden söz eder.³³⁰ Bu durum Osmanlı açısından ele alındığında muhtemel görünmekle beraber Avrupa'ya karşı oluşturacağı üs sayesinde Akdeniz ticareti üzerinde söz sahibi olma durumunu güçlendirmektedir. Ayrıca ileride batıya karşı yapılacak seferlerde Arnavutluk önemli bir lojistik destek oluşturmakta batı seferlerini destekleyecek etkenlere haiz bir bölge olmaktadır.

İskender Bey, başlattığı isyanın başarıya ulaşacağı düşüncesi ile hareket etmektedir. Öncelikle Arnavutluk'ta Osmanlı'nın hâkimiyetini kırarak Avrupa'da büyük bir yankı uyandırmıştır. Bu Venedik ve Napoli krallıklarının da menfaatleri için uygun bir durum oluşturmaktadır. Öyle ki Adriyatik üzerinden Osmanlı denetiminin kaldırılması ve buradaki denetim sahalarının tekrardan kontrol altına alınması ile Osmanlı'nın izleyeceği politika ve fütuhat hareketlerinin önüne geçilebilmiştir. İskender Bey amacının gerçekleşmesi için elindeki birlikleri kuvvetlendirmiş ve sayıca fazla askeri birlik ile Arnavutluk'un stratejik sahasını kullanarak Osmanlı Devletini bölgeden

³²⁸ A.g.e., C.2, 63-64.

³²⁹ Hamza Kastrioti'nin ilticası hususunda detaylı bilgi için bkz. Cihan Çimen, "Anonim Tevârih-i Ali Osman Kuruluşun 892/1487'ye Kadar", 88. ; Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 281. ;

³³⁰ Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 223.

kısmi şekilde atabilmiştir. Lamartine bu hususta İskender Bey'in Hristiyan güçlerinden faydalanmak üzere Papa'dan yardım istediği bilgisini aktarır.³³¹

Papa'nın ve Napoli krallığının Arnavut isyanını desteklemesi üzerine 1449 yılında Osmanlı bölgeyi tekrar denetim altına almak ve isyanı biran önce sonlandırmak adına girişimlerde bulunmuştur. Nihayetinde her iki tarafta sürekli çarpışmaktan yıpranmıştır. Ayrıca İskender Bey'in Venedik, Napoli ve Papa'nın desteğini alması sayesinde finansa edilen isyan neticesinde Balsa ve Topiaların gerçekleştirmek istediği Arnavut feodallerini tek bayrak altında birleştirme düşüncesi, İskender Bey zamanında kısa süreliğine de olsa gerçekleşmiştir. İskender Bey'in Arnavutların reisi seçildiği Lezha kongresi Arnavut feodallerini Osmanlı dâhil Arnavut topraklarını ele geçirme zihniyetine sahip tüm etkenlere karşı mücadele etmek adına bir araya getirmiştir.³³²

Bu durum isyanın tamamen ekonomik nedenlerden sıyrılıp artık milliyetçilik üzerinden bağımsızlık mücadelesi kazanma sürecine girdiği dönem olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda isyan kişisel sebeplerden öte Arnavut halkının amacı haline almıştır. Bu andan itibaren isyan milliyetçi bir nitelik kazanmış ayrıca Katolik dünyasının da bu durumdan istifade etmesini sağlamıştır.

3.8. Venedik Meselesi

II. Murad'ın saltanatı döneminde Venediklilerin, Arnavutluk siyaseti üzerinde etkileri ve bölgede olan emellerinin anlaşılması Osmanlı'nın bölgeye olan akınlarının arttırmasına sebebiyet vermiştir. Bu olayın meydana geldiği tarih 1447 olarak belirtilmektedir.³³³ Lek Dukagjini ve Dagnu senyörü Zaccaria arasında meydana gelen bir huzursuzluk iki taraf arasında husumet meydana getirmiş, bundan istifade ile Venedik Dagnu senyörünü kullanarak Arnavutluk üzerinde hâkimiyet sağlama düşüncesi içerisine girmiştir. Öyle ki Venedik'in Dagnu'ya sahip olması büsbütün Arnavut topraklarına dönecek olan bir hamlenin de önünü açabilecektir. Bu süreçte Osmanlı Devleti'nin tutumu önemlidir. İskender Bey'in bu olay karşısındaki tavrı Dagnu meselesinde Venedik'in rolünü ortaya koymaktadır.

³³¹ Lamartine. *Osmanlı Tarihi*, C.1, 230.

³³² Yücel ve Sevim, *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı: Fatih, Yavuz, Kanuni*, 51.

³³³ Bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 61. ;

Dagnu senyörü Zacharia bir pusu sonucu öldürülmüştür.³³⁴ Lek Dukagjini'nin beklenen hamleyi gerçekleştirmesi üzerine Venedik onun topraklarını vakit kaybetmeden ele geçirmiştir.³³⁵ Bu İskender Bey'in de rahatsızlık duyacağı bir durum meydana getirmiştir. Öyle ki bu tehdidin kendi topraklarına yöneleceği düşüncesinde olduğunu söylemek mümkündür. Venedik kuvvetlerinin İskender Bey'in ordusundan sayıca üstün olması, bunun yanı sıra bölgede kendisine taraftar toplaması, İskender Bey'in yekten saldırısında zararlı çıkacağına bir kanıtıdır. İskender Bey değerlendirdiği bu durumun neticesinde mücadelenin yanında Venedik ile diplomasi yürütmesi gerektiğinin de farkına varmıştır. Öncelikle Venediklilere bu toprakların kendilerine ait olmadığını dile getirmiş, ancak bunun bir faydasını görmemiştir. Bunun üzerine Venedik aleyhtarlarını toplayarak muharebe için hazırlıklara girişmiştir. Nitekim tarih 1447 yılını gösterirken İskender Bey, Osmanlı Devleti ile mücadelesini bir kenara bırakarak yönünü Batı'ya çevirmiştir. Bu durum muhtemelen Barletti'nin aktardığı üzere onun çocukluğundan beri düşlediği gibi topraklarını yönetme fikrinin bir ürünü olarak düşünülmelidir.³³⁶ Öyle ki bazı araştırmalar nazariyesinde İskender Bey'in Osmanlı ile büyük bir düşman olmadığını söylemek mümkündür. Gjergj sadece gereken politikayı izlemiş ve Arnavutluk'u alakadar eden bir konuda gerekirse kılıcını Batı'ya çevirmekten geri durmamıştır.

1447 yılında İskender Bey, Napoli Kralı V. Alfons ile de diplomatik bağlar kurmaya başlamıştır. Sicilya kökenli olan V. Alfons yönetim sürecinde pekte iyi bir saltanat sürmemiş inişli çıkışlı durumlar ile yönetimini idare etmeye çalışmıştır. Kendisinin Türk düşmanlığı onun İskender Bey'in destekçisi olmasını kolaylaştırmıştır. Bu sayede İskender Bey, Napoli Kralı V. Alfons ile kurduğu diplomatik bağlar neticesinde kendisine ekonomik destek sağlamıştır. Birkaç defa V. Alfons'a karşı çıkan olayların çözülmesinde rol oynamış, bu şekilde kendisinin güvenini de kazanmıştır. Alfons, İskender Bey'in savaşlarında maddi desteğin yanı sıra barınma ve erzak gibi ihtiyaçlarını karşılamakta ayrıca askerin teçhizatlımasını da sağlamaktadır. Kendisi İskender Bey'in Venedikliler ile girdiği sürtüşmede destekçisi olmaktan geri durmamıştır. Bu bağlamda İskender Bey'in dolaylı yoldan Napoli Krallığı'nın vassalı konumuna düştüğü anlaşılmaktadır. Araştırmalar İskender Bey'in Napoli Kralı ile

³³⁴ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 581.

³³⁵ Moore, *George Castriot, Surnamed Scanderbeg: King of Albania*, 77.

³³⁶ Barletti, *Historia de Vita et Gestis Scanderbegi Epirotarvm Principis*, V. 3-4.

Geta Antlaşması adı altında bir anlaşma yaptığından söz eder.³³⁷ Bu hususta İskender Bey, Napoli Kralı tarafından desteklenirken kendisine tanınan ayrıcalıklarda Napoli kralının bölgede nüfuz edinmesi yönünde kullanıldığını söylemek mümkündür.

Aynı yıl içerisinde Zacharia'nın topraklarına yerleşen Venediklilere karşı bölgede bazı feodaller başkaldırmaktan geri durmamıştır. Bu durum Venediklilerin planlarının aksine Arnavutluk'ta bir hâkimiyet elde edemeyeceğinin alameti olarak görülmüştür. Nitekim Venedikliler buradaki sorunları kendileri için küçük görürken Lombardiya Milano dukası ile ortaya çıkan gerginlik her iki tarafıda savaşa sürüklemiştir.³³⁸ Bu süreçte İskender Bey, Venediklilerin içine girdiği durumu iyice analiz ederek V. Alfons'un kendisini destekleyeceği hususunda söz almıştır. V. Alfons'da İskender Bey'e söz verdiği gibi onu desteklemekten geri durmamıştır. Bu bağlamda V. Alfons'un amacı İskender Bey'in bir şekilde saf dışı kalmasını sağlayıp Sicilyalıların Arnavutluk üzerindeki emellerini gerçekleştirmek olmuştur. Öyle ki Sicilyalılar asırlardır Arnavutluk topraklarını ele geçirmek için mücadele vermiştir. Belki de Alfons'da bir veraset hakkı iddia edebilirdi. Bu bağlamda Arnavutluk üzerinde Venedik haricinde Napoli Krallığı da menfi olarak siyaset yürütmektedir. Neticede İskender Bey, Venedik ordusunu Drin nehri yakınlarında yenilgiye uğratmıştır.³³⁹ Bu yenilgi sonrası kendisi sulh ile üstünlüğünü kabul ettirmiştir. İskender Bey'in bu zaferi Balkanlar'da ve bölgedeki Venedik yandaşı topluluklarında kendisine karşı husumet duymasına sebebiyet vermiştir. Araştırmalar bu hususta İskender Bey'in Venedik'in topraklarını talan ettiği bilgisini aktarmaktadır.³⁴⁰ Bu sebepten ötürü ileri ki dönemde İskender Bey önderliğinde toplanan Lezha Birliğinde de çözümler meydana gelecektir. Bu süreçte İskender Bey ve Arnavutlar sürekli devam eden çarpışmalardan yıpranmış halde Venedik'e yardım çağrısında bulunmuş, umduklarını bulamayınca 1449'da bir süreliğine Osmanlı'nın metbuluğunu tanışmışlardır.³⁴¹ Bu olayın ardından İskender Bey'in 1451 yılında Gjergj Araniti'nin kızı Donika ile siyasi bir evlilik

³³⁷ Örn bkz. Schmitt, *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 77.

³³⁸ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 60.

³³⁹ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 581. ; Ayrıca bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 61.

³⁴⁰ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 583.

³⁴¹ Fine Jr, *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 558.

yapmıştır.³⁴² Bu bağlamda İskender Bey'in yıpranan Arnavut asilleri arasında bir çözümlenin meydana geleceği ön görüşünde olduğu bu sebeple bölgede nüfuzunu sağlamlaştırmaya çalıştığını söylemek mümkündür.

II. Murad dönemi Balkanlar ve Arnavutluk meselesi neticeye varamamıştır. Kruja kuşatmasının ardından Osmanlı hükümdarı rahatsızlanmış ve 1451 senesinde vefat etmiştir. Yerine oğlu II. Mehmed, Osmanlı tahtına oturmuş ve babası döneminden kendi dönemine sirayet eden İskender Bey isyanını bastırmak adına çaba sarf etmiştir. II. Mehmed'in bu dönemde İstanbul'un fethi için hazırlıklara başladığından İskender Bey ile mütareke yapıldığı yönünün de bilgiler aktarılmaktadır.³⁴³ Bununla birlikte Osmanlı tahtına genç bir padişahın çıkması Balkanlarda ve Arnavutluk'ta Osmanlı aleyhtarlığı yapanların olayları daha da kızıştırmasına sebep olmuştur. Bu nedenle 1452-1467 arası süreçte II. Mehmed bizzat İskender Bey isyanının bastırılması ile yakından ilgilenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FATİH DÖNEMİ ARNAVUTLUK SORUNU

4.1. II. Mehmed Dönemi Arnavutluk Siyaseti

Arnavutluk'un Osmanlı denetiminden çıkması ve beraberinde çıkan isyanları fırsat bilen Venedikliler bölgenin hâkimiyetini ele geçirmek adına Dagnu senyörü ile bir hamle girişiminde bulunmuşlardır. Fakat bu durum İskender Bey'in Venedik ile de mücadeleye girmesini sağlamış, İskender Bey ideallerini gerçekleştirmek adına hem Venedik hem de Osmanlı ile mücadele içine girmiştir.³⁴⁴ Zinkeisen, Venediklerin çarpışmadan sonra yapılan sulh ile İskender Bey'in Venedik tarafından asil olarak ilan edildiğini ve Balkanlardaki toprakların komutanı ilan edildiği hususunda önemli bir

³⁴² Noli, *Historie e Skenderbeut*, 185-186. ; Ayrıca bkz. Frasheri, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 78.

³⁴³ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 289.

³⁴⁴ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 60- 61. ; Ayrıca bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 581.

bilgi nakletmektedir.³⁴⁵ Bu bağlamda Venedik bölge ile olan ilişkisini kesmemiş aksine kendi varlığını devam ettirerek, dolaylı yoldan İskender Beyi kendi muhafızları ilan etmiş bulunmaktadır. Lakin üst üste girilen bu çarpışmalar kısa zaman zarfında İskender Bey'in ordusunda oluşan kayıplarının artmasını sağlamış, İskender bu durumu telafi edebilmek adına Osmanlı ile belirli bir dönem sulh izlemeyi tercih etmiştir. Araştırmalar bu sürecin Venedik elçisi ve Papa'nın ısrarı ile bozulduğunu aktarmaktadır.³⁴⁶

1449'da II. Murad Arnavutluk'a son bir sefer düzenlemiş lakin kuşatma bir neticeye varamamıştır. Hammer, Osmanlı'nın Arnavutluk üzerine kuvvetlerini yoğunlaştırdığını ve bu sayının İskender'in birliklerinin beş katı olduğu bilgisini aktarır.³⁴⁷ Lakin ordunun büyüklüğü İskender Bey'in savunmasını yıkamamış ve Osmanlı ile kısa sürecek bir sulha varılmıştır. Bununla birlikte Danişmend, II. Murad'ın son Arnavutluk seferinde İskender Bey'e yardım edenler arasında Alman, İngiliz, Fransız ve Sırp'ların da olduğunu aktarmaktadır.³⁴⁸ Bu bilginin doğruluğu ihtilaflı olmakla birlikte isyanın Haçlı Seferi hüviyetine büründürülmeye çalışıldığını söylemek mümkündür. Bunun ardından II. Murad'ın ölümü ile birlikte yerine oğlu II. Mehmed geçmiş ve bu durumun çözülmesi için önemli adımlar atmıştır. Ayrıca 1450 yılında Dukagjini ve Araniti ailesi Osmanlı ile barış yaparak, İskender Bey isyanını desteklemeyi bırakmışlardır.³⁴⁹ Bu bağlamda İskender Bey isyanında kendisini nüfuz olarak destekleyen en önemli iki ailenin desteğini yitirmiş bu sayede isyan çözülmeye gidince çareyi Venedik ve Napoli krallıklarından yardım arayışında bulmuştur. İlk başlarda Arnavutluk'un durumunu tahlil eden II. Mehmed bölgeye iki akıncı beyini tayin etmiş lakin 1452 senesinde İskender Bey ve Osmanlı kuvvetleri arasında meydana gelen çarpışma netice vermemiş, İskender Bey akıncıların geri çekilmesini sağlayarak bu sayede Lezha Birliği ve Venedik gözünde tekrardan bir prestij elde etmiştir. Bu bağlamda Osmanlı hükümdarının tecrübesiz olduğu fikri Avrupa'da

³⁴⁵ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 583.

³⁴⁶ Yücel ve Sevim, *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı: Fatih, Yavuz, Kanuni*, 55. ; Ayrıca bkz. Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 305.

³⁴⁷ Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 189.

³⁴⁸ Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 223.

³⁴⁹ Frasheri, *History Of Albania: A Brief Survey*, 78.

yayılmıştır. Lakin II. Mehmed'in planları sanılanın aksine taarruz değil bölgeyi abluka altına alarak İskender Bey ve yandaşlarını baskı altında tutmak yönünde olacaktır.

II. Mehmed saltanatının ilk dönemlerinde Arnavutluk siyasetinde genellikle İstanbul'un fethine odaklanıldığından daha çok bölgeyi baskı altında tutma ve oyalama ile geçmiştir. Bu dönemde İskender Bey'in, Venedik'ten yardım alması Katoliklerin Arnavutlar üzerinde olan etkisini arttırmıştır. Arnavutlar üzerinde kurulan bu hiyerarşi sayesinde Venedik, Osmanlı'ya karşı bölgede tehdit oluşturan bir kuvvet oluşturabilmiştir. Böylelikle İskender Bey ve beraberindekiler Venedik'in Balkanlardaki garnizonu halini almıştır. Lamartine, Papalığın Arnavut Ortodoks rahiplerini satın aldığı ve isyanın durulduğu dönemde kilisenin uyguladığı misillemeler ile isyanı yeniden canlandırmaya çalıştıkları bilgisini vermektedir.³⁵⁰ İskender Bey muhtemelen bu durum üzerine bölgede yerleşmeye başlayan Osmanlı garnizonlarının elindeki kalelerin geri alınmasının bölge üzerindeki abluhanın etkisinin zayıflayacağı kanatine varmıştır. Zira 1453 yılında Kocacık kalesini geri almak adına girişimde bulunmuştur. Makedonya'da bulunan kale stratejik konumu itibari ile bölge üzerinde denetim sağladığından buranın tekrar Osmanlı elinden alınması Arnavutlar'ın savunmasına katkı sağlamaktadır. İbrahim Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu her ne kadar 1453 yılında gerçekleşen bu seferde geri çekilmek zorunda kalsa da Kocacık, İskender Bey'in eline geçmemiştir.

1453 senesi içerisinde Sultan II. Mehmed aynı zamanda İstanbul kuşatması içerisinde bulunduğundan bu dönemde Arnavutluk üzerine bizzat sefere çıkamamıştır. İstanbul'un fethinin ardından ise II. Mehmed, Arnavutluk meselesini çözmek adına 1455 yılında Berat seferini düzenlemiştir. Bu seferin düzenlenmesinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. 1455 yılına varan süreçte II. Mehmed'in Enez ve Midilli adalarını alması ve Cenevizliler üzerinde hâkimiyet kurması Venedik'in telaşa kapılmasını ve Türkler'in Adriyatik üzerindeki hâkimiyetini sağlamlaştırması yolunda bir adım olmuştur. Bu bağlamda Venedik, Adriyatik'te olası bir Türk hâkimiyetinin telaşı ile Arnavutluk üzerindeki baskısını arttırmıştır. 1454-1455 Sırp seferlerinin ardından Venedik'in olası planlarının farkında olan II. Mehmed bu hususta Berat kuşatmasını zorunlu görmüştür. Uzunçarşılı, 1453 senesinde İstanbul'un fethi ile Venedik'in Arnavutluk'ta yürütülen siyaseti baltalandığını ve Napoli Kralı Alfons'un da İskender

³⁵⁰ Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, C.1, 292.

Bey'i himaye etmesinin bölgedeki siyaseti etkilediğini aktarmaktadır.³⁵¹ Bu bağlamda Osmanlı'nın 1455 Berat kuşatması bu noktada Arnavutluk hâkimiyetini tamamlamak adınadır. Lakin Uzunçarşılı ve bu görüşte mutabık olan araştırmacılar Berat kuşatmasının nedenini İskender Bey'in Osmanlı'nın elinde olan Berat'a saldırısı olarak gösterirken,³⁵² Kritovulos ise bunun nedenini Arnavut isyanının Osmanlı siyasetini baltalaması olarak göstermektedir.³⁵³

Berat Kuşatması, İskender Bey isyanının gerilemesi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Öyle ki Arnavutlar burada Napoli kralı Alfons'un desteği ile Berat kalesini almayı ve bölgede tutunmaya çalışan Osmanlı hâkimiyetini kırmayı hedeflemiştir. Araştırmacıların ittifak ettiği üzere burada Evrenuz Paşa'nın uyguladığı teknik İskender Bey ve beraberindekilerin hiç beklemediği bir mağlubiyet almasına sebebiyet vermiştir. Evrenuz Paşa, Mois Golem Dibra adında bir Arnavut'tan, İskender Bey'in kuşatma planını öğrenmiştir.³⁵⁴ Bu bağlamda Evrenuz Paşa kuvvetle muhtemel İskender'in planına göre hareket etmiş, bazı araştırmalar onun İskender Bey'e teslim olma teklifinde bulunduğunu bu surette İskender Bey'in kuşatmayı zayıflatması ile Evrenuz Paşa'nın onu gafil avladığını aktarmıştır.³⁵⁵ Nitekim İskender Bey'in, Napoli Kralı'nın desteğini aldığı halde yenik düşmesi, kendisine olan güveni sarsmıştır. Bu bağlamda Lezha Birliği içerisinde kırılmalar meydana gelmeye başlamıştır. Bununla birlikte 1456 senesinde Osmanlı'ya yardım eden Mois Dibra'nın Türk Kuvvetleri ile İskender Bey üzerine yürüdüğü Oranik muharebesinde mağlup olduğu aktarılmaktadır.³⁵⁶ İslam Ansiklopedisi bu hususta Mois Dibra'nın daha önceden Kocacık kuşatmasında da Osmanlı saflarında olduğunu aktarmaktadır. Lakin kendisi 1456 Oranik yenilgisi ardından İskender Bey'in saflarına geçmiştir.³⁵⁷ 1457 yılında İskender Bey ve Osmanlı tekrar karşı karşıya gelmiştir.

³⁵¹ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 65.

³⁵² A.g.e., C.2, 65-66. ; Ayrıca bkz. Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 485.

³⁵³ Bkz. Kritovulos, *İstanbul'un Fethi*, 2.bs (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2007), 220.

³⁵⁴ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 66.

³⁵⁵ Hodginkson, *Scanderbeg*, 134.

³⁵⁶ Detaylı bilgi için bkz. Noli, *Historie e Skenderbeut*, 207-210. ; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 94.

³⁵⁷ TDV *İslam Ansiklopedisi*, C.22, Türkiye Diyanet Vakfı, 2000, 561-563.

Osmanlı'nın 1457 yılında gerçekleştireceği Albulena Muharebesi, İskender Bey'in tamamıyla gücünü yitireceği bir hamle olarak düşünülebilir. Öyle ki daha önceden Osmanlı'ya iltica ettiği bilinen Hamza Kastriota'nın, İskender Bey isyanının gerilemesindeki rolü büyüktür. Uzunçarşılı, Hamza Kastriota'nın Osmanlı'ya iki defa iltica ettiğinden bahsetmektedir.³⁵⁸ Bu bağlamda Dagnu meselesi sırasında iltica ettiği bilinen Hamza'nın, İskender'in safına geçtiği menfi çıkarlarının ters düşmesi neticesinde tekrar Osmanlı'nın saflarına geçtiğini söylemek mümkündür. Bu hususta İskender Bey'in kardeşi olan Stanisha'nın oğlu Hamza kuvvetle muhtemel veraset hakkı gözetmektedir.

Hamza Kastriota'nın ilticası ile birlikte Osmanlı Devleti'nde İskender Bey isyanının son bulacağı umudunun doğmuştur. Öyle ki Hamza Kastriota tıpkı İskender Bey'in Osmanlı'nın muharebe tekniklerini bildiği gibi İskender Bey'in tekniklerini bilmektedir ve bölgeyi iyi tanımaktadır. Bunun için kendisinin rehberliğinde Davud Paşa ve İshak Paşa Arnavutluk'a sevk edilmiştir. Bazı araştırmalar Hamza Kastriot'nin bizzat bunu direk olarak Kruja-Akçahisar üzerine yürümeyi istediğinden söz eder. Bu bağlamda Hamza Kastriota şayet bir veraset hakkı gözetiyorsa İskender Bey'in saf dışı bırakılmasından sonra Kruja- Akçahisar'ın kendisine verileceğini düşünmüş olabilir. Bununla birlikte Osmanlı ile bu yönde anlaşma yaptığı hususunda da çıkarımlar yapılabilmektedir.

Hamza'nın önderliğinde çıkılan sefer Albulena muharebesinin olmasına sebebiyet vermiştir. İskender Bey muhtemelen üzerine gelen Osmanlı ordusunun başında Hamza'nın bulunmasından dolayı ordusunu bölmüş ve Osmanlı ordusunu dağıtarak galip gelmeyi başarmıştır.³⁵⁹ Batılı kaynakları bu hususta İskender Bey'in, Osmanlı ordusundan büyük rakamları dağıttığından söz etse de bunun galibiyeti büyütme adına olduğu düşünülmelidir. Neticede Hamza'nın girişimi başarısız olmuş kendisi tutsak edilerek Napoli'ye gönderilmiş İskender Bey ise zayıflayan prestijini tekrar kazanmış ve Papa kendisini "Mukkades Makamın Kumandanı" olarak kutsamıştır.³⁶⁰

³⁵⁸ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tairihi*, C.2, 66.

³⁵⁹ Bkz. Frasher, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 79-80.

³⁶⁰ Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 480. ; Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, 281

4.2. İskender Bey'in Osmanlı İle Anlaşması

Albulena muharebesi ile alınan mağlubiyet Osmanlı'nın, İstanbul'u fethinin ardından gerçekleşmesi nedeni ile Avrupa'da muhtemelen İstanbul'un alınmasına karşı bir misilleme olarak görülmüştür. Öyle ki Papa III. Calixius'un İskender Bey'i kutsamasının ardında bu metaforun yattığı düşünülebilir. Albulena muharebesi Avrupa'da bir zafer olarak görülse dahi Arnavut birliklerinin bu muharebe sırasında kayıp vermesi İskender Bey'in ordusunun zayıflamasına sebebiyet vermiştir. Bu hususta İskender Bey'in Albulena muharebesi sonrasında Osmanlı ile yaptığı ateşkes anlaşması bununla açıklanabilmektedir.

Araştırmalar İskender Bey'in, ateşte bulunmasının sebebinin V. Alfons'un ölümü üzerine Napoli tahtında doğan taht mücadelesini göstermektedir.³⁶¹ Lakin Hodginkson, İskender Bey'in Albulena sonrası ateşkesi hemen yanaşmadığından, Osmanlı'nın kendisine Kocacık ve Berat kalelerini iade ederse ateşkesi yanaşacağından bahseder.³⁶² Filhakika kronolojik sıra incelendiğinde Albulena muharebesi 1457 yılında gerçekleştirilmiş bahis olan anlaşma ise 1460 yılında gerçekleştirilmiştir. Anlaşmaya göre İskender Bey, Osmanlı seferlerine katılmayı ve devşirme oğlanı göndermeyi kabul etmiştir.³⁶³

Bu süreçten sonra Papa II. Pius, bir haçlı ordusu hazırlığı içerisinde girmiş bulunup İskender Bey'e bu orduya katılması hususunda teklifte bulunmuş lakin Osmanlı ile arasındaki sulhun bozulmasına sebebiyet verdiği için İskender, Papa'nın bu teklifini reddetmiştir.³⁶⁴ Bununla ilgili araştırmalar söz konusu anlaşma ile II. Mehmed'in, İskender Bey'i Arnavutluk'un sınırsız reisi kabul ettiğini aktarmaktadır.³⁶⁵ Bu bağlamda bilginin doğruluğu kabul edildiği takdirde İskender Bey'in Haçlı çağrısına neden tepki gösterdiği anlaşılmaktadır.

İskender Bey'in 1460 senesinde Osmanlı ile yaptığı ateşkes sonrası İtalya'ya geçerek burada Napoli Krallığı üzerinde olan taht mücadelesinin neticelenmesinde rol

³⁶¹ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 67. ; Ayrıca bkz. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 98.

³⁶² Hodginkson, *Scanderbeg*, 150.

³⁶³ Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 486.

³⁶⁴ Frasher, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 82-83.

³⁶⁵ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 101.

oynaması ve beraberinde Papa II. Pius'un huzuruna çıkması Arnavut isyanının daha farklı boyutlara taşınmasına sebebiyet vermiştir. 1462 senesinde Arnavutluk'a dönen İskender Bey, Papa'nın ısrarı ile Osmanlı ile anlaşmasını bozmuş bunun üzerine II. Mehmed bölgeye bir akıncı birliği sevk etmiştir. Lakin Mokra yakınlarından gelen muharebede Türk birlikleri mağlup olmuştur. Bunun ardından İskender Bey yönünü Kocacık kalesine çevirmiştir. 1463 yılında İskender Bey'in Kocacık kalesine yönelmesi durumunda II. Mehmed kendisine ateşkes teklifinde bulunmuş ve iki taraf arasında 1464'e kadar sürecek bir barış imzalanmıştır. Araştırmalar II. Mehmed'in bizzat Arnavut seferine çıkmayıp ateşkes yapmasının sebebinin Papa II. Pius'un Haçlı seferi tertibi ve Anadolu olayları olduğunu aktarmaktadır.³⁶⁶ Bu bağlamda II. Mehmed'in öncelikle Pontus Rum ve Akkoyunlular üzerine yöneldiği anlaşılmaktadır. Arnavut isyanı ve İskender Bey meselesinin Avrupa'nın meselesi gibi gösterilmesi II. Mehmed zamanında büyük bir sorun haline dönüşmesine yardım etmiştir. Mala, İskender Bey'in Avrupa'da politik bir kimlik oluşturduğu bunun arkasında Papa'nın rolü olduğundan bahseder.³⁶⁷ İskender Bey'e yüklenen Avrupa ve Hristiyanlık için savaşıyor imajı doğrudan Katolik dünyasının Balkan toprakları üzerindeki siyaseti ile ilişkilendirilmiştir. II. Mehmed Osmanlı'nın Katoliklere karşı kullandığı eski bir siyaset ile Ortodoks kiliselerini desteklemeyi ön görmüştür. Ayrıca akıncı beylerinin kuşatmaları ile bölgeyi baskı altında tutmuştur. Bu sayede İstanbul'un fethinin gerçekleşmesi ile aşamalı olarak Hristiyanlığın doğu kolu Balkanlar üzerinden kesilmiştir.

4.3. II. Mehmed'in Arnavutluk Seferleri

II. Mehmed'in İstanbul'u fethi sırasında Arnavutluk ile arasında sulh bulunuyordu. Osmanlı'nın kuşatmada olduğunu bilen Papa çeşitli planlar kuruyordu. Jorga, Papa'nın İskender Bey'e sulhu bozması için elçi gönderdiğini fakat bir yanıt alamadığını aktarmaktadır.³⁶⁸ İskender Bey muhtemelen yoğunlaşan Osmanlı akıncılarından dolayı zayıflamış ve kısa süreli sulh politikası izlemeye karar vermişti. 1457'de Papa III.

³⁶⁶ Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 486.

³⁶⁷ Mala 'Insight On The National and Religious War Character of Gjergj Katrioti Skanderbeg', : 234.

³⁶⁸Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 41.

Calixius'un İskender Bey'e "Mukkades Makamın Kumandanı" unvanını vermiştir.³⁶⁹ Daha sonra Papa II. Pius, İskender Bey isyanını desteklemiştir. Bu unvan ile isyan kuvvetle muhtemelen tüm Hristiyan dünyasının amacı haline getirilmiştir. Bu şekilde tekrardan Arnavut bayrağı altında toplanan bir Haçlı seferi tertibi düşüncesi meydana getirmiştir.

II. Mehmed idealleri olan bir padişah idi. Bunun için feodallerin ortadan kalkması ve devam eden isyanların bastırılması gerektiğini biliyordu. 1458'de İskender Bey İtalya'ya geçerek burada Papa ve Napoli kralının tam manası ile desteğini almayı planlamıştı. Nitekim Papa kendisini "İsa'nın Sporcusu" ilan etmişti.³⁷⁰ Bunun üzerine Napoli Kralı'nda kendisini finanse edeceği vaatlerini aldı. Tuncer, İskender Bey'in bu durumda Avrupa Medeniyetinin savunucusu konumuna getirildiğinden bahseder.³⁷¹ Bu bağlamda İskender Bey Venedik ve Macarlar ile de bir dizi ittifaka girişmiş bunun bir Haçlı Seferi olacağı düşüncesine varan II. Mehmed durumdan rahatsızlık duyarak bunun biran önce sonuca varması için harekete geçmiştir.³⁷²

1463 yılında İskender Bey ve Osmanlı arasında sulh meydana gelmesi ve bu dönemde II. Mehmed'in Bosna seferi Avrupa tarafından muhtemelen olası bir Arnavutluk seferinin habercisi olarak algılanmıştır. Ayrıca Bosna'nın, Adriyatik üzerindeki etkisi Venedik'in bundan huzursuz olmasını sağlamıştır. Araştırmalar bu dönemde Venedik ve Macarlar arasında bir ittifak bulunduğunu ve II. Mehmed'in Bosna seferi neticesinde İskender'in sulhu bozmak şartı ile zorla bu ittifaka dâhil edildiğinden söz eder.³⁷³ Bu durum ise 1464 yılında Osmanlı ve Arnavut birliklerinin yeniden bölge için mücadeleye girmesine sebebiyet vermiştir. Venedik, Arnavutların yanında yer almıştır.³⁷⁴ 1464 Ohri yakınlarında meydana gelen muharebede Osmanlı ordusu

³⁶⁹Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 66. ; Ayrıca bkz. "Vero Dilecto Flio" bkz. Kabashi, 'The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian İdentity",10. ; Setton, *A History Of Crusades*, 267.

³⁷⁰Kabashi, 'The Memory of Geroge Castriota Scanderbeg Among The Arberesh of İtaly: A Study On The Role Of Diaspora İn The Creation Of National Albanian İdentity", 17.

³⁷¹Fatih Fuat Tuncer, "Kosova'da Tarih Yazımı Tartışmaları: Osmanlı Ve Türk İmajı." *Balkan Araştırmaları Dergisi*, C.3, S.2 : 137.

³⁷² Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 91.

³⁷³ Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, 486.

³⁷⁴ Frasherı, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 83.

mağlup olmuştur. Muharebe neticesinde Osmanlı ve Arnavutluk arasındaki sulh son bulmuştur.³⁷⁵

II. Mehmed, batıya karşı seferler yapmak istiyor bunun için Arnavutluk'un önemini biliyordu. Öyle ki Arnavutluk Adriyatik'ten, İyonya, Akdeniz ve oradan da Otranto'ya bağlanan bir sahaya sahipti.³⁷⁶ Bu II. Mehmed'in son seferinin Otranto'ya olduğu tahmini fikri düşünüldüğünde muhtemel sayılabilmektedir. Bunun için II. Mehmed 1465 yılında Balaban Paşa'nın komutasında bir akın başlatmıştır. Bu İskender Bey'e önemli kayıplar verdirmiştir.³⁷⁷ Ayrıca bölgede Kruja kalesini düşürmek adına Elbasan kalesini inşa ettirmiştir.³⁷⁸ II. Mehmed'in buradaki asıl amacı çevre kaleleri düşürerek Kruja-Akçahisar'ı abluka altında tutmak, bu sayede İskender Bey'in hareketlerini kısıtlayarak onu yıldırmasıdır. Buna nazaran kronikler kalenin olası bir isyanı bastırma amacı ile inşa edildiğini öne sürmektedir.³⁷⁹ II. Mehmed burada kuşatmaya devam etmesi için Balaban Paşa ve emrindeki orduyu bırakmıştır.³⁸⁰ Balaban Paşa'nın ilk seferinde aldığı başarı sonucu İskender Bey, Osmanlı birliklerine kurduğu tuzak sayesinde Balaban Paşa ve beraberindekilerin bölgeden çekilmesine sebebiyet vermiştir.³⁸¹ Balaban Paşa'nın harekâtı bu sebepten ötürü bir neticeye varamayınca II. Mehmed 1465 yılında bizzat ordunun başında sefere çıkarak önemli kaleleri almış ve bu durumda İskender Bey'in savunma gücünü kırmaya başlamıştır. İskender Bey, Osmanlı hükümdarının kalabalık bir ordu ile Akçahisar'a geldiğini duyunca dağlara kaçmıştır.³⁸² Lakin 1465'de ki süreçler Osmanlı ve Arnavutların birbirini üzerinde sürekli galip gelmesine ve sonuca varmayan kısır bir döngü oluşturmasına sebep vermiştir.³⁸³

³⁷⁵ Tursun Beg, *Fatih'in Tarihi: Tarih-i Ebul Feth*, 1.bs (İstanbul: Tercüman), 119.

³⁷⁶ Gürkan Akyol, "Balkan Politikasında Arnavutluk", s.6

³⁷⁷ Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, 263.

³⁷⁸ Kritovulos, *İstanbul'un Fethi*, 222. ; Ayrıca bkz. Uzunçarılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 69. ; Tursun Beg, *Fatih'in Tarihi: Tarih-i Ebul Feth*, 122. ; Neşri, *Kitab-ı Cihan Nüma*, C.2, 777.

³⁷⁹ Cihan Çimen, "Anonim Tevarih-i Ali Osman Kuruluşu 892/1487'ye Kadar", (Yüksek Lisans Tezi: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2006), 110.

³⁸⁰ Rasim, *Osmanlı Tarihi*, 106.

³⁸¹ Tursun Beg, *Fatih'in Tarihi: Tarih-i Ebul Feth*, 119. ; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 281.

³⁸² Rasim, *Osmanlı Tarihi*, 106.

³⁸³ Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.2, 281-282.

İskender Bey, yoğunlaşan Osmanlı baskısı altında beraberindekilerin desteklerini yitirmeye başlamıştır. Uzunçarşılı, İskender Bey'in Papa ve beraberindekilerden yardım talep ettiğini fakat kendisine herhangi bir yardım gönderilemediği hususunda bilgi aktarır.³⁸⁴ Yıl 1467'ye geldiğinde İskender Bey beklediği desteği bulamamış II. Mehmed ise büyük bir kuvvet ile tekrar Arnavutluk'u kuşatma kararı almıştır. Lakin nihai bir netice alamaz. Bu durumda sadece alınan bölgelere Osmanlı askerleri yerleştirerek isyanı önemli derecede baskı altında tutar.³⁸⁵ Bu baskı neticesinde İskender Bey ve beraberindekiler zayıflamış Kruja-Akçahisar kalesi alınamasa da bölge zayıf düşürülmüştür. Asilerin birçoğu kaçmış ve kaçanlar dağlara kadar takip edilmişlerdir.³⁸⁶

1467'de yapılan Osmanlı seferleri Arnavutluk'un ve İskender Bey isyanının zayıflaması hususunda önemli bir adım olmuştur. İskender Bey'in gereken yardımı bulamaması, finans desteğini yitirmesi, Bizans'ın ortadan kalkması ve Osmanlı'nın birçok bölge de hâkimiyet sağlaması mücadelenin zayıflamasına sebebiyet vermiştir. II. Mehmed bölgenin kuşatılması için Arnavut birliklerinin baskı altında tutulması gerektiğinin farkında olarak kendi merkeze dönse dahi bölgeye tali kuvvetler göndermekten geri durmamıştır. Ayrıca Kruja çevresindeki kaleleri ele geçirmiş ve buraya garnizonlar yerleştirmiştir.³⁸⁷ Netice devam eden ve bölgeye sevk edilen kuvvetler ile kuşatmanın şiddetini arttıran Osmanlı ordusu İskender Bey'in çaresizce yardım arayışı içerisinde girmesine ve bir süreliğine de olsa Osmanlı ordusuna saldıracak cesareti bulamamasına yol açmıştır. Bu durum İskender Bey'in yardım yollarını da kesmiş olup neticede bölgenin Osmanlı eline geçeceğinin farkına varan Venedik, II. Mehmed'den sulh teklifinde bulunmuş lakin sultan bunu kabul etmemiştir.³⁸⁸ Bununla beraber Venedik'in İskender Bey'e Osmanlı ile uyumlu bir siyaset takip etmesi yönünde öneride bulunduğu bilgisi de yer almaktadır.³⁸⁹ İskender Bey 1468 yılında yeni ittifaklar bulmak ve kendisini finanse etmek adına çabaya

³⁸⁴ Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 69.

³⁸⁵ Yücel ve Sevim, *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı: Fatih, Yavuz, Kanuni*, 58. ; Ayrıca bkz. Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, 69.

³⁸⁶ Tursun Beg, *Fatih'in Tarihi: Tarih-i Ebul Feth*, 122.

³⁸⁷ Kritovulos, *İstanbul'un Fethi*, 221.

³⁸⁸ A.g.e., 225.

³⁸⁹ Setton, *A History Of Crusades*, C.2, 101.

girişmiş lakin uzun süren muharebelerin verdiği yıpranmışlık, bunun yanında yakalandığı hastalık neticesinde amacına ulaşmadan yaşamını yitirmiştir. Osmanlı Devleti, İskender Bey'in ölümünün ardından II. Bayezid zamanında bölgede hâkimiyet tahsis edebilmiştir.

İskender Bey'in ölümü Arnavut isyanının kısa süreli duraklamasına sebebiyet vermiştir. Araştırmacılar bu hususta İskender'in ölümünden sonra bölgede Osmanlı'ya karşı kullanacak kozu kalmayan Venedik ve Napoli krallıklarının İskender Bey'in oğlunu onun yerine bu mücadelede varis tayin ettikleri, hatta bunun üzerine II. Mehmed'in bizzat Arnavutluk üzerine sefere çıkıp Venedik, Napoli ve Arnavut birliklerini mağlup ederek İşkodra ve Kruja'yı ele geçirdiğinden bahseder.³⁹⁰ Bu bağlamda İşkodra ve Kruja- Akçahisar'ın ele geçirilmesi muhtemelen Osmanlı'nın bölgede tekrar hâkimiyet tesis ettiği anlamına gelmekle beraber, bölgede Osmanlı yanlısı Arnavut beyliklerinin de destek bulması anlamına geldiği söylenilebilir. Neticede Osmanlı II. Mehmed döneminde Arnavutluk'un büyük bir kısmında tekrar denetim sağlamış ve II. Mehmed döneminde yarım kalan Arnavutluk seferi II. Bayezid'in başa gelmesi ile tamamlanmış tekrar isyan çıkarmaya çalışan Arnavutlar bastırılmış ve bölgede tam manası ile bir Osmanlı hâkimiyeti sağlanmıştır.

³⁹⁰ Frasheri, *The History Of Albania: A Brief Survey*, 87.

SONUÇ

Osmanlı'da XV. yüzyılda meydana gelen Arnavut isyanları devletin Balkan politikası ve siyaseti üzerinde önemli derecede etkili olmuştur. XIII. Yüzyılda Osmanlı'nın bölgeye gelmesi ve burada uyguladığı toprak rejimi ve askeri yöndeki politikalar anlaşılacağı üzere Balkan halklarını önemli derecede rahatsız etmiştir. Bunlar arasında milliyetçi duygulara sahip Arnavutların, XV. yüzyılda başlayan isyanı desteklemelerinin ardındaki sebep budur.

Bölgede bir isyanın baş göstermesi Balkan iskân politikasından ötürü her daim olasıdır. Bununla birlikte Arnavutluk'un önemli liman sahası, buradan Akdeniz'e açılan ve oradan diğer stratejik noktalara bağlanan konumu, bir üs vaziyeti görmesi, ayrıca İtalya ve Venedik ile doğrudan bağlantılı olan konumu neticesinde Osmanlı bölgenin önemini fark etmiştir. Aynı oranda Venedik ve İtalya burayı elde tutmanın hızla yayılan İslam ve Osmanlı akınlarının önüne geçmek için gerekli olduğunun farkına varmıştır. Bu durum her iki tarafın Arnavutluk üzerindeki siyasetini şekillendirmiştir. Bölge bulunduğu konum itibari ile İslamın, batıya daha hızlı sirayet edebileceği fikrini de doğurmuştur.

İskender Bey isyanı Osmanlı'nın bölgede yerleşmesinden huzursuzluk duyan feodallerin bir ürünü olarak meydana gelmiştir. XV. yüzyılda başlayan isyan her ne kadar kişisel çıkarlar ve ekonomik nedenlere dayandırılmak istense de temelinde Osmanlı'nın uyguladığı politikalardan duyulan rahatsızlık yer almaktadır. Osmanlı padişahlarının uyguladığı politika İskender Bey'in saraya olan sadakatini zayıflatmış, bunun neticesinde Osmanlı'nın fetretten beri içinde bulunduğu sıkışık durumdan faydalanan İskender isyan başlatmıştır. İsyana başta sadece Arnavutların milliyetçi duygularının bir ürünü olarak görülürken daha sonra Avrupa'nın ve Hristiyan dünyasının bir sorunu haline bürünmüştür. Bu bağlamda isyan siyasi, ekonomik, dini ve ulusalcı bir isyan olarak görülmelidir. Bununla birlikte İskender Bey'in veraset konusunda huzursuzluk duyduğu Andre Karlo meselesi üzerine dikkatli incelemeler yapılmalıdır.

İsyanın başlamasında Osmanlı'nın bölgedeki zafiyetleri ele alınmalıdır. 1402 Fetret devri ardından birçok feodal Osmanlı'ya olan sadakat yeminlerini bozmuştur. Bunun yanında Osmanlı bölgede uyguladığı politikayı tam mana ile denetleyememekte ve gayrimüslimlerin yaşayışlarını kendi özgürlüklerine bırakmakla bölgede Osmanlı

denetimlerini sınırlandırmaktadır. Ayrıca XV. yüzyılda başlayan İskender Bey isyanı genellikle akıncı beylerinin çözmesi gereken bir sorunmuş gibi tasavvur edilmiş, bölgede askeri gücün zayıflaması ve bu etkenlerin bir araya gelmesi ile kısa sürede Arnavutluk'ta denetim yitirilmiştir. Bu sebeple Osmanlı'nın üzerinde fetretin etkisinin devam ettiği anlaşılabilir. Bununla beraber Osmanlı'nın henüz denetim mekanizmalarının tam manası ile oluşturulmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

II. Murad döneminde başlayan İskender Bey isyanı Osmanlı Devleti'nde sarsıcı etkiler meydana getirmiştir. İsyân kısa sürede milliyetçi bir kimliğe bürünmüş ve bunun ardından Avrupa isyanı destekleyerek İslam'ın yayılışını ve Avrupa'ya dayanan Osmanlı tehlikesinin önüne geçmiştir. Ayrıca Balkanlarda Osmanlı hâkimiyetinin tesis edilmesini uzatmış bunun yanında yeni bir haçlı seferi düşüncesine de yol açmıştır. II. Mehmed zamanında Avrupa, Osmanlı'nın Ortodokslar üzerinde etkisini kaldırmak içinde İskender Bey isyanını bir çözüm olarak görmüşler fakat bunda başarılı olamamışlardır. İsyân XV. yüzyılda Osmanlı'nın batıya yapılacak seferlerinin de önüne geçmiştir. İsyân sadece Osmanlı Devletini etkilemekle kalmamış muhtemelen İskender Bey'in hızla yükselişi Venedik ve Napoli krallıklarını etkilemiştir. Zira kimi zaman Venedik'in Osmanlı tarafında siyaseten yer aldığı görülmüştür.

İskender Bey isyanı XV. yüzyılda olmakla beraber günümüzde dahi siyasi menfaatler doğrultusunda kullanılmaktadır. Tıpkı XX. Yüzyılda kullanılan bir imge olduğu gibi yaşadığı dönem içerisinde dahi özellikle batılı devletlerce bir simge olarak kullanılmıştır. Yaşadığı dönemde Batı ve Katolik dünyasının İskender Bey'e yüklediği Misyon onu tarih içerisinde neredeyse mitik bir kahraman haline dönüştürmüştür. Katolik dünyası büyüyen Osmanlı ve bununla birlikte Balkanlara işleyen İslam inancına karşı İskender Bey isyanını dini temellere dayandırarak onu İslam'a karşı savaşan bir sergerde olarak göstermekten geri durmamıştır. Keza bunun yanında milliyetçilik bilincini, dini misyonlar ile birleştirerek isyanı tamamıyla Avrupa'nın meselesi haline getirmişlerdir ki İskender Bey üzerine kaleme alınan dönemsel kroniklerin özellikle İtalya kaynaklı olması Katolizm'in merkezi olan bu bölge ile bağdaştığında isyanın kendi amaçlarından ne denli saptırıldığı anlaşılmaktadır. İskender Bey Osmanlı içerisinde yaşayarak Osmanlı kültürünü, yaşayış biçimini, devşirildiği için İslam inancını iyi bir şekilde bellemiştir. Keza kendisinin Osmanlı sarayına geldiği tarih göz önünde bulundurulduğunda İskender Bey'in Balkanlarda yetişmesinden ötürü Batı kültürü ve Ortodoks inancının esaslarına haiz bir şahsiyet

olduğu bu çok yönlülüğü sayesinde siyasi ve diplomatik ilişkilerinde mühim esaslar üzerinden bir politika yürütebildiği düşünölmelidir.

Sonuç olarak İskender Bey isyanı Balkanlarda oluşun ve henüz bir denetim mekanizmasına sahip olmayan Osmanlı'nın hâkimiyet anlayışına karşı, bölgede oluşun karşıtlığın kaçınılmaz bir neticesi olarak meydana gelmiştir. İsyen sadece kişisel nedenlerden değil hızla yayılması ve Batının menfaatleri doğrultusunda ulusal, ekonomik ve siyasi bir arka planda oluşturmuştur. XV. yüzyıl İskender Bey isyanı Osmanlı'nın Balkanlar üzerindeki siyasetini yakından etkilemiş ve Osmanlı'nın bölgedeki zafiyetlerini ortaya çıkararak yirmi beş yıl boyunca Osmanlı'yı Arnavutluk ve Balkan hâkimiyetinden uzak tutmuştur.

KAYNAKÇA

- Akyol, Gürkan. “Balkan Politikasında Arnavutluk”. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, 2007.
- Anamali, Skender. *Historia e Popullit Shiqptar*, .bs. Tiran: Toena, 2002.
- Barletti, Marin. *Historia de Vita et Gestis Scanderbegi Epirotarvm Principis*, 1.bs. Roma:1510.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi: 6665 / 759
- Başar, Fahameddin. *TDV İslam Ansiklopedisi. 12. Cilt*. İstanbul: Diyanet Vakfı, 1995.
- Bela, Muhammet. “A İshite Skenderbeu nga Hasi? Mendime rreth Origjines se Skenderbeut”. *George Castriota Skanderbeg on 550th Anniversary of his Death*. Pristina: Ali Hadri Enstitüsü, 2018, 219-230.
- Bilge, Mustafa. *TDV İslam Ansiklopedisi, 3. Cilt*. İstanbul: Diyanet Vakfı, 1991.
- Birecikli, İhsan Burak. “ Arnavutluk Meselesi Üzerine Bir Değerlendirme”. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. (Prof. Dr. Reşat Genç’e Armağan Özel)S.2*: 1023-1046.
- Caka, Eduart. “ Yıldırım Bayezid Dönemi ve Arnavutluk’la Münasebetler”. *Uluslararası Yıldırım Bayezid Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu: Bursa, 2015, 27-29.
- Cezar, Mustafa. *Mufassal Osmanlı Tarihi*, 1.bs. Ankara: TTK, 2010.
- Çimen, Cihan. “Anonim Tevarih-i Ali Osman Kuruluştan 892/1487’ye Kadar”, Yüksek Lisans Tezi: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2006.
- Danişmend, İsmail Hami. *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, 1.bs. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Duka, Ferit. “ XV-XVII Yüzyıllarda Arnavut Nüfusunun İslamlaşması Üzerine Gözlemler”. *OTAM. II* (1991): 63-71
- Durmuş, Oğuzhan ve Rijete Simitçiu. “Arnavutluk Berat Vilayetinde Yer Adları: Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid’e göre”. *Balkan Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. C.5, S.1* (2016): 91-102.

- Encyclopedia Britannica, "Albania Medieval Culture".
<https://britannica.com/place/Albania/Medievalculture> [Ziyaret Tarihi: 05.08.2020].
- Eroğlu, Haldun. "Osmanlı- Sırp İlişkileri 1347-1521". *OTAM*. S.41 (2017): 79-106.
- Fine Jr, John V. A. *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from The Late Twelfth Century To The Ottoman Conquest*, 1.bs. USA: University Of Michigan Press, 1994.
- Frangu, Dhimiter. *Veprat E Lavdishme te Skenderbeut*, 1.bs. Çev. Lek Pervizi. Brüksel: 2018.
- Frasheri, Kristo. *The History Of Albania: A Brief Survey*, .bs. Tirana: 1964.
- Godo, Sabri. *Skenderbeu: Roman Historik*, 3.bs. Tirane: Botimet Toena, 2005.
- Hammer, J.Von. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*,7.bs. İstanbul: İlgı Kültür Sanat,2007.
- Hammer, J.Von. *Büyük Osmanlı Tarihi*, 2.bs. İstanbul: Üçdal Neşriyat, 1994.
- Hasa, Maliq, "İskender Bey İsyanı Sırasında Arvanid Sancağının Siyasi ve Sosyal Durumu" Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Hodgkinson, Harry. *Scanderbeg*, 1.bs. Centre Albanian Studies, 1999.
- Hodgkinson, Harry. *Scanderbeg: From Ottoman Captive To Albanian Hero*, London: I.B. Tauris in Association With The Centre For Albanian Studies, 2005.
- İnalcık, Halil. *Hicri 835 Tarihli Suret-i Sancak-i Defter-i Arvanid*, 2.bs. Ankara: TTK, 1987.
- İnalcık, Halil. *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I*, 36.bs. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlar, 2009.
- İnalcık, Halil. *Osmanlılar ve Haçlılar*, 1.bs. İstanbul: Alfa Yayınları, 2014
- İnalcık, Halil. *From Empire To Republic essays on Ottoman and Turkish Social History*, İstanbul: The İsis Press, 1995.
- İnalcık, Halil. "Arnavutluk'ta Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İsyanının Menşei". *Fatih Ve İstanbul Dergisi*. C.I, S.I (1953): 153-275.

- İnalçık, Halil. "Osmanlı Sultanı Orhan 1324-1362 Avrupa'da Yerleşme", *Belleten*, C.73, S.266, (2009): 89-90.
- İnalçık, Halil. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 22. Cilt. İstanbul: Diyanet Vakfı, 2000.
- İnalçık, Halil. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 35. Cilt. İstanbul: Diyanet Vakfı, 2008.
- Jorga, Nicolae. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, 1.bs. İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2009.
- Kabashi, Artemida. "The Memory of George Castriota Sacnderbeg Among The Arberesh Of İtaly: A Study Role Of Diaspora İn Creation Of Albanian National İdentity" Yüksek Lisans Tezi. Texas Tech Üniversitesi, 2005.
- Karagöz Hasan, ve Recai Karagöl. *Türkiye Arnavutluk İlişkilerin Dünü- Bugünü- Yarını*, İstanbul: Harp Akademisi Komutanlığı Yayınları, 1995.
- Kastriota (Kephale). <https://peoplepill.com/people/Kastriota> [Ziyaret Tarihi: 11.12.2020]
- Kritovulos. *İstanbul'un Fethi*, 2.bs. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2007.
- Kuzucu, Kemalettin. "Layihalar Işığında Bağımsızlık Sürecinde Arnavutluk'un Sosyal ve Siyasal Durumu (1860-1908)". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. C.12, S.2 (2012): 309-332.
- Lamartine, Alphonse. *Osmanlı Tarihi*, 1.bs. İstanbul: Sabah Yayınları, 1991.
- Mala, Muhamet. "İnsights On National and Religious War Charecter Gjergj Kastiroti-Skanderbeg". *European Journal Of Economics, Law and Social Sciences*. C.I, S.I (2017): 233-238.
- Malcom, Noel. *Kosovo A Short History*, New York: New York Üniversty Press, 1998.
- Malaj, Edmond. "Familjet Fısnıke de Drištıt Mesjetar". *Studime Historike*. C.3, S.4 (2013): 23-49.
- Matasovic, Ranko. *A Gramatical Sketch Of Albanian For Student Indo European*, .bs. Zagreb, 2019.
- Michaelides, Constantine E. *The Aegean Crucible: Tracing Vernacular Architecture in Post- Byzantine Centuries* , Michinigan Üniversitesi: Delos Press, 2003

- Moore, Clement C. *Geroge Castriot, Surnamed Scanderbeg: King of Albania*, 1.bs. New York: D.Appleton& Company, 1850.
- Muhaj, Ardian. "Hulumtimi i Origjines se Skenderbeut Permes Historise se Jetes dhe Vepres se Tij". *Emathia*. C.2, S.34 (2015): 40-42.
- Neşri. *Kitab-ı Cihan- Nüma*, .bs. Ankara: TTK, 1949.
- Nicoloudes, Nicolaos. "Bir Tarihi Olayın Açıklanması ile İlgili Sorular: Gelibolu'nun Fethi ve Laonikos Chalkokondyles". Çev. Ferhan Kırıldökme Mollaoğlu. *Tarih Araştırmaları Dergisi*. C.27, S.44 (2009): 205-214.
- Noli, Fan S. *Historie e Skenderbeut*, 1.bs. Boston, 1921.
- Omari, Jeton. "Scanderbeg tra Storia e Storigrafia" Tez: Università Degli Studi Da Padova, 2014.
- Ortaylı, İlber."Osmanlı Barışı",*Türkiye Günlüğü*, S.58, (1999): 106-112.
- Özkan, Ali. "Arnavutluk'un Üç Simgesi: Hacı Ethem Bey Cami, Saat Kulesi Ve İskender Bey Heykeli." *Electronic Turkish Studies*. C.8, S.2 (2013): 217-237.
- Özgül, Vatan. "Hicri 835 (Miladi 1431/1432) Tarihli "Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid" in Onomastik İncelemesi: Balaban Örneği Üzerinden." *Osmanlı Araştırmaları*. C.47. S.47 (2016): 69-112.
- Pay, Salih. "Rumeli Fatihisi Osmanlı Şehzadesi: Gazi Süleyman Paşa". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C.18, S.1 (2009): 279-297.
- Principality Of Arber. http://self.gutenberg.org/articles/eng/Principality_of_Arber [08.12.2020].
- Rasim, Ahmet. *Osmanlı Tarihi*, 1.bs. İstanbul: Emir Yayınları, 1999.
- Rruga, İtir. "Arnavutluk'ta Osmanlı Döneminde (XV-XVII. Yüzyıllarda) Müslümanlar İle Hıristiyanların Birlikte Yaşama Tecrübesi." *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. S.47 (2018): 205-223.
- Rruga, İtir. "XIV-XVI. Yüzyıllar Arasında Arnavutluk'ta Gayrimüslimler." *İstem*. S.29: 159-172.
- Rruga, İtir. "İskender Bey İsyanlarının Dini Boyutu ve Papalıkla İlişkileri". *Dini Araştırmalar Dergisi*. C.21, S.54 (2018): 175-202.

- Rruga, Ilir. "Arnavutluk'ta Hıristiyanlık ve İslamiyet'in Tarihçesi". Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Sancaktar, Caner. "Balkanlar'da Osmanlı Hâkimiyeti Ve Siyasal Mirası." *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*. C.2, S.2 (2011): 27-47.
- Schmitt, Oliver Jens. *Skanderbeg: Der neue Alexander auf dem Balkan*, 1.bs. Regensburg: Verlag Friedric Pustet,2009.
- Setton, Kenneth M. *A History Of Crusades*, ed.Norman P. Zacour & Harry W Hazard, ABD: Wincosin Universty Press, 1969.
- Sotirović, Vladislav B. "National identity: who are the Albanians? the Illyrian anthroponymy and the ethnogenesis of the Albanians". *History Research*. C.1, S.2 (2013): 5-24.
- Tereziu, Agim. " 16. Yüzyılda Arnavutluk'ta İslam'ın Yayılışı", Yüksek Lisans Tezi: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2010.
- The Secret History Of The Sword. "Saber Combat Turkey". 1436. <https://fencingclassics.wordpress.com/2011/10/04/saber-combat-turkey-1436/> [04.10.2011].
- Tuncer, Fatih Fuat. "Kosova'da Tarih Yazımı Tartışmaları: Osmanlı Ve Türk İmajı". *Balkan Araştırmaları Dergisi*. C.3, S2 (2012): 69-96.
- Tursun Beg. *Fatih'in Tarihi: Tarih-i Ebul Feth*, 1.bs. İstanbul: Tercüman.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Büyük Osmanlı Tarihi*, .bs Ankara: TTK.
- Wachtel, Andrew Baruch. *Dünya Tarihinde Balkanlar*, Çev. Ali Cevat Akkoyunlu, İstanbul: Doğan Kitap Yayınları 2009.
- Whincop, Thomas. *Scanderbeg or, Love and Liberty a Tragedy*, 1.bs. London: 1746.
- Yücel, Yaşar ve Ali Sevim. *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı: Fatih, Yavuz, Kanuni*, 1.bs. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991.
- Zhelyazkova, Antonina. *Albania and Albanian Identities*, 1.bs. IMIR, 2000.
- Zinkeisen, Johann Willhem. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, 1.bs. İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2011.

ÖZGEÇMİŞ

A. Öğretim Gördüğü Kurumlar: Başlama Yılı Bitirme Yılı Kurum Adı

Lise: 2010/ Düz Lise

Lisans: 2012-2017 /Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih ve Medeniyet Araştırmaları Bölümü

B. Yayınlar ve Katılımlar

Katıldığı Yurt İçi ve Yurt Dışı Bilimsel Kongreler: İZÜ Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Kongresi / 2020

II. Uluslararası Osmanlı Coğrafyası Arşiv Kongresi / 2017

Yayımlanan Çalışmalar: XV. Yüzyıl Osmanlıda Meydana Gelen Arnavut İsyanları (Bildiri)

Diğer :